

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

UMUT KOÇ

ÇEKTE İBRAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. MEHMET EMİN BİLGE

KIRIKKALE-2010

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Umut KOÇ tarafından hazırlanan "Çekte İbraz" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Ramazan ÇAĞLAYAN

Üye

Doç. Dr. Mehmet Emin BİLGE

(Danışman)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Beşir Fatih DOĞAN

ÖZET

Çek, Türk Ticaret Kanunu ve 5941 Sayılı Çek Kanunu'nda düzenlenmiş ticari bir senettir. Çekle ilgili hükümlerde uygulamada yaşanan sorunlar üzerine 5941 sayılı Yasa yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile bankaların özen yükümlülüğü artırılmıştır ve bugüne kadar çekle ilgili bilinen çekin kendisine özgü yapısına farklı düzenlemeler de yapılmıştır.

Çekin ibrazı, hamil bakımından birçok hakkın talep edilebilmesi açısından önem taşımaktadır. İbraz konusu 5941 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesi ile önemini daha da artırmıştır.

Bu nedenle tezimizde, Türk Ticaret Kanunu ve 5941 Sayılı Çek Kanununa göre, “Çekte İbraz” konusu incelenmiştir.

Konu iki bölüm halinde incelenmiştir:

İlk bölümde “Çekin İbrazı”, ikinci bölümde ise “İbrazın Sonuçları” incelenmiştir

ABSTRACT

Check is a trade bill that is ordered in Turkish Commercial Code and 5941 numbered “Code of Check”. Because of the problems in application field of check, 5941 numbered Code comes into force. With this code, the liability of elaboration of banks is increased and different arrangements are made about original form of check, too.

The presentation of check has an importance in terms of to be requesting many rights by bearer. The subject of the presentation of check gains more importance with coming into force of 5941 numbered code.

So in our thesis, “The Presentation of Check” is studied according to the Turkish Commercial Code and 5941 numbered “Code of Check”.

The subject is studied in two chapters:

The first chapter is about “The Presentation of Check” and the second one is about “The Results of Presentation”.

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Çekte İbraz” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Umut KOÇ

ÖNSÖZ

20/12/2009 tarihinde yürürlüğe giren 5941 Sayılı Çek Kanunu ile Çekte İbraz konusu önemini daha da artırmıştır. Kanunun yeni yürürlüğe girmesi üzerine bu Kanunda çekin ibrazı ile ilgili tartışmalar konusunda henüz yeteri kadar çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmamızda ibrazla ilgili genel konulara ve özellikle 5941 Sayılı Çek Kanunundaki ibraz konusundaki tartışmalara değinilmiştir.

Tez çalışmalarım sırasında benden yardımını esirgemeyen, çalışmalarım konusunda beni yönlendiren, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mehmet Emin BİLGE'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Kırıkkale, 2010

Umut KOÇ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
KİŞİSEL KABUL/AÇIKLAMA.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEKTE İBRAZ

A. İBRAZ KAVRAMI.....	3
B. ÇEKİN İBRAZ EDİLECEĞİ YETKİLİ KİŞİ.....	5
C. İBRAZIN YAPILACAĞI MUHATAP (İBRAZ YERİ).....	6
1. Muhatabın Çekin Üzerinde Yazılı Banka Şubesi Olduğu Görüşü.....	7
2. Muhatabın Merkeze Bağlı Bütün Banka Şubeleri Olduğu Görüşü.....	8
3. Muhatabın Merkeze Bağlı Bütün Banka Şubeleri ve Başka Bankalar ve Onların Şubeleri Olduğu Görüşü.....	10
4. 4814 Sayılı Kanunla 3167 Sayılı Kanunda Yapılan Değişiklikten ve 5941 Sayılı Kanundan Sonra.....	16
5. Takas Odasına İbraz.....	18

D. 5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Çekin İbrahiminde ve Ödenmesinde

Bankanın Özen Yükümü	28
E. İBRAZ SÜRELERİ	38
1. Sürelerin Önemi	38
2. Hukuki Niteliği	40
3. Çekte Vade Sorunu	41
a. Genel Olarak.....	41
b. Vadeli (İleri Tarihli) Çek Uygulaması	43
c. İleri Tarihli Çekin Tarihsel Gelişimi	45
ca. 3167 Sayılı Çek Kanunundan Önceki Değerlendirmeler	45
cb. Çek Kanunu'ndaki 2003 Yılında Yapılan Değişiklikten Önceki Değerlendirmeler	46
cba. Türk Ticaret Kanunu'nun 707/II. Maddesi Hükmünde Yer Alan "Ödenir" Kavramına İlişkin Görüşler	46
cbb. İleri Keşide Tarihli Çeklerde Keşidecinin Sorumluluğu Sorunu	48
cbc. Çek Kanununda 2003 Yılında 4814 Sayılı Kanununda Değişiklik Yapılmasından Sonraki Yapılan Değerlendirmeler	51
cbd. 28.02.2009 Tarihli 5838 Sayılı Kanunun Yürürlüğe Giren Geçici 2. Maddesi Sonrasında Yapılan Değerlendirme	52
d. 5941 Sayılı Çek Kanununa Göre İleri Tarihli Çek	54
da. 31/12/2011 Tarihine Kadar Geçerli Durum	56

db. 31/12/2011 Tarihinden Sonraki Durum	59
dba. Çek Hesabında Hiç Karşılık Bulunmaması Durumu	60
dbb. Çek Hesabında Kısmi Karşılık Bulunması Durumu	64
4. İbraz Sürelerinin Belirlenmesi	65
a. İki Farklı Keşide Tarihi Bulunan Çekin Geçerliliği ve İbraz Süresi	69
5. İbraz Süresinin Hesaplanması Bakımından İbraz Yeri	73
a. İl Sınırı Önerisi	75
b. İlçe Sınırı Önerisi	76
c. İl Belediye Sınırları Önerisi	77
d. Büyükşehir Belediye Sınırları Önerisi	78
e. Keşidecinin İradesi Önerisi	79
6. İbraz Sürelerine Mücbir Sebepin Etkisi	80
7. Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Çekte Keşide Yeri ve İbraz Süreleri	82

İKİNCİ BÖLÜM

İBRAZIN SONUÇLARI

A. 5941 Sayılı Kanuna Göre Çekin Ödenmesinde Bankanın Özen Yükümü	87
1. Çeki İbraz Edenin Kimlik ve Hak Sahipliğinin Kontrolü	87
2. Çekin Sahte veya Tahrif Edilmiş Olup Olmadığının Kontrolü	88
3. Defi'lerin İleri Sürülmesi	88
B. Çekin Ödenmesi	89

1. Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü.....	89
2. Bankanın Yasal Miktarı Ödeme Sorumluluğu.....	92
3. Karşılığı Bulunmayan Çekin Ödenmesi.....	102
C. İbraz Süreleri ve Çekten Cayma İlişkisi.....	103
D. İbraz Sürelerinin Müracaat Hakkına ve Takip Hukukuna Etkisi.....	107
E. İbraz Süresi ve Zamanaşımı.....	111
SONUÇ.....	114
KAYNAKÇA.....	117

KISALTMALAR

AÜEHF	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi
B	: Baskı
BankK	: Bankacılık Kanunu
Batider	: Bankacılık Ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz	: Bakınız
BTOMY	: Bankalararası Takas Odaları Merkez Yönetmeliği
C	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dpnt	: Dipnot
E	: Esas
f	: Fıkra
Fak	: Fakülte
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı

İİK	: İcra İflas Kanunu
K	: Karar
m	: Madde
No	: Numara
RG	: Resmi Gazete
S	: Sayı
s	: Sayfa
T	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
Ünv	: Üniversite
vd	: ve devamı
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
YTD	: Yargıtay Ticaret Dairesi

GİRİŞ

Çek, Türk Ticaret Kanununda, Kıymetli Evrak konusuna ayrılan Üçüncü Kitabın, kambiyo senetlerine ilişkin hükümleri içeren Dördüncü Faslında, “Üçüncü Kısım-Çek” başlığı altında yer almıştır.

Çek de poliçe gibi üçlü bir ilişkiyi bünyesinde taşımaktadır. Keşideci, muhataba, belirli bir meblağı çekin ibrazı halinde ödeme, çek hamiline de, bu meblağı alma yetkisini vermektedir.

Çek, poliçe ve bono gibi kredi aracı niteliğinde olmayıp ödeme vasıtası olması nedeniyle kambiyo senetleri arasında tercih edilmektedir. Çek, para ile eşdeğer nitelikte olup, tedavül etmekte, ayrıca para taşımanın riskini ortadan kaldırmaktadır. 5941 sayılı Çek Kanunu ile karşılıksız çek hakkında cezai müeyyideler ön görülmesi ve çekin karşılıksız çıkması halinde her bir çek yaprağı için yasal ödeme yükümlülüğünün öngörülmesi nedeniyle çekin güvencesi diğer kambiyo senetlerine göre daha fazladır.

Türk Hukuku’nda çekle ilgili ilk özel düzenleme 1985 yılında “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun” ile yapılmıştır. Bu düzenleme ile çekin uygulamasında yaşanan aksaklıkların giderilmesi ve çek hamillerinin korunması amaçlanmıştır. Bu düzenlemelerin zaman içerisinde bazı gereksinimleri ortaya çıkarması nedeniyle 26/02/2003 tarihinde 4814 sayılı Kanunla değişiklikler yapılmıştır.

20/12/2009 tarihinde yürürlüğe giren 5941 sayılı Kanunun amacı “çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hallerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemek” olduğu vurgulanmıştır. Böylelikle çek hukukuna ilişkin özel bir yasanın, kamu hukukuna ilişkin mülahazalarla düzenlenmesi yapılmıştır.

5941 sayılı Kanun ile ileri düzenleme tarihli çeklerle ilgili yapılan düzenlemelerde çekte adeta bir vade öngörülmüştür. Bu tür çeklerin muhataba ibrazında

karşılıksız çıkması halinde ne tür işlem yapılacağı özel olarak düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelerle çekte ibraz kavramı daha da önem kazanmıştır.

Çekte İbraz adını taşıyan bu çalışmamızda birinci bölümde genel olarak ibraz kavramı, çekin ibraz edileceği muhatap, çekte ibraz süreleri ve ileri keşide tarihli çekler ile ibraz yeri konularında açıklamalar yapılmış ve sorunlar tartışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, çekin ödenmek amacıyla ibrazında muhatap bankaya düşen yükümlülükler, muhatap bankanın ödeme yükümlülüğü, ibraz sürelerinin çekten cayma, müracaat hakkı ve takip hukuku ve zamanaşımı ile ilişkileri ve ortaya çıkan sorunlar ortaya konmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEKİN İBRAZI

A. İBRAZ KAVRAMI

Kıymetli evrakın temel niteliklerinden biri de; hakkın senede bağlı olma özelliğidir. “Hak” kavramı ile kastedilen bir özel hukuk hakkıdır. Bu bağlamda idare hukuku anlamında “imtiyaz” ya da 4283 sayılı Kanunun düzenlediği “yap-işlet” hakkı ve bunun gibi kamusal haklar kıymetli evrakın konusu olamaz¹.

Kıymetli evraktaki hak senetle bütünleşmiştir. Hak ile evrak birbiri ile kaynaşmış, kağıt ve hak aynı geleceğe tabi olacak şekilde birbiri ile bağlanmıştır. Bu bağlılık tüm kıymetli evraklarda aynı derecede olmayabilir. Bağlılığın; hakkın senetle sıkı sıkıya bağlı olduğu durumların yanında daha gevşek olduğu durumlar da bulunur. Bu bakımdan sıralamaya göre; yani bağlılığın derecesine göre “*nama*”, “*emre*” ve “*hamiline*” senetler şeklinde sıralama yapmak mümkündür. Bu bağlılık nedeniyle senetten ayrı olarak hakkın talep edilmesi mümkün değildir².

Kıymetli evraka konu hak, bazen senedin düzenlenmesi aşamasında doğabilirken, bazen de senetten önce yer alabilir. Fakat hakkın senetle birleşmesinden sonra bir bütün teşkil eder. Bir başka deyişle kıymetli evrakta senet hakla sıkı sıkıya bağlanmıştır. Türk Ticaret Kanunu 557. maddesine göre bu özellik şu şekilde tarif edilmiştir: “*Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunlarda mündemiç olan hak senetten ayrı olarak dermeyan edilemediği gibi başkalarına da devredilemez*”. Bu nedenle hakkın ileri sürülebilmesi için senedin ibrazı gerekir³. Evrak ile hak arasındaki bu “*bağlılık*” kıymetli evrakı adi borç ve ispat senetlerinden ayırır. Hak ile senedin birbirine bağlı olma durumunun bir istisnası senedin zayi halidir. Örneğin senet kaybolmuş, yırtılmış, sele kapılmış olsa bile senette mündemiç olan hak son bulmaz.

---

¹ POROY Reha/TEKİNALP Ünal, *5941 Sayılı Çek Kanununun Yorumu İle Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, İstanbul 2010, s.21-24.

² POROY/TEKİNALP, s.21-22.

³ BİLGİLİ Fatih/DEMİRKAPI Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Bursa 2010, s.12; CAN Halil/GÜNER Semih, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Ankara 1999, s.241; KAYAR İsmail, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Ankara 2006, s.19; ÖZTAN Fırat, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Güncelleştirilmiş 16. Bası, Ankara 2009, s. 13; ZEYNELOĞLU Ahmet, *Çekin Muhatap Bankaya İbrazi Zorunludur*, Yargıtay Dergisi, Ankara 1999, s.141.

Böyle durumlarda mahkemeye başvurulup senedin iptali istenir. Mahkemenin iptal kararı üzerine ya hamile yeni bir senet verilir veya borçluya senetsiz başvurma ve senet ibraz edilmeden ifade bulunup borçtan kurtulma hakkı sunulur (TTK m. 564, f.1)⁴.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen metninin⁵ 645. maddesinde kıymetli evraktaki hakkın senede bağlı olma özelliği benzer şekilde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre: “*Kıymetli evraklar öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez*” şeklinde belirtilmiştir.

Kıymetli evrakın özelliklerinden bir diğeri borcun ödenmesindeki farklılıktır. Adi para borçlarının ödenmesi kural olarak BK md. 73’ e tabidir. BK. md. 73’ e göre: “*borçlu, borcunu alacaklının ikametgahında ödemelidir*”. Kıymetli evraklardaki alacak temel borç ilişkisindeki alacakla mündemiç olduğu için kıymetli evrak hızlı bir şekilde devredilmektedir. Böylelikle borçlu senedin kimde olduğunu bilemez. Fakat kıymetli evraktaki borçlu şahsın kim olduğu ve adresi bellidir. Bu nedenle kıymetli evraktan doğan borç, aranacak borçlardan olup borçlunun ikametgahında ödenir. Böylelikle bir kıymetli evrak ve kambiyo senedi olarak tarif edilen çek de aranılacak senetlerden olması sebebiyle, çekin hamil tarafından muhataba ibrazı zorunludur⁶. Hamilin kıymetli evraka zilyet olma zorunluluğu bulunmaktadır⁷.

Bu nedenle ödeme için telefon, faks veya noter aracılığıyla ihbarda bulunma ibraz yerine geçmez. İbrazın şeklen tamamlanması ve kanunun aradığı ibrazın gerçekleşmesi için çekin fiilen ibrazı zorunludur⁸. Bu zorunluluğun hukuki mahiyeti bir mükellefiyettir⁹. Senet ibraz edilmeden ifade bulunan borçlu, senet ibraz edildiği takdirde tekrar ifade bulunmak zorundadır¹⁰. Hamilin ibrazı ödenmek üzere muhataba yapması gerekir. Ödeme amacı dışında; örneğin, çekin hesaptaki karşılığının bulunup

⁴ POROY/TEKİNALP, s.22.

⁵ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, *Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin*, Esas No: (1/1138), Karar No: 123, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/tbmmgk/ttk.pdf>

⁶ KAYAR, s.41; POSTACIOĞLU E. İlhan, *Çekin İbrazı ile İlgili Bazı Problemler*, Batıder 1976, C. VII, s.116; NARBAY Şafak, *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı*, İstanbul 1996, s.3; REİSOĞLU Seza, *Türk Hukukunda ve Bankacılık Hukukunda Çek*, Ankara 2003, s.7; ÖZTÜRK Sinan , *Çekte İbraz*, Yargıtay Dergisi, Ankara 2001, Sayı 3, s.528.

⁷ POROY/TEKİNALP, s.26.

⁸ NARBAY, s.3; ŞİMŞEK Edip, *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, Ankara 1983, s.444; AKYAZAN Sıtkı, *Çekin Muhataba İbrazı Zorunluluğu ve Çekten Cayma*, Batıder 1972, C. VI, S. 4, s.689.

⁹ ÖZTAN, s.253

¹⁰ POROY/TEKİNALP, s.26.

bulunmadığını öğrenmek amacıyla muhataba çekin gösterilmesi teknik olarak ibraz değildir ve kanuni sonuçları doğurmaz¹¹.

Çekin ibraz senedi olması nedeniyle ödenmek üzere, belli bir yerde ve belli sürede muhataba ibrazı gerekir. Çekin bir ödeme aracı olarak öngörülmüş olması¹² ve ibrazın yapılacağı muhatabın sadece bir banka olması nedeniyle, diğer kambiyo senetlerine göre, çekte ibraz süreleri ve ibraz yeri bakımından farklı düzenlemeler yapılmıştır.

B. ÇEKİN İBRAZINA YETKİLİ KİŞİ

Çekin kanuni olarak geçerli ibrazından söz etmek için; ibrazın süresi içinde ve ödenmek üzere yapılmasının gerekmesi yanı sıra, ibrazın hak sahibi hamil tarafından yapılması zorunludur.

Hamil; hamiline yazılı çeklerde, çeki elinde bulunduran kişidir. Bu tür çeklerde, muhatap bankaya ibrazda bulunan kişi yetkili hamil sayıldığından, herhangi bir kişi ödeme için ibrazda bulunabilir¹³.

Emre yazılı çeklerde ise ibraza yetkili kişi; hamil, lehtar veya düzgün cirolarla son ciro edilen kişiyi ifade eder¹⁴. TTK.nun 713. maddesine göre muhatap bankanın, cirolar arasında muntazam bir teselsülün mevcut olup olmadığını incelemesi yeterli olup, banka ciranta imzalarının doğruluğunu incelemek zorunda değildir¹⁵. Türk Ticaret Kanunu Tasarısının 801. maddesine göre de; “*cirosu kabil bir çeki ödeyecek muhatap, cirolar arasında düzenli bir teselsülün var olup olmadığını incelemekle yükümlü ise de, cirantaların imzalarının geçerliliğini araştırmak zorunda değildir*” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Çekin ödenmesi için hamilin bizzat kendisi muhatap bankaya başvurabileceği gibi, hamilin vekili, temsilcisi de ödeme talebiyle muhatap bankaya başvurabilir. Bu durumda temsilcinin özel yetki sahibi olması aranmaz. Temsilcinin veya vekilin müvekkili adına “*ahzukabz*” yetkisine sahip olması yeterli olacaktır. Çekin

---

¹¹ NARBAY, s.4.

¹² REİSOĞLU, s.25.

¹³ Yargıtay 11.HD.27.2.1986 T. 450 E/1038 K. Sayılı kararı “Hamiline yazılı senetler sadece teslim ile tedavül ettiği cihetle çeki elinde bulunduran kimse o çekin meşru hamili sayılır” ÖZTÜRK, s.529.

¹⁴ REİSOĞLU, s.189.

¹⁵ Yargıtay 11. HD.3.11.1997 T 77/4626 E. 77/4786 K. Sayılı kararı “Bir çeki ciro yolu ile devralmış hamile, hüviyetini de incelemek suretiyle ödeme yapmış olan muhatap banka, muntazam olan ciro silsilesindeki ciranta imzalarının sıhhatini tahkike mecbur değildir” ÖZTÜRK, s.529.

tahsili konusunda ahzu kabz yetkisini vererek vekiline tevdi eden hamilin, söz konusu çekin tahsili hususunda iradesi açıktır. Buna rağmen vekaletnamede özel olarak belirli bir çekin tahsiline dair açık yetkinin aranması, ticari hayatın gereklerine ters düşmekte ve çekin kullanımını güçleştirmektedir¹⁶. *Şimşek'e*¹⁷ göre ise, nama yazılı çeklerde tahsil için verilen vekaletnamenin içeriğinin çek bedelini tahsil etmeye elverişli olması gerekir. Hamilin banka hesaplarından para çekme yetkisini belli bir kişiye vermiş olması yeterli değildir. Bu durumda bu kişinin muhatap bankaya çeki ibraz ederek ödeme isteme yetkisi yoktur¹⁸.

C. ÇEKİN İBRAZ EDİLECEĞİ MUHATAP (İBRAZ YERİ)

Çeki elinde bulunduran hamilin çekle kaynaşmış alacağını alabilmesi yani çekin ödenmesi için çekin muhatap bankaya sunulması gerekir¹⁹. Hamilin çeki ibraz etme mecburiyeti bulunmaktadır²⁰. T.T.K. 693. maddesine göre; ibraz yeri konusunda açıklık yoksa muhatap bankanın ticaret unvanı yanında gösterilen yerde çekin ibrazı gereklidir. Muhatabın adı yanında birden fazla yer gösterilmiş ise çek, ilk gösterilen yerde ibraz olunur. Ticaret unvanının yanında bir açıklık yoksa başka bir kayıt da mevcut değilse, çek muhatapın iş merkezinin bulunduğu yerde ödenir.

Çekin ibrazının fiilen nereye yapıldığı hususu ibraz sürelerini etkilemez. İbraz süreleri, ibrazın yapılacağı yerden bağımsızdır ve çekte bulunan keşide ve ödeme yerine göre belirlenir²¹.

Muhatap kavramı 5941 sayılı Çek Kanunu'nun²² ve bu kanunun yürürlükten kaldırdığı 19/03/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesinden önce öğretide ve uygulamada tartışılmış ve farklı görüşler ileri sürülmüştür²³.

---

¹⁶ REİSOĞLU, s.190; ÖZTÜRK, s.529.

¹⁷ ŞİMŞEK, s.459.

¹⁸ REİSOĞLU, s.190.

¹⁹ POROY/TEKİNALP, s.261.

²⁰ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s.182

²¹ BATTAL Ahmet, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Ankara 2005, s.152.

²² R.G. 20/12/2009.

²³ NARBAY, s.4.

1) Muhatabın Çekin Üzerinde Yazılı Banka Şubesi Olduğu

Görüşü

Çekin ibrazının, çekin üzerinde yazılı banka şubesine yapılacağını savunanlara göre; ibrazın kanuni sonuçlarını doğurabilmesi için, çekin mutlaka hesabın bulunduğu şubeye, bir diğer ifadeyle çekin üzerinde yazılı olan banka şubesine ibraz edilmesi gerekir. Muhatap bankanın başka şubelerine veya bir diğer bankaya ve bu bankanın şubelerine yapılan ibraz, geçerli ibraz olarak kabul edilemez²⁴. Türk Ticaret Kanuna göre ibrazın kime yapılacağı ve süresi açıkça belirtilmiştir. Kanun ibrazın kime yapılacağını tayin ettiğine göre, TTK.'nın 1. maddesinde yer alan ticari örf ve adete göre de ibrazın yapılacağı muhatap belirlenemez. Bankalar arasında muhataptan başka diğer bankalara çekin ibrazı halinde kanuni yükümlülüklerin yerine getirilmiş olacağına dair ticari örf ve adet şekline girmiş bir teamülün olduğuna ilişkin bir iddia ileri sürülüp, bunun gerçekliği kabul edilmiş olsa bile, öncelikle ticari hüküm uygulanacağından ticari örf ve adet bu konuda uygulanamaz²⁵.

Bu görüş taraftarlarına göre; çekin ödeneceği esnada muhataba imza kontrolü yükümlülüğü düşmektedir. Çekin muhatabın başka bir şubesine veya başka bir bankaya ibraz edildiğinde bu yükümlülüğün yerine getirilmesi zorlaşacaktır. Çekin ticari hayatta yaygınlaştırılması için lehtar-hamil ile muhatap arasındaki menfaat dengesini gözetmek gerekir. Hamillerin menfaatinin korunması kadar ödeme yapacak muhatabın da menfaati gözetilmelidir²⁶. Bu bakımdan hamilin menfaatine olan husus; çek bedelini bir an önce en kolay şekilde elde etmektir. Bu amaca ulaşmak için çeki herhangi bir bankaya ya da bankanın şubesine ibraz ederek ulaşabilecektir. Muhatabın menfaatine olan husus ise; imza kontrolünü kesin şekilde yapabilmek olacaktır. Çekin karşılığının ödenmesi esnasında, öncelikle çekin ibrazı halinde şube yetkilileri çekin geçerliliğini kontrol etme ve karşılığını sorgulama, çekten cayılıp cayılmadığını ve keşidecinin imzasının gerçek hesap sahibine ait olup olmadığını incelemek zorundadırlar. Hesap sahibinin imzasının incelenmesi ise, hesap açılırken hesap sahibine atılmış örnek

²⁴ ŞİMŞEK, s.447-448; ZEYNELOĞLU, s.143; POSTACIOĞLU, s. 121-125; KINACIOĞLU, s.344.

²⁵ POSTACIOĞLU, s.119.

²⁶ ÖZTAN Fırat, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Ankara 1997, s.701.

imzalar ile karşılaştırılması sonucu olur²⁷. Banka yetkilileri ayrıca ciro zincirinin şeklen düzgün olup olmadığını da inceler. Hamilin, muhatap banka şubesi dışında başka bir şubeye veya bankaya ibrazı, bu gerekçeyle muhatap banka şubesinin menfaatine aykırı olacaktır. Bir diğer husus TTK m. 701/f.4 düzenlemesidir. Bu hükme göre, aynı bankanın muhatap şubesinden başka bir şubesine yapılan ciro sanki üçüncü bir şahsa yapılmış gibi kabul edilmektedir. Eğer kanun koyucu ibrazın muhatabın diğer şubelerine yapılmayı kabul etseydi, muhatabın dışında diğer şubelerine yapılan ciroyu da bu kapsamda makbuz hükümde değerlendirmesi gerekirdi²⁸. Bu bakımdan aynı bankanın diğer şubelerine yapılan ibraz TTK 708. m. anlamında ibraz olarak kabul edilemez²⁹.

Bu görüşü kabul edenlerin bir diğer gerekçesi ise; TTK.nun 708. maddesinde yer alan “*muhataba ibraz edilmelidir*” hükmünü emredici bir kural kabul etmeleridir. Çekin tahsil edilebilmesi için mutlaka çekte yazılı bankaya ibrazının gerektiğini ve her banka işleminde her zaman ve çoğu defa her banka tarafından uygulanan “*provizyon isteme*” suretiyle çek bedelinin bir başka banka tarafından hamile ödenmesi halini, banka müşterilerine bir kolaylık sağlama amacına yönelik bir işlem olduğunu kabul etmektedirler³⁰

Bu görüş taraftarlarına göre, takas odası çekin buraya ibraz edilmesi için kanunen oluşturulmuş olduğundan, takas odasına ibraz konusunda bir istisna tanınmalıdır. Fakat bu durumun bünyesinde takas odası olmayan diğer banka şubelerine genişletilerek uygulanması söz konusu olamaz³¹.

2. Muhatabın Merkeze Bağlı Bütün Banka Şubeleri Olduğu Görüşü

Bu görüş taraftarlarına göre, muhatap kavramını dar yorumlamamak gerekir. Bir merkeze bağlı bütün banka şubeleri muhatap kavramı içinde değerlendirilmelidir³². Dolayısıyla hamil zilyetliğindeki çeki, çekin üzerinde yazılı olan bankaya ibraz

---

²⁷ BATTAL, s.152.

²⁸ ZEYNELOĞLU, s.143; ŞİMŞEK, s.448.

²⁹ KINACIOĞLU, s.344.

³⁰ DOĞANAY İsmail, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, C.2, B.4, İstanbul 2004, s.708.

³¹ POSTACIOĞLU, s.124.

³² COŞKUN Muzaffer, *Özel Hukukta Karşılıksız Çek ve Hamilin Hakları*, İstanbul 1994, s.38.

edebileceği gibi o bankanın diğer şubelerine de ibraz etme hakkına sahiptir. Bu şekilde yapılan ibraz da kanuni ibraz olarak değerlendirilir. Çekin muhatabın başka şubelerine ibrazının geçersiz olduğunu savunmak ticari hayatın gereklerine uygun değildir. Bundan başka, bu görüşe aykırı düşünüş amaca da uygun değildir. Çekin ekonomik işleviyle bağdaşmaz³³. Ticari hayat sürat ve kolaylığı zorunlu kılan bir faaliyet alanıdır. Çekin sadece o çekte muhatap olarak yazılı olan bankaya ibraz ve bedelin de ancak o bankadan tahsil edilmesi kabul edilirse, örneğin muhatabı “İstanbul”daki bir bankanın bir şubesi olan bir çeki, “Erzurum” veya “Van”da ciro suretiyle eline geçiren çek hamili, on günlük ibraz süresi içerisinde muhatap bankaya ibraz edip parayı tahsil edebilmek için, uzun ve yorucu bir yolculuk yapacak ve bundan sonra çek bedelini tahsil edebilecektir. Bir tacirin bu şekilde yaptığı masraflar ticari hayatın gerekleriyle bağdaşmaz³⁴.

Bu görüş taraftarlarına göre; T.T.K.nun 708. maddesinde yer alan “*muhataba ibraz edilmelidir*” hükmü, “*amir*” bir hüküm değildir. Hükmü “*amir*” hüküm olarak kabul etmek için o hükmün “*istisnasının*” olmaması gerekir. Bir hükmün istisnası varsa, o hüküm hiçbir zaman “*amir hüküm*” niteliğinde değildir³⁵. Bazı durumlarda kanun koyucu bir hükmün “*amir hüküm*” olduğunu şüpheye yer vermeyecek şekilde aksine bir kayıt ileri sürülemeyeceğini ve kanunda yer aldığı şekilde yerine getirileceğini belirterek bu durumu anlatır. Bazı durumlarda ise, kanunda bir açıklık bulunmaz. Bu durumda, o hükmün konuluş amacı ve menfaatler göz önüne alınarak o hükmün “*amir*” hüküm olup olmadığı ortaya konulur. Kanunda bir hükmün istisnası varsa, yani hükmün amacı dışında hareket olanağı varsa böyle bir durumda o hüküm “*amir*” hüküm niteliği taşımaz³⁶.

Çekin ibrazında, kanun koyucu, TTK.nun 710. maddesi hükmü ile, 708. maddesinde aksine bir düzenleme getirerek, çekin “*takas odası*” na ibrazının, “*muhataba ibraz*” yerine geçeceğine yönelik düzenleme yapmıştır. Bu şekilde yapılan düzenleme TTK.nun 708. maddesinde düzenlenen “*muhataba ibraz*” şeklinin tam bir istisnasını oluşturmaktadır. Aynı şekilde TTK. nun 701. maddesinin son fıkrasına göre, bir çekin muhatap bankanın o şubesinden başka şube üzerine ciro edilmesine izin

---

³³ COŞKUN, s.38.

³⁴ DOĞANAY, s.2142.

³⁵ DOĞANAY, s.2140.

³⁶ DOĞANAY, s.2141.

vermektedir. Yine kanun koyucu, TTK.nun 715 ve 716. maddeleri ile keşidecinin bir çeki mutlaka istediği bir bankaya ibraz edip, o banka tarafından ödenmesini talep etmesi halinde, keşideciye, çekin yüz tarafına birbirine muvazi iki çizgi çekip, bu iki çizgi arasına da o bankanın adını açıkça yazmasını zorunlu kılması, yani “*hususî çizgili çek*” düzenlemesi hali de, TTK.nun 708. maddesi hükmünün mutlaka emredici bir hüküm olmadığını ortaya koyan bir diğer durumdur³⁷.

Bu görüş taraftarı olan *Doğanay’a* göre³⁸ çekin üzerinde yazılı bankaya ibrazın amir hüküm olarak kabul edilmesi, çekin “*tediye-ödeme emri*” olma özelliği ile hukuki ve iktisadi özelliğini de ortadan kaldırmaktadır. Çünkü; ticari hayatta bir insan ancak çek sayesinde üzerinde para taşımanın ortaya çıkaracağı, *-parayı çaldırmak, kaybetmek veya tamamen bir cinayete kurban gitmek... gibi-* sıkıntıları ortadan kaldırma imkanına sahiptir. Bu görüş kabul edilirse çekle ödeme usulü tamamen terk edilecek veya asgari düzeyde kalacaktır.

Bu görüşü savunanlar konuya bankalar hukuku açısından bakarak, şubelerin kendi başlarına bankacılık işlemleri yapmakla beraber ayrı tüzel kişiliklerinin olmadığını, şubelerin işlemlerini bağlı buldukları banka tüzel kişiliği adına yaptıklarını ileri sürerler³⁹.

3. Muhatapın Merkeze Bağlı Bütün Banka Şubeleri ve Başka Bankalar ve Onların Şubeleri Olduğu Görüşü

Bu görüşü savunanlar, muhatap kavramını en geniş şekilde yorumlamışlardır. Buna göre, bir merkeze bağlı bütün banka şubeleri muhatap kavramının içerisinde yer almakla birlikte diğer bankalar ve onların şubelerini de muhatap kavramı içerisine almışlardır. Bu durumda hamil, zilyetliğindeki çeki, çekin üzerinde yazılı bankaya ibraz edebileceği gibi, aynı bankanın diğer şubelerine veya başka bankalara ve onların şubelerine de ibraz edebilir. Bu şekilde yapılan ibrazlar kanuni anlamda ibrazdır ve

---

³⁷ DOĞANAY, s.2141.

³⁸ DOĞANAY, s.2143.

³⁹ COŞKUN, s.38, Hukuk Genel Kurulu’nun bono için verdiği 9.4.1980 gün E.1978/11-1129 K.1980/1488 sayılı kararında, şubelerin merkeze bağlı olarak çalıştıklarını ve bir şubeye yapılan ödemenin başka şubeler içinde geçerli olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca Yargıtay 11.H.D. 11.10.1979 gün E.4041 K.4741 sayılı kararında aynı bankanın başka şubelerine yapılan ibrazı geçerli kabul etmiştir, NARBAY, s.6.

ibrazın hüküm ve sonuçların doğurur⁴⁰. Bu görüşü savunanlar görüşlerine gerekçe olarak, muhatap banka için önemli olan hususun ibrazın süresinde yapılması olduğunu, bir başka deyişle çek bedelinin ibraz süresi içerisinde talep edilmesinin olduğunu savunurlar. Dolayısıyla takas odasına ibrazda da aynı durum geçerlidir. Çek bedelini talep eden meşru hamilin ödeme talebinin öğrenilmesi çekte yazılan banka veya diğer bankalar bakımından fark oluşturmaz. Bu bakımdan takas odasına ibrazda veya muhatapın diğer şubelerine ya da bir başka bankaya yapılan ibrazda bu durumun tespit edilmesi hepsi bakımından geçerlidir. Dolayısıyla çek üzerinde yazılı olan banka ve onun şubeleri ve diğer bankalar bakımından bir ayırım yapmamak gerekir⁴¹.

Muhatap kavramı konusunda Yargıtay'ın uygulaması da değişkenlik göstermiştir. Yargıtay 30.3.1965 tarihli kararı ile⁴² çekin, ticari hayatta çabukluk ve güven yönünden önemli bir yere sahip olduğunu ve ayrıca ödeme aracı olması gerekçesiyle, ekonomik işlevinin de gözetilerek, hesabın bulunduğu şube ile birlikte muhatapın diğer şubelerine de ibrazın yapılabileceğini ve bu ibrazın da kanuni anlamda ibraz sayılacağını belirtmiştir.

Yargıtay 13.1975 tarihli kararı ile⁴³ “...Davalının Kuşadası'nda 13.3.1972 tarihinde Davacı bankaya değil başka bir tüzel kişiliği bulunan Akbank Şubesine çeki ibraz etmesi o bankanın davacı bankadan provizyon istemesi geçerli bir ibraz olup olmadığının da tartışılması icap eder.

Yukarıda belirtildiği veçhile Türk Ticaret Kanunu ibrazın süresini ve kime yapılacağını açıkça tetvin etmiştir. Buna göre, aynı yerde çekin on gün zarfında muhataba ibrazı gerekir. Çekin bir takas odasına ibrazının ödeme için ibraz yerine geçeceğine dair 710. maddenin istisnaen kabul ettiği hükmün hadisede böyle bir durum olmadığından tatbik kabiliyeti yoktur. Kanun ibrazın şekli, süre, kime yapılacağını tayin ettiğine göre, Türk Ticaret Kanununun 1. maddesi hükmünce de ticari örf ve adetin tatbiki de düşünülemez. Bankalar arasında muhataptan gayri diğer bankaya ibraz halinde kanuni ibraz mükellefiyetinin yerine getirilmiş olduğuna dair ticari örf ve adet şekline girdiğine dair bir teamülün mevcut olduğu da iddia ve ispat edilmiş olsa bile

⁴⁰ KARAYALÇIN Yaşar, *Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler*, Ankara 1975, s.285.

⁴¹ KARAYALÇIN, (Görüşler), s.285.

⁴² Y.T.D. 30.3.1965 K.1211, NARBAY, s.7.

⁴³ Yargıtay 11.H.D.13.1.1973 T 72/5277 E. 27 K, ÖZTÜRK, s..532.

yukarıda yazılı olduğu veçhile evvela ticari hüküm tatbik edileceğinden mevcut ticari hüküm muvacehesinde kanunen teamül ve ticari örf ve adet istinat edilemez. İrade beyanının tefsiri bahis konusu olmadığından teamülün nazarı dikkate alınması da düşünülemez. Yukarıda yapılan açıklamaya göre, süresinde muhataba ibraz edilmiş bir çek olmadığından ve Türk Ticaret Kanununun 771. maddesi gereğince bu durumda davacı bankanın cayma hakkı bulunduğuna göre, davacının bu çek dolayısıyla borçlu olmadığından tesbitine karar verilmesi gerekir” diyerek çekin mutlaka çek hesabının bulunduğu şubeye ibraz edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bu kararı ile Yargıtay, muhatabın diğer şubelerine veya başka bir bankaya yapılan ibrazı, kanuni ibraz olarak değerlendirmemiştir.

Bu karara karşı karar düzeltme istemi üzerine Yargıtay, 10.5.1973 tarihli kararı⁴⁴ vermiş ve 13.1.1973 tarihli kararındaki görüşüne devam etmiştir. Bu karar şu şekildedir.⁴⁵ “...hukuki uyumsuzluğun giderilmesi her şeyden önce TTK.nun 708. maddesinin 1. fıkrası hükmüne bağlıdır. Bu fıkra hükmüne göre bir çek keşide edildiği yerde ödenecekse 10 gün, keşide edildiği yerden başka yerde ödenecekse bir ay içerisinde muhataba ibraz edilmelidir. Olayda keşideci davacı bankanın Nişantaşı şubesi muhatap aynı bankanın Beyoğlu şubesidir. On günlük sürenin son günü 13.3.1972 tarihinde, çekin meşru hamil tarafından muhatap bankanın Beyoğlu şubesine ibraz edilmediği bir gerçektir. Hatta ödeme yerinde bir başka şubeye dahi ibraz edildiği iddia edilmemiştir. Ancak ödeme yerinin dışında Kuşadası’nda bir başka banka şubesi aracılığı ile çek bedelinin tahsiline tevessül edilmiş ve çekin davalının elinde olduğu, keşideci Nişantaşı şubesine bildirilmiştir.

708. maddenin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, ödeme için ibrazda, olay yönünden birbirine bağlı üç şartın gerçekleşmesi söz konusudur. Bunlar sırasıyla çekin keşide edildiği yerde ödenmesi, 10 gün içinde ibraz edilmesi ve bu ibrazın muhataba yapılmasıdır. Bu hükmün mukavele ile değiştirilmesi ve aksine bir örf ve adetin teessüsü hukukten mümkün değildir. Muhatap, Ticaret Kanununun 713. maddesi mucibince cirosu kabil bir çeki ödemek için ciroların arasında muntazaman bir teselsülün mevcut olup olmadığını incelemeye mecburdur. Her şeyden önce araştırılması gereken

⁴⁴ Yargıtay 11.H.D.10.5.1973 gün E.577 K.27, NARBAY, s.7.

⁴⁵ ÖZTÜRK, s.532-533.

karşılığın bulunup bulunmadığı, başka bankalar aracılığı ile de tahkik edilebilir ise de, Ticaret Kanunumuz, bu şartlar dışında bir ibrazın geçerli olabilmesi için yalnız 710. maddesinde takas odasına ibraz imkanı kabul etmiştir. Bu durumda ödeme yeri olan İstanbul dışında ve bir başka bankanın Kuşadası şubesi aracılığı ile provizyon sorulması, çekin hamil olduğunun davalı tarafından bildirilmesi, hatta ihtarda bulunulması, “muhataba ibraz” yerine geçen hukuki bir değer taşımaz.

...Her ne kadar uygulamada bir çekin ibraz süresi içinde muhataba ibraz edilmeyerek bir başka bankadan bedelinin tahsil edildiği görülmekte ise de, bu halde muhatap bankadan provizyon sormak suretiyle ödemede bulunan banka, çeki iktisap ve kendisi süresi içinde muhatap bankaya ibraz etmektedir. Müşteriye hizmet için yapılan bu kabil bankacılık muamelerinin, Türk Ticaret Kanununun 708. maddesine konu olan “ödemek için muhataba” veya “takas odasına” (ibraz) zorunluluğunu ve bunun (süresini) değiştirmeyeceğini, izahtan varestedir”.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından verilen ilk karar oybirliği ile alınmasına karşın, karar düzeltme aşamasında üye İsmail Doğanay karara muhalif kalmış ve muhalefetini şu şekilde gerekçelendirmiştir⁴⁶:

“...Bugün memleketimizde TTK.nun 708. maddesinde yer alan “çek muhataba ibraz olunur” hükmüne rağmen, çekin muhatap bankadan başka bankaya ibrazı ve o bankanın da muhatap bankadan telefon veya telgraf ile provizyon istemesi suretiyle başka bankanın çek bedelini ödediği vakası bir gerçektir. Böyle bir uygulamanın yerleşmesine, memleketimizin her yerinde her bankanın şube açmamış olması sebep olmuştur. TTK.nun 708. maddesinin mehası olan İsviçre’de ise her bankanın her yerde şube açmış olduğu nazarı itibare alındığı takdirde, söz konusu hükmün aksayan yönü kolaylıkla ortaya çıkar. Olayımızda, çek hamili davalı şirket temsilcisi ise, yıllardan beri yerleşmiş bu bankacılık uygulamasını nazarı itibare alarak hamili bulunduğu çeki kanuni ibraz süresi içerisinde Kuşadası Akbank şubesine ibraz etmiş bulunmaktadır. Çeki hamili davalı şirket temsilcisinin uçak veya sair bir vasıta ile İstanbul’a giderek elindeki çeki çeken muhatabı olan davacı bankanın Beyoğlu şubesine ibrazını ondan beklemek veya onu bu yola sevk etmek çekin hukuki mahiyetine aykırı düşer mahiyettedir...”

---

⁴⁶ ÖZTÜRK, s.534.

Karara yerel mahkemenin direnmesi üzerine konu Hukuk Genel Kurulunda görüşülmüştür. Genel Kurulunun 13.11.1974 tarihli kararı⁴⁷ ile 39 olumlu oya karşı, 4 muhalif oyla⁴⁸ özel dairenin görüşünün aksine karar vermiştir.

Hukuk Genel Kurulu şu şekildedir: “...Her ne kadar davacı taraf, gerek dava dilekçesinde ve gerekse yargılama sırasında TTK.nun 708. maddesi hükmüne dayanarak söz konusu çekin münhasıran “Pamukbank Beyoğlu Şubesine” ibraz edilebileceğini ve bu banka şubesinden başka diğer bir bankaya ibraz edilemeyeceğini ve dava konusu çekin davalı şirket temsilcisi tarafından Kuşadası Akbank Şubesine ibraz edilmiş olmasının asla kanunun anladığı anlamda muhataba ibraz yerine geçemeyeceğini ileri sürmüş ve özel daire de bu görüşü benimsemiş ise de, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu aynı görüşe katılmamıştır. Gerek TTK.nun 708. maddesinin yazılış şeklinden ve gerekse bir çekin üzerine çekildiği banka şubesinden başka bir şube üzerine ciro edilmesine imkan veren aynı kanunun 701. maddesinin son fıkrası hükmü ile, bir çekin takas odasına ibraz edilmiş olması halinin, ödeme için ibraz yerine geçeceğine ilişkin yine aynı Kanunun 710. ve bir de umumi ve hususi çizgili çeklerle ilgili 715. ve 716. maddeleri hükümleri göz önünde tutulduğu takdirde, davası tarafın davasını dayandırdığı 708. madde hükmünün iddia edildiği gibi amir ve mutlak bir hükmü ihtiva etmediği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Aksi halde; yani çekin mutlaka üzerine çekilen muhatap bankaya ibraz edilebileceği ve diğer bir bankaya ibraz edilemeyeceği halini nazarı itibara aldığımız takdirde, hem ticari hayatın icabettirdiği sür’ at ve kolaylık ortadan kalkmış olur ve hem de çekle ödemedeki beklenen ticari ve iktisadi gayenin tahakkuku tamamen imkansızlaşmış olur. Çünkü TTK.nun 708. maddesi hükmü, davacı banka ile özel dairenin anladığı manada yorumlandığı takdirde, ciro ile bir çekin hamili durumuna giren bir kimse, çek bedelini tahsil edebilmek için ve işi gücünü bırakarak çoğu zaman yorucu ve hatta büyük masrafı mucip seyahat yapmak zorunluluğunda da kalarak muhatap bankanın bulunduğu şehre gitmesi icap edecektir. Halbuki, kanun koyucu çekle ilgili hükümleri ödeme (tediye) kolaylığını sağlamak için sevk etmiş bulunmaktadır.

⁴⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 13.11.1974 T 974/641 E, 974/1185 K. sayılı kararı, ÖZTÜRK, s.534-535.

⁴⁸ DOĞANAY, s.2140.

...Çekle ödemelerin bu özelliği icabı olarak; bugün memleketimizde bir çok çekin, üzerine çekildiği bankadan bir başka bankaya ibraz edilerek o bankanın muhatap bankadan provizyon istemesi suretiyle ödendiği bir gerçektir. Çekte yazılı muhatap bankadan bir başka bankaya ibraz edilen çekin provizyon istenmesi suretiyle çek hamiline ödenebilmesi keyfiyeti, çek hamili ile ibraz edilen banka şubesi arasında o anda teessüs (temsil) ilişkisini normal bir sonucudur.

...Çek hamili olan davalı şirket temsilcisinin iş ve gücünü bırakarak kanuni ibraz gücünün son günü bulunduğu Kuşadası'ndan uçak veya sair bir vasıta ile İstanbul'a kadar giderek elindeki çeki davacı bankanın Beyoğlu Şubesinde ibraz etmesini istemek ve onu bu şekilde bir harekete zorlamak, ticari hayatın olağan akışına aykırı bir davranış olur”.

Hukuk Genel Kurulu'nun bu gerekçe ile direnme kararını onadığı karara karşı, karar düzeltme talebinde bulunulması üzerine, Hukuk Genel Kurulu, 708. madde hükmünün emredici mahiyette olduğunu ve muhataba ibrazdan kastın, çekin üzerinde yazılı banka şubesine ibraz edilmesi gerektiğini belirterek görüş değiştirmiştir. Bu karar⁴⁹:

“TTK.nun 708/1. maddesinde “Bir çek keşide edildiği yerde ödenecekse on gün...içinde muhataba ibraz edilmelidir” denilmektedir. TTK. bu maddenin karşılığı olan İsviçre Borçlar Kanununun Fransızca metninin 1116/1. maddesinde “muhatap” kelimesi mevcut olmayıp “ödenmek üzere ibraz” karşılığı “presentean palament” deyimini yer almıştır. İsviçre Borçlar Kanununun 1115, 1118, 1131. maddelerinde aynı deyim kullanılmış, bu maddelerin karşılığı olan TTK. 707. maddesinde “ödenmek için ibraz”, 708. maddesinde “ödeme için ibraz” ve 723. maddesinde de “ödeme maksadı ile ibraz” ifadeleri yer almıştır. Türk yasa koyucusunun bu hükümlerin alındığı İsviçre Borçlar Kanununda sadece “ödeme üzere ibraz” deyimini mevcut iken, 708. madde üzerinde durarak muhatap kelimesini ilave etmesinin bir anlamı olması gerekir. Kaynak yasada mevcut olmamasına rağmen Ticaret Kanunumuzda “muhatap” kelimesinin kullanılması, ibrazın kime yapılacağını açık ve kesin olarak belirtmek için havaleden ibaret olmaları, ödeyecek kimsenin (muhatabın) ad ve soyadını ihtiva etmeleri nedeniyle aslında da ibrazın ödeyecek kimseye yapılması, çekin niteliği ve dayandığı hukuki

⁴⁹ Yargıtay HGK. 19.12.1975 T. 75/100 E. 1667 K. sayılı karar, ÖZTÜRK, s.536.

müessese gereğidir. Ödeyecek kimseden başka bir kimseye çekin ibraz edilmesinin bir anlamı ve hukuki değeri olamaz. Diğer yandan TTK.nun 708. maddesi hükmü kesin, amir bir hükümdür. Hükümün emredici niteliği süreye ilişkin olduğu kadar, ibrazın kime yapılacağı hususunu da kapsamaktadır. Bu nedenlerle ibrazın bizzat muhataba yapılması gerekir” şeklindedir.

Hukuk Genel Kurulunun bu kararı ile Türk Ticaret Kanununun muhatap konusundaki hükmünün emredici nitelikte bir hüküm olduğunu, bu emredici nitelikte ibrazın kime, hangi sürede yapılacağını, çekin ödenmek üzere muhatap bankanın diğer şubelerine ibrazın kanuni manada ibraz yerine geçmeyeceğini açıklamıştır.

4. 4814 Sayılı Kanunla 3167 Sayılı Kanunda Yapılan Değişiklikten ve 5941 Sayılı Kanundan Sonra

Çekin ödenmek üzere ibraz edileceği “muhatap” kavramı konusunda gerek öğretide gerekse Yargıtay uygulamasında çok farklı fikirlerin ileri sürülmesi nedeniyle 3167 Sayılı Kanunun 4. maddesi 26.02.2003 tarih ve 4814 sayılı Kanunla değiştirilmiştir.

Bu maddeye göre: “*Çek hesabı açılan bankaya muhatap banka denir.*

Koşullarına uygun ve karşılığı var olan çek, muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak, çek hesabı açılmış olan şube dışında herhangi bir şubeye ibraz edilen çek, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir”.

Bu düzenlemeye benzer düzenleme 5941 Sayılı Çek Kanunu ile de yapılmıştır. 5941 Sayılı Kanunun 3/1 maddesine göre: “*Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir”.*

Her iki kanunda “muhatap” kavramı açık bir şekilde düzenlenmiştir. 3167 sayılı Kanunun 4. maddesinde muhatap banka kavramı çek hesabı açılan banka olarak tanımlanmıştır. 5941 sayılı Kanunun 3/1. maddesinde de “*hesabın bulunduğu muhatap banka*” şeklinde belirtilmiştir. Bu düzenlemelerle, hamilin çeki muhatap bankanın

herhangi bir şubesine ödeme amacıyla ibraz edilebileceği gibi, çek hesabının bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibrazı halinde “karşılığı sorulmak” suretiyle, ödeme yapılacağı belirtilmiştir.

3167 Sayılı Kanun ile çekin zorunlu unsurları arasında yer alan vergi kimlik numarası 5941 sayılı Kanunu ile zorunlu unsur olmaktan çıkarılmıştır. Böylelikle vergi kimlik numarasındaki eksiklik, 3167 sayılı Kanun’un 3. maddesinin 2. fıkrası uyarınca çekin geçerliliğini etkilerken, 5941 sayılı Kanun bakımından etkilemeyecektir⁵⁰.

5941 Sayılı Kanunun 3/1 fıkrasında vergi kimlik numarası için söylenen “varsa” ibaresi Adalet Komisyonunda metne konulmuştur. Komisyon buna gerekçe olarak “çeki bankaya ibraz eden kişinin yabancı olması ve vergi kimlik numarasının bulunmaması ihtimaline binaen fıkraya “hamilin” ibaresinden sonra gelmek üzere “varsa” ibaresi eklenmiştir. Türk vatandaşları bakımından, vatandaşlık numarası aynı zamanda vergi kimlik numarası olarak işlev görmektedir” görüşünü göstermiştir⁵¹.

Bu düzenlemeden sonra öğretide oybirliğine yakın görüşle ibrazın çekle işleyen hesabın bulunduğu banka ve onun şubelerine yapılabileceği kabul edilmiştir⁵².

3167 sayılı Yasanın bu açık düzenlemesine rağmen *Kınacıoğlu*⁵³ bu düzenlemeye hiç temas etmeyerek muhatap kavramını dar yorumlamış ve ibrazın ödeme yerinde münhasıran muhatap bankaya yapılacağını, bankanın birden fazla şubesi bulunması halinde muhatap şubeden başka bir şubeye veya muhatap banka haricinde bir bankaya çekin ibrazının, usulüne uygun ibraz sayılmayacağını belirtmiştir. Bu görüşe

---

⁵⁰ KIRCA, *5941 Sayılı Çek Kanunu Konferans (22 Ocak 2010)*, s. 12; 3167 Sayılı Kanun zamanında bu etkileme, cezai yaptırımla sınırlı olmuş, Hukuk Genel Kurulu, 08.06.2005 tarih ve E.12-357, K.363 sayılı kararıyla, 3167 Sayılı Kanunun 3. maddesinin 2. fıkrasını TTK’ nın 692. maddesini değiştirmeyeceğini belirtmiştir. Söz konusu kararla ilgili bkz. MEMİŞ, *Vergi Kimlik Numarasının Çekin Geçerliliğine Etkisi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXI (9-10 Aralık 2005)*, Ankara 2006, s.185; Ayrıca hesap sahibinin vergi kimlik numarasının çekin zorunlu unsuru olup olmadığı görüşüne ilişkin değerlendirmek için bkz. ALIŞKAN Murat, *Çek Kanunu Kapsamında Çek*, Kazancı Hukuk Dergisi, S.63-64, s.7 vd.

⁵¹ KIRCA, s.13.

⁵² İMREGÜN Oğuz, *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul 1998, s.129-131; ERİŞ Gönen, *Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku*, Ankara 2004, s. 103; POROY/TEKİNALP, s. 261; BİLGİLİ, s.182-183; PULAŞLI Hasan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Yenilenmiş 9. Baskı, Ankara 2009, s.235-237; REİSOĞLU, s.191; PULAŞLI ve REİSOĞLU’na göre çekin muhatap bankanın hesabının bulunduğu şubeden başka bir şubesine ibraz halinde uygulamada sorunlar yaratabileceğini, bu sorunların provizyon alınarak ödenmesi ile çözülmek istendiğini, sorunların başında çektaki imza ile çek hesabındaki keşidecinin imzalarını kontrol etme imkanının olmadığını, bu yüzden banka, kendisine ödenmek için ibraz edilen çekin sahteliğinde kuşku duyduğunda ödeme yapmaması gerektiğini belirtmişlerdir.

⁵³ KINACIOĞLU, s.284.

karşın *Ertekin/Karataş*⁵⁴ ise “...ticari hayatta çağın gereği husule gelen çabukluk da çekin muhatap bankadan başka bir bankaya ve aynı bankanın bir başka şubesine ibrazın muhataba ibraz olarak kabulünü gerektirmektedir” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

5941 sayılı Çek Kanununun 3/1. maddesi ile yapılan açık düzenlemeden sonra çekin, muhatapın çek ile işleyen hesabın bulunduğu şube dışındaki herhangi bir şubesine yapılan ibrazın da, kanuni ibrazın tüm hüküm ve sonuçlarını doğuracağını kabul etmek gerekir.

Muhatap banka tarafından, hesabın işlediği şubeden başka bir şubesine ibraz edilen çek için, muhatap bankanın provizyon almadan ödemesi karşılaşılan bir durumdur. Provizyon almadan ödeme kararı çekin ibraz edildiği banka şubesi tarafından verilir. Uygulamada da bankaların itibarlı müşterilerinin çeklerini provizyon almadan ödedikleri görülmektedir⁵⁵.

5. Takas Odasına İbraz

Türk Ticaret Kanununun 710. maddesine göre: “Çekin bir takas odasına ibrazı, ödeme için ibraz yerine geçer”. Yargıtay kararlarında⁵⁶ da bu durum vurgulanmıştır. Bu kural, çekin muhataba ibrazı kuralının tek istisnasını oluşturur. Bu durum hamilin ibraz sürelerine uymak mecburiyetini etkilemez.

5941 sayılı Kanununun 8. maddesine göre: “(1) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, çeklerin banka şubeleri arasında hesaben ödenmesini sağlayacak tüzel kişiliği haiz sistemi kurmaya ve gözetimi altında yürütmeye yetkilidir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu yetkiyi uygun göreceği başka bir kuruluş aracılığıyla da kullanabilir.

(2) Hesaben ödeme sisteminin kuruluş ve işleyişi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının çıkarılacak ve Resmî Gazete’de yayımlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

⁵⁴ ERTEKİN Erol/KARATAŞ İzzet, *Uygulamada Ticari Senetler Hukuku*, Ankara 1992, s.199.

⁵⁵ BİLGİLİ, s.193.

⁵⁶ Yargıtay 12.H.D.17.11.1994 E. 13951/K. 14481 “...Takip dayanağı çeklerde, keşide tarihinden önceki bir tarihte, takas odasına ibraz edildiğine dair kayıt bulunmaktadır. TTK. 710’uncu maddesi hükmüne göre, çekin takas odasına ibrazı, ödeme için ibraz yerine geçer.” ERİŞ, s.234; Yargıtay 12.H.D.14.4.1998 E. 3614/K.4067 “...TTK.’nın 710’uncu maddesi gereğince, çekin bir takas odasına ibrazı, ödeme için ibraz yerine geçer...”.

(3) Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fizikî olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir.

(4) Takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş çekler için, 3 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirlenen sorumluluk miktarı dâhil, kısmî ödeme yapılmaz. Bu durum, muhatap bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığının olmadığı belirlenmesi hâlinde muhatap banka tarafından, hesapta bulunan kısmî karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edilir” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

5941 Sayılı Kanunun geçici 1/7. maddesine göre ise: “Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi uyarınca kurulmuş olan Bankalararası Takas Odaları Merkezi, bu Kanunun 8 inci maddesinde öngörülen tüzel kişiliği haiz sistem kuruluncaya kadar faaliyetlerine devam eder ve yeni kurulacak tüzel kişiliğe herhangi bir işleme gerek kalmaksızın devrolunur. Yeni kurulacak tüzel kişilik bu devir nedeniyle doğacak her türlü vergi, resim, harç ve fondan muaftır” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu durumda 5941 sayılı Kanunun 8. maddesinde öngörülen tüzel kişiliği haiz sistem kurulana kadar Bankalararası Takas Odaları Merkezi faaliyetine devam edecektir⁵⁷.

Takas odalarının kurulmasındaki temel amaç bankalar arası para naklindeki hareketliliği asgariye indirmektir⁵⁸.

T.C. Merkez Bankası Bankalararası Takas Odası Yönetmeliğinin⁵⁹ 1. maddesi: “Takas Odası, Merkez Bankasının gözetimi altında faaliyet gösterecektir”. Yönetmeliğin 10/3 maddesine göre ise: “Merkez Bankası, kurulu bulunmadığı yerlerde faaliyete geçecek takas odalarının kuruluşu ve gözetimi ile ilgili yetkilerini başka bir bankaya devredebilir” şeklindedir.

⁵⁷ PULAŞLI Hasan, *Çek Hukuku ve İlgili Mevzuat*, Ankara 2010, s.60.

⁵⁸ DONAY Süheyl, *Son Değişiklikler Açısından Çek*, İstanbul 1986, s.34; ANIK Gülgün, *Çekin Takas Odasına İbrazi*, İstanbul Barosu Dergisi, C.74, S.7-8-9, s.675.

⁵⁹ R.G. 25.09.1985/18879.

Takas Odasını “*Bankaların birbirlerine ödeyecekleri çekleri veya benzeri senetleri takas yolu ile karşılaştırmak için bankalar temsilcilerinin meydana getirdikleri kurul...*”⁶⁰ şeklinde tanımlamak mümkündür. Bir başka tanıma göre ise “takas odaları T.C. Merkez Bankası Yasasının 55. maddesi uyarınca oluşturulan, Merkez Bankasının gözetim ve yönetiminde olan ve daha çok bankalar arasındaki çeklere dayalı ibraz ve ödeme işlemlerinin odaya kayıt, üyelerin cari hesaplarından karşılıklı alacak ve borç işlemlerinin hesaben takasını sağlayan Türk Ticaret Kanunu’nun 620/II ve 720/III maddeleri hükümlerince, ticari senetlerin odaya ibraz ve süresindeki bu ibraza karşı ödemededen kaçınma halinde, başvuru hakkının doğumu için zorunlu olan ve ticari senetle ödemededen kaçınmayı saptayan nitelikte bildirim yetkisi olan kuruluşlardır”⁶¹.

Takas odaların nasıl kurulacağı, organlarının ve yetkilerinin ne olacağı, nasıl faaliyet göstereceği konusunda Türk Ticaret Kanununda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Mülga 3167 Sayılı Çek Kanununun 6. maddesinde yer alan düzenlemeye kadar, bu konuda kanuni dayanak T.C. Merkez Bankası Kanununun eski 55. maddesi olmuştur. Buna göre: “...Banka mevcut ve ileride şubelerinin bulunduğu yerde açılacak bankalararası takas odası işlemlerine nezaret eder...” şeklinde düzenleme yer almıştır. Bu bakımdan kuruluşa yönelik herhangi bir kanuni düzenlemenin bulunmaması nedeniyle, takas odaları, bankaların kendi aralarında yaptıkları özel nitelikli sözleşmelerden meydana gelen Takas Odası Esas Nizamnamesi’ne dayanılarak oluşturulmuştur. Her bir takas odası birbirine benzeyen düzenlemeler içermesine rağmen, ayrı ayrı nizamnamelerle işlemlerini yürütmüşlerdir⁶².

Takas Odası Esas Nizamnamesi’ne göre, takas odası bu nizamnameyi imzalayan bankalar tarafından kurulur. Her takas odasının, oda üyesi olan temsilcilerinden meydana gelen oda genel kurulunun yanında bir de yönetim kurulu yer almaktadır. Takas odasına girmek bir zorunluluk teşkil etmemektedir. Bunun yanı sıra odadan her zaman ayrılmak mümkündür. Fakat takas odasına girmek isteyen bankalar oda yönetim kuruluna başvurup, Kurulun bankayı takas odasına almayı uygun görmesi sonucunda genel kurulca üyeliğe kabul edilirler⁶³.

---

⁶⁰ ANIK, s.679.

⁶¹ ANIK, s.679.

⁶² REİSOĞLU, s.208.

⁶³ REİSOĞLU, s.208-209.

Takas Odası Esas Nizamnamesi'ne göre, takas işlemlerinin yürütülmesi zaman içerisinde çeşitli sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle takas odalarını belli kurallara dayandırılması ve söz konusu odalara tüzel kişilik kazandırılma girişimleri de yasal engellere takılmıştır⁶⁴.

Mülga 3167 Sayılı Çek Kanununun 6/1. maddesi ile, takas odaları tüzel kişiliğe kavuşturulmuş ve buna göre yeniden düzenlemiştir. T.C. Merkez Bankası bu maddenin kendisine verdiği yetkiye dayanarak “Bankalararası Takas Odaları Merkez Yönetmeliği” ni yayımlamıştır⁶⁵. Söz konusu yönetmeliğin 2, 6, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17. maddeleri değiştirilmiştir⁶⁶.

Yargıtay'ın Takas Odalarını tanımlayan bir kararına göre⁶⁷: “*Takas Odaları T.C. Merkez Bankası Yasasının 55 ve 3167 Sayılı Yasanın 6. maddesi uyarınca oluşturulan, Merkez Bankasının gözetim ve yönetiminde olan ve daha çok bankalar arasındaki çeklere dayalı ibraz ve ödeme işlemlerinin odaya kayıtlı üyelerin cari hesaplarından karşılıklı alacak ve borç işlemlerinin, hesaben takasını sağlayan TTK. nun 602/2 ve 710, 720/. Maddeleri hükümlerince, ticari senetlerin odaya ibraz ve süresindeki bu ibrazla karşın ödemededen kaçınma halinde, başvuru hakkının doğumu için zorunlu olan ve ticari senetle ödemededen kaçınmayı saptayan nitelikte bildirim yetkisi bulunan kuruluşlardır. Bu tarife göre takas odalarının ana işlevi bankaların birbirlerine senede dayalı borçlarının hesaben ve günlük olarak tasfiyesidir*” şeklindedir.

5941 Sayılı Çek Kanununun geçici 1/7 maddesine göre yukarıda belirtildiği üzere, T.C. Merkez Bankasınca çıkarılacak ve Resmi Gazetede yayımlanacak bir yönetmelikle takas odalarının düzenleneceği öngörülmüş olup, şu ana kadar söz konusu yönetmelik henüz yayımlanmamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankalararası Takas Odaları Merkez Yönetmeliğinin 1. maddesine göre; çeklerin banka şubeleri arasında hesaben tesviyesini sağlamak üzere, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının gözetimi altında merkezi

---

⁶⁴ REİSOĞLU, s.209.

⁶⁵ RG. 25/09/1985, S.18879, ayrıca bkz. T.C. Merkez Bankasının 27 Eylül 1985 tarihli Bankalararası Takas Odaları Merkez Yönetmeliği hakkında yapılan açıklama.

⁶⁶ RG. 17/04/1992, S.23316.

⁶⁷ 11.HD, 6.7.1992, 91/1232, 92/8224 sayılı kararı (REİSOĞLU, s.209-210).

Ankara’da bulunan özel hukuk hükümlerine tabi “Bankalararası Takas Odaları Merkezi” adıyla bir tüzel kişilik kurulmuştur. Bankalararası Takas Odaları Merkezinin organları; Bankalararası Takas Odaları Merkezi Yönetim Kurulu, Bankalararası Takas Odaları Yönetim Komiteleri ve Bankalararası Takas Odalarından oluşmaktadır (BTOMY md.4).

Bankalararası Takas Odaları Merkez Yönetmeliğinin 2. maddesinde üye bankalardan söz edilmesine rağmen, bankaların üyeliğini düzenleyen herhangi bir madde mevcut bulunmamaktadır. Yalnızca takas odalarının kurulu bulunduğu yerlerde şubeleri bulunan tüm bankaların, takas odalarının faaliyetlerine en az bir şubeleri ile katılma yükümlüğü getirilmiştir. Buna karşın yıllık işlem hacmi Bankalararası Takas Odaları Merkez Yönetim Kurulunca saptanacak miktarlardan yüksek olan bankalar, o yerdeki takas odasına birden fazla şubeleri ile katılabileceklerdir (BTOMY md. 10/4).

Bankalararası Takas Odaları Merkez Yönetmeliğinin 10/5 maddesine göre; takas odasının kurulu bulunduğu yerde şubesi bulunmayan bankalar o yerdeki takas odasının faaliyetlerine muhabir bir banka aracılığı ile katılabileceklerdir.

Takas odaları üyeliğinden ayrılma mümkün değildir. Buna rağmen, mevzuat uyarınca bankacılık işlemleri yapma yetkilerine son verilen, başka bir bankaya devri yapılan veya birleşen ya da tasfiye edilen bankaların takas odaları üyeliği sona erecektir (BTOMY md. 10/6).

Çeklerin fiziki ibrazı gerekmeksizin elektronik ortamda takas yolu ile ibrazı Bankalararası Takas Odası Merkezi Yönetmeliğinde yapılan değişiklikle⁶⁸ getirilmiştir. Bu değişiklikten sonra 4814 sayılı Kanunla Çek Kanununun 6. maddesine yapılan bir ilave tereddütleri giderilmiştir⁶⁹. Bu düzenlemeye göre; “*Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fiziki olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya*

---

⁶⁸ RG 17/04/1998, S.23316. Söz konusu 2. fıkranın 6. maddeye ilave gerekçesinde “6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesinde, çekin bir takas odasına ibrazının ödeme için ibraz yerine geçeceği hükme bağlanmıştır. Bu husus dikkate alınarak, fiziki ibraz olmaksızın çek takası uygulamasında çek bilgilerinin elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilmesinin, takas odasına ibraz şeklinde değerlendirilmesine olanak sağlanması, böylece fiziki ibraz olmaksızın çek takası uygulamasındaki yasal boşluğun doldurulması amacıyla, maddeyle 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine bir fıkra eklenmektedir” denilmiştir. (REİSOĞLU, s.212).

⁶⁹ REİSOĞLU, s.212; KENDİGELEN Abuzer, *Çek Hukuku*, Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş, 4. Baskı, İstanbul 2007, s.171.

gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir”.

Çekin, takas odasına, takasa üye olan bir banka şubesi tarafından ibraz edilmesi zorunludur. Bu nedenle bankanın çekin takas odasına ibraz edebilmesi için çekin yasal hamili olması zorunludur. Çekler genel olarak diğer bir bankaya, müşterileri tarafından tahsil için tevdi edilmektedir. Bu durumda çek üzerinde ya banka lehine bir tahsil cirosu bulunur ya da tahsil amacıyla çek bankaya temlik cirosu –beyaz ciro- ile verilir. Bundan başka bankalar teminat amacıyla ve temlik cirosu ile de çekleri almaktadırlar. Bu hallerin hepsinde banka çekin yetkili hamili durumundadır. Hamile yazılı çeklerde ise, çekin bankada bulunması yetkili hamil sayılması için yeterli olmaktadır. Fakat hamile yazılı çeklerde de çek hamilinin imzası çek üzerine alınır ve çekin bankaya cirosu yapılır⁷⁰.

Hamil durumundaki banka, çeki imzalayarak takas odasına tevdi ettiğinde, çekin karşılığı bulunuyorsa çek muhatap bankada kalır, çeki takasa ibraz eden bankanın imzası bu durumda makbuz hükmündedir ve çek meblağı çeki ibraz eden bankanın hesabına aktarılır. Çekin karşılıksız çıkması durumunda bu çeki geri alan bankanın müşterisine iadesi sorun teşkil etmektedir. Çekin bankaya tahsil cirosu ile verilmesi durumunda, banka çeki cirantaya iade edebilecek ve bu durumda bir riskli durumla karşılaşmayacaktır. Fakat çekin temlik cirosu ile bankaya verildiği durumda, banka, çeki cirantaya yeni bir ciro ile devrettiği takdirde, bu cirantanın ibrazından sonra dahi olsa, bu karşılıksız çeki ciro edebilir. Bu durumda banka, ciro silsilesi içerisinde yer alacak, bu hale alacağın temliki hükümleri tatbik edilse bile, bankanın son hamile karşı sorumluluğu meydana gelecektir. Bu durumda banka için seçenekler şu şekilde sıralanabilir.

1- Bankaya müşteri tarafından yapılan temlik cirosunu çizebilir. Fakat bu durumda TTK. 598. maddesinde “çizilmiş cirolar bu hususta yapılmamış hükmündedir” şeklinde düzenleme bulunduğundan uygulamada tereddüdün ortaya çıkması ve bankanın çekin hamili olmadığı, çeki takasa ibraz yetkisi bulunmadığı ve ibraz süresi de geçtiği için çekin geçersiz olduğu itirazları sürülebilecektir.

---

⁷⁰ REİSOĞLU, s.212.

2- Çeki takasa ibraz eden banka şubesi kendi imzasını çizdikten sonra, çeki son cırantaya iade edebilecektir. Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre; dönüş cırosuna gerek olmaksızın, muntazaman ciro silsilesi içinde bulunmak kaydıyla, çeki elinde bulunduran, hamil sayılmaktadır. Fakat, bu cıranta tarafından yapılan ciro, bankaya karşı ileri sürülemediğinden riskli durumla karşılaşılmayacaktır.

3- Banka şubesi TTK m. 730 ve 597 madde hükümlerine göre çeki müşterisine "gayri kabili rücu" şerhi ile ciro ve iade edebilecektir. Bu durumda bankanın durumu korunmuş durumda olacaktır⁷¹.

Bankalarca takasa ibraz edilen çekler Bankalararası Takas Odaları Merkezi Yönetmeliğinde elektronik ortamda işlem görmeyen ve işlem gören çekler olarak ayrılmaktadır.

Elektronik ortamda işlem yapılmayan takas odalarına çeklerin fiziki olarak ibraz edilmesi gerekmektedir. Söz konusu çekin protokolü imzalayan bankalara ait olması hali bir değişiklik meydana getirmez. Elektronik ortamda işlem yapılmayan takas odalarında, her iş günü iki toplantı yapılmaktadır. Çekler ilk toplantıda fiziki olarak ibraz edilir. İkinci toplantıda tesviye işleminin yanı sıra iade edilmesi gerekli görülen çeklerin her biri sıra no, seri no, tutarı ve iade nedeni de açıklama kısmına yazılarak çek teslim cetveli düzenlenerek çekler teslim edilir⁷².

Elektronik ortamda takas yapılan takas odaları ile ilgili olarak, Bankalararası Takas Odaları faaliyetlerine katılan bankaların çeşitli yükümlülükleri bulunmaktadır.

Bankalar, elektronik ortamda takas yapılan, takas odalarında muhatap bankalarca muhatap bankalara fiziken ibraz edilen ve ilk toplantı sonunda teslim alınan şehir içi ve şehir dışı çeklerin provizyon işlemlerinin, takas işlemlerinin yapılmasına engel teşkil eden olağanüstü haller (savaş, yangın, sel baskını, deprem, yaygın hastalık ve diğer zorlayıcı sebepler) dışında aynı gün sonuçlandırmak üzere her türlü tedbiri almayı (BTOMY md.10/f), elektronik ortamda takas yapılan takas odalarındaki merkezi bilgisayar kayıtlarının, disk ve disketlerin Bankalararası Takas Odaları Merkezi ve bu Merkeze bağlı olarak faaliyet gösteren bankalararası takas odaları ile Türkiye

---

⁷¹ REİSOĞLU, s.213.

⁷² ERİŞ, s.232.

Cumhuriyet Merkez Bankası'nın her türlü evrakının kesin delil niteliği taşıyacağını ve bunların bir yazılı delil anlaşması niteliğinde olduğunu, bunlarla ilgili hata veya hile iddialarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na karşı geçerlilik taşımayacağını (BTOMY md.10/i) taahhüt etmektedirler.

Bir bankanın diğer bir banka lehine düzenlediği şehir dışı çekler takasa kabul edilmez ve bu tür çekler elektronik ortamda da işleme alınmamaktadır (BTOMY md. 14/B).

Elektronik ortamda işlem yapılan takas odalarında bilgileri elektronik ortamda işlem gören çekler, aralarında protokol imzalamamış olan muhatap bankalara fiziki olarak ibraz edilmekte ve çekler hesaben tesviye edilmek üzere takas odasındaki merkezi bilgisayarda işleme alınır (BTOMY md.15/B).

Çeklerin, takas odasına fiziki olarak ibraz edildiğinde, bankalar kendi şubelerine tevdi edilen başka bankaların çeklerini takas odasındaki temsilcilerine teslim edip, her muhatap banka kendisine tevdi edilen çeklerin arkasını yazar. Muhatap banka bu işlemi kendisi doğrudan yapabileceği gibi anlaşma gereğince birbirlerine vekalet verip, diğer bankaların şubelerinin vekaleten çekleri muhatap banka adına kabul ve kendisine gönderilecek elektronik bilgilere dayanarak arkasını vekaleten yazıp imzalaması hukuken mümkün olmaktadır⁷³. Bu şekilde ibrazı Yargıtay⁷⁴ “vekalet” olarak nitelemiştir.

Takas odalarına üye bankaların temsilcileri ilk toplantının başlama saatinde odada hazır bulunmazlarsa o günkü toplantıya katılamazlar. Bu nedenle o banka açısından ağır sonuçlar doğabileceğinden toplantılar bankalar açısından büyük önem taşımaktadır. Şehir içi çekler, ilgili takas odasının bulunduğu yerden “alan kodu”

⁷³ REİSOĞLU, s.217-218.

⁷⁴ 12.HD.09.11.1999 gün, E.99/13014, K.99/13850 “TTK.nun 710. maddesine göre çekin bir takas odasına ibrazı, ödeme için ibraz yerine geçer. Resmi Gazetenin 17 Nisan 1998 tarihli nüshasında yayımlanan, Bankalararası Takas Odası Merkezi Yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair Yönetmeliğin 7. maddesinin 7. fıkrasında, “elektronik ortamda işlem yapan takas odalarında, muhatap bankalara fiziken ibraz edilmeyen çekler birbirlerine vekalet vererek hesaben tasfiye edilmek amacıyla işlem yapacak bankalar, Bankalararası Takas Odaları Merkezi Yönetim Kurulunca hazırlanan protokolü imzalama suretiyle bu faaliyetlere katılabilirler” hükmü yer almaktadır. Bu durumda, Yapı Kredi Bankası Hürriyet Şubesi yukarıda belirtilen Yönetmelik hükmü gereği ibraz işlemi muhatap banka adına vekaleten yapmaktadır. Bu durumda takip alacaklısı Yapı Kredi Bankası aynı zamanda muhatap banka durumunda değildir. Ayrıca muhatap banka kabul edilebilecek Yapı Kredi Bankasının birden fazla şubesi olması nedeniyle başka şubeye ibrazında TTK’ nın 701. maddesindeki istisna nedeniyle makbuz hükmünde sayılmaz...” PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.61.

çevrilmeksizin telefon konuşması neticesinde provizyon alınabilen çekleri ifade etmektedir. Şehir dışı çekler ise, takas odasının bulunduğu yerden alan kodu çevrilerek telefon konuşması yapılmak suretiyle provizyon alınabilen çekleri ifade eder. Bir bankanın başka bir banka lehine düzenlemiş olduğu şehir dışı çekler takasa kabul edilmemekle birlikte bu çekler elektronik ortamda da işlem görmezler⁷⁵.

Elektronik ortamda işlem yapılmayan takas odalarında muhatap bankalara fiziken ibraz edilen çeklerin provizyon işlemleri aynı gün, şehir dışı çeklerin provizyon işlemleri ise en geç ertesi iş günü sonuçlandırılıp hesaben tesviye edilmektedir (BTOMY md. 16/A).

Elektronik ortamda işlem yapılan takas odalarında muhatap bankalara fiziken ibraz edilen ve fiziken ibraz edilmeyen şehir içi ve şehir dışı çeklere ilişkin provizyon işlemleri aynı gün, sonuçlandırılarak hesaben tesviye edilir (BTOMY md. 16/B).

Fiziken ibraz edilen ve fiziken ibraz edilmeyen şehir dışı çekler provizyon alınamaması halinde karşılığı olan diğer çekler gibi işlem görür (BTMOY md. 16/B/2)⁷⁶.

Yönetmeliğe göre provizyon alınamadığı için karşılığı varmış gibi işlem gören çeklerin, daha sonra ödenmemesinin gerektiği anlaşılması durumunda çeklerin muhatap bankaya, bedelleri ile iade edilmesini belirtilmiştir. Söz konusu yönetmeliğin 16/B/3 maddesine göre; “Muhatap bankalarca, provizyon alamamaları nedeniyle karşılığı olan çekler gibi işlem gören çekler hakkında ilgili bankalara takas gününde mesai saatleri içinde (saat 17.30'a kadar) yazılı olarak (banka kodu, şube kodu, hesap no, çek no, çek tutarı ve çeki tahsile veren şube adı belirtilerek) bildirimde bulunulur. Bu çeklerin provizyon alındığı tarih itibariyle karşılıksız oldukları veya herhangi bir nedenle ödenmeyeceklerinin tespit edilmesi halinde, işlem tarihinden itibaren en geç 3 iş günü içinde, ilgili bankalara iadesi yapılır ve bedeli de iade edilir”.

Söz konusu yönetmelikte çeki takasa koyan bankaya işlem tarihinden en geç 3 gün içerisinde çek ile birlikte çek bedelini de iade yükümlülüğü getirilmiştir. Çeki takasa koyan banka; provizyon alınmadığı için karşılığı varmış gibi çek bedelini çek

---

⁷⁵ REİSOĞLU, s.223-224.

⁷⁶ Yargıtay 11.HD, 01/10/1990 tarih ve 5740/5419 sayılı kararında “-otomatik telefon olmadığı için provizyon alınamadığı- şerhi karşılıksız çek anlamına gelmez” ERİŞ, s.233.

hamiline ödediğinde bu bedelin muhatapa nasıl iade edileceği sorunu çıkacaktır. Bu durumda bankaların çok güvendikleri müşterilerine provizyon alınamayan çek bedellerini ödeyecekleri; çek bedelini geri alma riskinin bulunduğu durumlarda ise 3 iş gününün geçmesinin beklenmesini gerekecektir⁷⁷.

Bankalararası takas odalarınca, günlük işlemler sonucunda ortaya çıkan ilgili bankaların borç ve alacak bakiyeleri, en seri şekilde Bankalararası Ankara Takas Odası'na intikal ettirilir.

Bankalararası Ankara Takas Odası'nca, işlem cetvellerinin sonuçları birleşik hale getirilerek o gün elde edilen bankalara ait borç ve alacak bakiyeleri, en geç ertesi iş günü saat 12.00'ye kadar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ankara Şubesi nezdindeki hesaplarından tesviye olunur.

Bankalararası Ankara Takas Odası'nda nihai tesviye işlemi sonuçlanıncaya kadar lehdar banka şubeleri tarafından muhatap banka şubelerine verilen çekler, bu banka şubelerinin mülkiyetine dahil olmayıp, nezdlerinde emanet olarak bulunur.

Günlük işlemler sonucunda elde edilen ve Bankalararası Ankara Takas Odası'nca gerçekleştirilen nihai sonuçlar kesin olup, bankaların, yürürlükteki mevzuat gereğince bankacılık işlemleri yapma yetkilerinin kaldırılması, diğer bir bankaya devirlerinin yapılması veya birleştirilmesi, tasfiye olunması ya da 17 nci madde uyarınca çeklerinin takas odalarında işlem görmesinin kısıtlanması halleri dışında hiç bir şekilde bozulamaz (BTOMY md.16).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası günlük işlemler sonucu oluşan borçlarını 16 ncı maddede belirtilen zamanda ödemeyen ve böylece hesapların kapatılmasını, işlemlerin sonuçlandırılmasını geciktiren bankaların çeklerini uygun göreceği bir süre için bankalararası takas odalarına kabul etmeme kararı alabilir. Bu şekilde geçici bir süre işlem yapmaları kısıtlanan bankaların çeklerinin gerektiğinde yeniden bankalararası takas odalarında işlem görmesine Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca karar verilir (BTOMY md.17).

---

⁷⁷ REİSOĞLU, s.255.

Çeklerin banka şubeleri arasında tesviyesi için tüzel kişiliği haiz Takas Odaları Merkezi kurulduktan sonra, bankalararası işlemlerde, çeklerin takas odalarına ibrazının zorunlu olup olmadığı gündeme gelecektir. Başka bir ifadeyle çeklerin bankalar arasında tesviyesinde, söz konusu çeklerin, takas odalarına ibrazı bir geçerlilik koşulu olup olmadığı tartışılacaktır. *Eriş' e göre*⁷⁸; yönetmelik ve buna dayanılarak çıkarılan izahnamede, bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu ile 3167 Sayılı Çek Yasasında da, herhangi bir kural öngörülmemiştir. Bu durumda, bankalararası işlemlerde, çeklerin takas odasına ibrazı zorunlu değildir. Buna karşın, takas odalarının kurulma amacı dikkate alındığında, bankaların Yönetmelik hükümlerine uymalarının daha yerinde ve yararlı olacağını belirtmiştir. *Reisoğlu'na göre ise*⁷⁹, yönetmelikte açık hüküm bulunmamasına karşın, takas odasına ibraz edilebilecek nitelikte çeklerin takas dışı ibraz edilmemesi gerekmektedir.

Çek Kanunu' nun 8/4 maddesi uyarınca takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş çekler için, 3 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirlenen sorumluluk miktarı dâhil, kısmî ödeme yapılmaz. Bu durum, muhatap bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığının olmadığı belirlenmesi hâlinde muhatap banka tarafından, hesapta bulunan kısmî karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edilir.

D. 5941 SAYILI ÇEK KANUNUNA GÖRE ÇEKİN İBRAZINDA VE ÖDENMESİNDE BANKANIN ÖZEN YÜKÜMÜ

Sözleşme özgürlüğü prensibi çerçevesinde bankalar da diğer gerçek ve tüzel kişiler gibi istedikleri kimselerle belirlenen koşullarda sözleşme yapma hakkına haizdirler. Buna göre, bankaların da uygun göreceklere kişilere çek karnesi verebilmeleri tartışmasızdır. Bu ilke hukukumuzda uzunca bir dönem kabul görmüş ve hesap sahibinin keşide etmiş olduğu çeklerin karşılıksız çıkması halinde üçüncü kişi durumundaki hamillerin uğramış olduğu zararların tazmininin keşideci hesap sahibi, diğer borçlular ve hamil arasında kambiyo hukuku kurallarına göre çözümlenmesi

---

⁷⁸ ERİŞ, s.233.

⁷⁹ REİSOĞLU, s.266.

gerektiği belirtilmiştir⁸⁰. Fakat zamanla ticari hayatta çek kullanımının yaygınlaşmaya başlaması nedeniyle, dolandırıcılıkların ve küçük meblağ yatırımların bankalarda çek hesabı açıp, bu hesaptan karşılıksız çek keşide edildiği görülmüştür. Zamanla artan karşılıksız çek keşide etme olaylarında keşidecinin gerçek kimliğinin belli olmaması nedeniyle hukuki ve cezai yaptırım uygulanamamış ve çek hamillerinin uğradıkları zararlar giderilememiştir. Bu nedenle çekle ödemelerin belli bir düzene göre yapılması ve çek hamillerinin korunmasını hedefleyen kanun koyucu 3167 sayılı Çek Kanunu 2. maddesi ile bu konuda bir hüküm getirmiştir⁸¹.

5941 Sayılı Çek Kanununda bankaların çek hesabı açtıkları esnada gösterecekleri özen, eski 3167 sayılı Yasaya göre daha ayrıntılı olarak sayılmış olduğundan özen kapsamının daha geniş olduğunu söylemek yerinde olacaktır⁸². Çek Kanununa göre, piyasada çeke güvenilirliğin sağlanabilmesi için, hesabın açıldığı esnada basiret ve özen gösterilmesinin gerektiği hakim düşüncedir. Bu düşünce 3167 Sayılı Kanunun da ilgili hükümlerinin temelinde yerini bulmuştur. Bu yasa zamanında da kanun koyucu karşılıksız çek keşidesi olgusunu başlangıçta engellemeyi amaçlamış ve muhatap bankaya getirmiş olduğu özen yükümü ile bankayı çek karnesi vereceği kişileri belirlemede seçici davranmaya zorlamıştır⁸³. Fakat eski yasa zamanında bu amaçla öngörülen hükümler gereğince uygulanmadığından beklenen sonuçlar alınamamıştır. Çek Kanunu bu sistemi etkili hale getirebilmek ve sorumluluğu somutlaştırmak için, beyanname (Çek K. md. 2/3), tacir çeki (Çek K. md.2/6), bildirim yükümlülüğü (Çek K.m.4) gibi hükümleri getirmiştir⁸⁴.

Basiret ve özen yükümlülüğü Çek Kanunun 2. maddesinin 1. fıkrasında genel olarak ifade edilmiştir. Buna göre; “Bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyeninin yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırırlar; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler”.

---

⁸⁰ ÇABRİ Sezer, *Muhatap Bankanın Çek Hesabı Açma ve Çek Karnesi Vermesi İle Bundan Doğan Sorumluluğu*, Maltepe Ün. Hukuk Fak. D, 2006/2, s.170; TEKİL, s.41.

⁸¹ ÇABRİ, s.173.

⁸² PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.15.

⁸³ ÇABRİ, s.173.

⁸⁴ POROY/TEKİNALP, s.304-305.

Çek Kanunu 2/2 maddesine göre; “Bankalar, çek hesabı açtırmak isteyenlerin yasaklılık durumuna ilişkin adli sicil kayıtlarını, açık kimliklerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı, pasaport veya sürücü belgesi örneklerini, yerleşim yeri belgelerini, vergi kimlik numaralarını, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını, esnaf ve sanatkâr olanların ise esnaf ve sanatkâr sicili kayıtlarını almak ve çek hesabının kapatılması hâlinde bunları, hesabın kapatıldığı tarihten itibaren on yıl süreyle saklamakla yükümlüdür. Yerleşim yeri yurt dışında bulunan kişiler, bankaya kendileri ile ilgili olarak Türkiye’de bir adres bildirmek zorundadır. Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması hâlinde, çek düzenleyen bankaca bilinen adresleri, talebi hâlinde hamile verilir”.

Söz konusu madde ile çek hesabının açılması sırasında aranan belge ve bilgiler tespit edilmiştir. Bu belge ve bilgiler, çek hesabının açılması sırasında istenecek olup, mevcut çek hesabından çek karnesi verilmesi sırasında belgeler tekrar istenmeyecektir⁸⁵.

Bankanın inceleme yükümlülüğünü düzenleyen bu madde, bankanın ilgili kişinin ekonomik durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni göstermesi gerektiğini düzenlemiştir. Bankanın zarara uğrayan çek hamilinin zararını karşılama yükümlülüğünün düzenlendiğine göre, bankanın hangi kriterlerle bağlı olmasının gerektiğinin düzenlenmemiş olması eksiklik olarak görülmektedir. Ağır bir sorumluluk altına sokulan bankadan beklenen özen derecesinin ve kriterlerinin belirtilmesi gerekirdi⁸⁶. Bu maddeye göre çek hesabı açtırmak isteyenlerin ekonomik ve sosyal durumlarının saptanması kolay olmayacaktır. Bu bakımdan madde de “bu araştırmada gerekli özen ve basiretin gösterilmesini” istemekle sınırlanmıştır. Söz konusu madde gerekçesinde ekonomik durumu müsait olmasının yanı sıra kişinin çek hesabı açtırmayı gerektirir sosyal bir konuma sahip olmasının araştırılması gerekliliği belirtilmiştir. Bu koşulların gerçekleştirilmesi bakımından, banka yetkililerinin çek hesabı açtırmak isteyenlerin taleplerini kabulden önce araştırmalarını yapmaları gerekmektedir⁸⁷.

---

⁸⁵ REİSOĞLU Seza, *Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Sorunlar*, http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Konferans_Sunumlari/SR_yeni_cek_kanunu_ve_degerlendirilmesi_07012010.pdf 19.01.2010, s.4.

⁸⁶ HELVACI Mehmet, *Çek Kanunu Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi*, Batıder, Yıl 2009, C.XXV, S.4.

⁸⁷ DONAY Süheyl, *Yeni Çek Kanunu Hakkında Görüşler*, Kazancı Hukuk Dergisi, S.67-68, s.177; Ayrıca Donay’a göre; sosyal durumun tespit edilmesi bankalar arasında olumsuz bir rekabetin oluşmasında etkili olacaktır. Sorumluluk anlayışı egemen olan bir banka çalışanı, çalışmasını tam olacak yapacak ve belli bir süre sarfedecektir. Fakat bu sorumluluğu göstermeyen bir başka banka çalışanı çok hızlı bir şekilde çek hesabı açtığından bankası, çek hesabı piyasasında egemen bir durumda olacaktır.

Kişinin ekonomik durumunun tespit edilmesi piyasa araştırması neticesinde ortaya çıkacaktır. Fakat kişinin sosyal durumunun neye göre saptanacağı açık değildir. Bu bakımdan sosyal konumun hangi kıstasa göre belirleneceği zordur. Belirli meslek sahibi olma koşulu bu konumun saptanmasında bir kıstas olabilir. Fakat herkesin bu konuda nasıl bir sosyal yapıda olduğunun saptanması uzun zaman alacaktır. Buna rağmen bankalara bu yüküm getirilmiştir⁸⁸.

Bunun yanı sıra 2. maddenin 2. fıkrası öncelikle bankaların çek hesabı açmak isteyenlerin yasaklılık durumunun saptanması bakımından adli sicil kayıtlarını isteyeceklerini düzenlemiştir. 5232 sayılı Adli Sicil Kanunu 4. maddesinde hangi hususların adli sicile kaydedileceği belirtilmiştir. Bu düzenlemeler arasında “çek yasaklılığı” bulunmamaktadır. Fakat 5941 sayılı Yasanın 5. maddesi çek yasağının karşılıksız çek verme sonucunda, mahkemenin adli para cezasının yanı sıra çek hesabı açma yasağına da karar vereceğinden, her ne kadar Adli Sicil Kanununda böyle bir yasağın kaydedileceğine dair hüküm bulunmasa da, adli para cezasının adli sicilde yer alması bu yasağın varlığını gösterecektir. Böyle bir mahkumiyeti gören banka yetkilisi sırf bu nedenle çek hesabı açmayı kabul etmeyecektir⁸⁹.

Banka yetkililerinin çek hesabı açtıkları esnada kişinin kendisinin, yasal temsilcisinin veya vekilin imzalarını istemesi gerekmektedir. Bu imzaların banka huzurunda alınması bankanın yararınaadır. Böylece ilerde imzanın hesap sahibinin kendisine ait olmadığı beyanının önüne geçilmiş olacaktır. Eğer bir vekil⁹⁰ tarafından hesap açılıyorsa, bu konuda özel vekaletin varlığının aranması gerekmektedir. Yasal temsilcinin de bu nitelikte olup olmadığı tespit edilmelidir. Ayrıca Çek Kanunu 4/2. maddesinde tüzel kişilere ait hesabın temsilci tarafından açılması durumunda hesabın

---

⁸⁸ DONAY, (Makale), s.177; KALPSÜZ'e göre; bu şekilde çek düzenlenebilmesi için aranan şartların çoğunun yerine getirilmesi zor olacaktır. Çekin, poliçe ve bono gibi bir kredi vasıtası olarak kullanılmasına imkan tanınmaktadır. Çekin düzenlenmesinin ve kullanılmasının bu şekilde fazla şarta bağlanması, çekin para olarak tedavül etmesini engelleyecektir. Ayrıca bu uygulama 1931 Cenevre Konferansında kabul edilen Tek Tip Çek Kanunu ile kabul edilen milletlerarası uygulamaya uygun düşmemektedir. KIRCA, *Tartışmalar*, s.48.

⁸⁹ DONAY, (Makale), s.178.

⁹⁰ Çek hesabının vekilin imzasıyla açılması imkanı, Adalet Komisyonu tarafından getirilmiştir. Ancak bu hüküm istisna olmaktan çıkıp genel kural haline gelmiştir. Bu durum, hükmü anlamsız hale getirmiştir. Bu hüküm olmasa dahi, çek hesabının, ilgilinin vekili veya kanuni temsilcisi tarafından açılması imkanı mevcuttur. Ayrıca ortada temsil yetkisinin kullanmak suretiyle bir başkası (hesap sahibi) adına hukuki işlem yapılması söz konusu olduğundan, hükümde, temsilci yerine, hesap sahibi ile temsilci arasındaki iç ilişkiyi (vekalet sözleşmesini) hatırlatan vekil tabirinin kullanılması yerinde olmamıştır. KIRCA, s.8, dpnt 4.

tacir tüzel kişiye ait olduğu kabul edilmesine ilişkin hükmün uygulanıp uygulanmayacağı sorunu çıkacaktır. Vekil veya yasal temsilci, gerçek olarak bir temsilci sıfatına sahiptir. Ancak 4/2 maddesi tacir tüzel kişiler için geçerli bir maddedir. Buna karşılık 2/3 maddesinde belirtilen vekil veya yasal temsilci bir tüzel kişi tacir için değil bu sıfatı taşımayan kişi için hesap açma durumundadır. Burada açıklığa kavuşturulması gereken husus, hesabı açan veya yasal temsilcinin, hesap sahibi adına çek düzenleyip düzenleyemeyeceklerine ilişkin bulunmaktadır. *Donay'a göre*⁹¹ ; bir kez hesap açma yetkisi tanıldıktan sonra, bu yetkiyi çek imzalamak sureti ile hesap sahibi adına vekaleten düzenleyebildiğinin kabul gerekir⁹².

Çek hesabı açılırken veya mevcut bir çek hesabından çek defterinin verilmesinde her talepte, talep sahiplerinin tacir, esnaf ve sanatkar olup olmadıklarını bankaya yazılı olarak bildirmeleri gerekmektedir⁹³. Bu beyanın bir tüzel kişi tarafından verildiğinde, tüzel kişilerin yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi olan kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının bulunmadığı beyan edilir. Banka bu beyanla yetinmeyip, bu kişilerinde yasağının bulunup bulunmadığını ayrıca araştırması yerinde olacaktır. Bunun için tüzel kişilerin yönetim, temsilci ve imza yetkilisi şahısların açık kimlik bilgilerinin bankaya bildirilmesi gerekmektedir. Çünkü basiret ve özen yükümü bunu gerektirmektedir. Böylelikle çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı olan gerçek kişinin yönetim organında görev yaptığı tüzel kişiye çek defteri verilmemesi gerekir⁹⁴.

---

⁹¹ DONAY, (Makale), s.179.

⁹² Buna karşın Çek Kanunu 5/3 maddesine göre; “Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabı sahibine aittir” hususu düzenlenmiştir. Böylece yasa ile hem vekile çek hesabı açma yetkisi tanınmış ve diğer yandan da çek keşide etme yetkisi tanınmadığını belirtmiştir. DONAY, (Makale), s.179.

⁹³ Fıkra geçen esnaf ve sanatkarlara ilişkin ibare, Alt Komisyon tarafından eklenmiş ve Adalet Komisyonunca da kabul edilmiştir. Fakat esnaf ve sanatkarlara tacir çeki kullanma imkanı getiren son fıkra TBMM Genel Kurulu’nda verilen bir önerge sonucunda Kanun’a eklenme imkanı bulmuştur. Bu nedenle Alt Komisyon ve Adalet Komisyonu’nun söz konusu ibareyi hangi amaçla eklediğini tespit etmek belirsizdir. KIRCA, s.6.

⁹⁴ DONAY, (Makale), s.180; Bununla birlikte 3. fıkrada bu kişiler için 2. fıkrada belirtilen belgelerin aranmayacağı ve bankanın bir araştırma yapmadan beyanname ile durumu tespit edebileceği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan bankalar, 4. fıkrada yer alan “hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan gerçek kişinin, yönetim organında görev yaptığı, temsilcisi veya imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri verilmez” hükmünü uyguladığı esnada, tüzel kişi adına verilecek beyannameye göre hareket edebilmelidir. KIRCA, s.8, dpnt 5.

5941 Sayılı Çek Kanununun 7/3. maddesine göre; "...Beyanname almadan veya beyannameye rağmen, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri veren banka görevlileri elli günden yüzelli güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır" hükmü bulunmaktadır. Buradaki görevliler çekin verildiği esnada bankaca görevlendirilen şahıslardır. Bu şahıslar bankanın kendi içi düzenlemesine göre tespit edilecektir.

Bu maddeye göre yükümlülüğün iki konusu bulunmaktadır. Birincisi; çek hesabının açılabilmesi için belgelerin eksiksiz olarak istenmesi ve bunları Kanunun amacına uygun bir özen ve basiretle incelenmesidir. İkincisi ise; istemde bulunan kişinin ekonomik durumunun hesabın açılmasına uygun ve sosyal durumunun da buna uygun olup olmadığının araştırma yükümüdür. Basiret ve özen borçları birbirinden bağımsız ve içerik ve konu bakımından değişik niteliktedir⁹⁵.

Banka, çek bedelini ödediği esnada, ibraz olunan çekin geçerli bir çek olup olmadığını, sahte ya da tahrif edilmiş olup olmadığını, çeki ibraz eden hamilin kıymetli evraka ilişkin hükümler bakımından ödemeyi talep etmeye yetkili olup olmadığını araştırma yükümü altındadır⁹⁶.

Çek Kanununun 2/2 maddesi hükmü gereğince uygulamada az da olsa bazı kimselerin sadece dolandırıcılık yapma kastıyla kendi kimlikleri dışında açtırmış oldukları "sahte çek hesapları" hususunda bankaların daha dikkatli ve özenli hareket etmeleri gerekmektedir. Bu özen ve basiret yerine getirilmediğinde, bundan doğacak zararlardan söz konusu banka sorumlu olacaktır. Örneğin mevcut olmayan bir anonim şirket hesabı için bankada tacir çeki hesabının açıldığında ve bu hesaptan keşide edilen çekin karşılıksız çıktığında, bankanın çek hamiline karşı sorumlu olması gerekecektir⁹⁷. Muhatabın bu konudaki özen borcunu hafif bir surette ihlal etmesi sorumluluk için yeterli olacaktır⁹⁸. Buna karşın Yargıtay'ın bir kararına konu olan olayda, mevcut olmayan bir anonim şirket adına bankada çek hesabı açılmış ve bu hesaptan keşide

---

⁹⁵ POROY/TEKİNALP, s.305.

⁹⁶ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.15.

⁹⁷ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.16.

⁹⁸ ÇABRİ, s.175; Ancak Reisoğlu'na göre; hesabın açıldığı esnada güvenilir olan, sonradan ise durumu bozulan ve keşide edilen çekin karşılıksız çıkması halinde hamilin bankadan zararını talep etmesi mümkün olmadığını belirtmiştir. REİSOĞLU, s.114.

edilen çek karşılıksız kalmıştır. Bu nedenle çek hamili, bankaya dava açarak zararının tazminini talep etmiştir. Yargıtay, “bu bankanın çek hesabı açarken bir araştırma görevinin bulunup bulunmadığı hususu üzerinde durmaksızın, çeki araştırma yapmaksızın kabul eden hamili kusurlu bularak, kusurlu hamilin bankanın kusurunu ileri sürmesinin iyiniyet kuralları ile bağdaşmayacağı sonucuna varmıştır⁹⁹”. Pulaşlı’ya göre Yargıtay’ın bu görüşü, hem Türk Ticaret Kanunundaki çeki ilişkin hükümler hem de yeni Çek Yasası karşısında yerinde bulunmamaktadır. Çünkü banka tüzel kişi tacir olması nedeniyle, çek hesabı açılması esnasında TTK m.20/2 hükmü gereğince basiretli iş adamı gibi hareket etmek zorundadır¹⁰⁰. 5941 Sayılı Çek Kanunu açısından da, ÇK m.2/2 hükmü gereğince “...tüzel kişilerin ticaret sicili kayıtlarını...almakla...yükümlü olduğundan”, bir anonim şirketin var olup olmadığını tespit için, bankanın, şirket yetkililerinden veya şirketin ticaret siciline tesciline ilişkin T.Ticaret Sicil Gazetesi ile sicil memurluğundan tescil edildiğine dair belgeyi ve şirket temsilcilerinden de, noterden tasdikli imza sirkülerini istemesi zorunludur. Bu yükümlülükler aykırı olarak olmayan bir şirket adına çek hesabı açarak üçüncü kişilerin yanılmalarına neden olan banka sorumlu olacaktır¹⁰¹.

Yargıtay’ın bir başka kararında¹⁰² ise; tahrif edilmiş bir çeki öderken, bankanın basiretli bir iş adamı gibi hareket edip etmediğinin araştırılması gerektiğini belirtmiş ve kararda şu şekilde denilmiştir: “Çekle ödeme yapmayı kabul eden müşterileri ile çek anlaşması yapan bir bankanın her şeyden önce basiretli bir işadamı gibi hareket ederek, gerekli dikkat ve ihtimamı göstermesi ve tereddüt halinde, çeki uzman kişilere incelettirmesi ve gerektiğinde tahkik edip alacağı cevaba göre hareket etmesi lazımdır”. Bu karar bankanın TTK m.20/2’deki basiretli işadamı gibi hareket etmesine ilişkin özen yükümü ile çekin şekil şartlarında herhangi bir değişiklik yapılmayan 5941 sayılı Çek

⁹⁹ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.16.

¹⁰⁰ TEOMAN’a göre de; bankalar ve katılım bankaları mutlaka bir anonim şirket şeklinde kurulması gerektiği için aynı zamanda tüzel kişi tacir sıfatına haiz olmaları nedeni ile, TTK m.20/II gereğince tüm faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etme yükümü altındadır. Dolayısıyla Çek K. m.2 ile getirilmiş özen yükümlülüğünün zaten mevcut olduğu ve getirilen düzenlemenin özen gösterme yükümünü tekrar ettiğini belirtmiştir. *Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim*, C.I, s.516; Buna karşın *BATTAL*, Çek Kanunu m. 2 ile çek hesabı açma ve çek karnesi vermede bankalara getirilen özen yükümünün TTK m.20/2’nin tekrarı niteliğinde olmadığını ve bu hükmün özel bir amaçla getirildiğini, bu hüküm ile özel bir özen ve sorumluluk ilkesi getirildiğini, bu hüküm ile bankacılık işlemleri nedeniyle müşterilerin bankaya duymuş olduğu özel güveni kuvvetlendirdiğini belirtmiştir. *Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu*, 2001, s.233-234.

¹⁰¹ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.16.

¹⁰² 11.HD.17.3.1983 E.1126/K.1289, PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.16-17.

Kanunu ile de uyumludur¹⁰³. Bir diğ er Yargıtay kararında¹⁰⁴; 3167 sayılı Ç ek Kanunu 2. maddesindeki bankanın kusurlu iş lemlerinden bankanın sorumlu olacağı belirtilmiştir. Buna göre; *“takasa verilmesi gereken ç ekler, bankaca geçici bir hesaba alınması gerekirken, hamilin hesabına alacak olarak kaydedilmesi ve hesaptan ç ek keş idesine neden olması ve ç eklerin sonradan karş ılıksız çıkmasında banka kusurludur”* denilmiştir.

Basiret ve özen yükümlülüğ üne aykırı davranılması neticesinde hamilin uğ radığ ı zararların ne kadarını muhataptan talep edebileceğini belirlemek gerekir. Muhatabın ç ek bedelini tümü ile ödemek zorunda kalabileceğ i doktrinde ağı rlıklı olarak kabul görmektedir¹⁰⁵. Bu yazarlara göre; Ç ek Kanunu ile getirilen basiret ve özen borcunun, gerekli özenin bir kısmının ç ek hamillerine düş eceğ i düş üncesi ile hareket edilmeksizin bir iktidar borcu olduğ u, bankanın ç ek defteri verirken elindeki imkanları en iyi şekilde kullanmaya ve hamillerin korunması için elinden gelen ç abayı göstermek zorunda olunduğ u, bundan dolayı hamilin müterafik kusur gerekçesiyle muhatabın sorumluluğ unun azaltılmamasının gerektiğ ini söylemiş lerdir¹⁰⁶. Buna karş ın muhatabın sorumluluğ unun kusur sorumluluğ u olduğ u için, ç ek hamili, muhatap bankanın kusurunu ve uygun illiyet bağ ını ispatladığı durumda zararların tümünü isteyebileceğ i de belirtilmiştir¹⁰⁷. Bu durumda ç eki alan kimse ç ek aldığı esnada iş ilişkisine girmiş olduğ u kişileri seçmede kendisine düş en özen yükümünü yerine getirmek durumundadır. Ç ek Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’nda müterafik kusur konusunda bir düzenleme yapılmamış olmasına karş ın, muhatabın özen yükümlülüğ üne aykırı davranması haksız fiil niteliğ inde olduğ undan, zararın meydana gelmesinde hamilin kusurunun bulunması halinde muhatabın sorumluluğ u azaltılabilecektir¹⁰⁸. Yargıtay’ın buna ilişkin bir kararında¹⁰⁹ bu durum ş u şekilde belirtilmiştir: *“bankalar ç ekle iş leyecek hesap açarken, ç ek karnesi verirken yasanın öngördüğü görev ve yükümlülükleri yerine getirirken basiret ve özen göstermek zorundadır. Hayali kişi adına hesap açan banka bu eylemi nedeniyle sorumludur. Bunun gibi ticari ilişkide*

¹⁰³ PULAŞLI, (Ç ek Hukuku), s.17.

¹⁰⁴ 11.HD.24.4.1992 E.7771/K.5568, ERİŞ, s.111.

¹⁰⁵ TEOMAN, (Makalelerim), s.516; OĞURLU Yücel, *Karş ılıksız Ç eklerde Bankanın Sorumluluğ u*, <http://hukuk.ertzincan.edu.tr/dergi/makale/1997-20.pdf>, 1997, s.337.

¹⁰⁶ TEKİL, s.191.

¹⁰⁷ POROY/TEKİNALP, s.306.

¹⁰⁸ Ç APRİ, s.176.

¹⁰⁹ 11.HD.8.3.1996, E.1996/853, K.1996/1551, Ç APRİ, s.176, dpnt 28.

bulunan, çek alan kimse de özenli davranmak zorundadır”. Aynı nitelikte bir başka kararda¹¹⁰: “Davalı bankanın hayali bir kimsenin adına çek karnesi verdiği iddia olduğuna göre mahkemece bu konuda gerekli basiret ve itinayı gösterip göstermediği belirlenmeli, davacının uğradığı zararda bankaya bir kusur atfedilip edilmeyeceği BK m.44 uyarınca müterafik kusurlu sayılıp sayılmayacağı hususları tartılıp değerlendirilmeli, hasıl olacak sonuç dairesinde bir karar verilmelidir” denilmiştir. Yine Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 28.8.2009 tarihli kararında¹¹¹ da hamilin müterafik kusurundan bahsedilmiştir. Söz konusu karar şu şekildedir: “Davacı vekili, müvekkilinin ciro yolu ile aldığı çeki elemanı vasıtasıyla bankaya ibraz ettiğinde karşılığının olmadığını öğrendiğini, yapılan araştırmada keşidecinin nüfusta kayıtlı olmadığını öğrenildiğini, davalı bankanın böyle bir çek karnesi vermesi nedeniyle müvekkilinin zarara uğradığını, icra takibinden sonuç alınmadığını ileri sürerek, 2.060 TL.nin davalıdan talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, çek hesabı açılan kişiyi K..Gb...olmasına rağmen çek hesabı üzerine sehven K...Gd...isminin basıldığını, bankanın gereken özeni gösterdiğini, davacının gerçek borçluyu araştırmadığını, çek aldığı kişiyi araştırmamakla da kusuru olduğunu savunarak davanın reddini istemiştir. Mahkemece, iddia, savunma ve dosyadaki belgelere göre, çekin sahte kişi tarafından sahte kimlikle keşide edildiği, davacının cezai bakımdan şikayetinin sonuçsuz kaldığı, bankanın çek karnesi verirken özensiz davrandığı gerekçesiyle, davanın kabulüne karar vermiştir. Kararı, davalı temyiz etmiştir. Dava, davalı bankanın sahte belgelere istinaden çek karnesi düzenlenmesi nedeniyle davacının uğradığı zararın tazmini istemine ilişkindir. 3167 sayılı Kanun’da bu tür durumlar nedeniyle oluşan zarardan dolayı bankanın sorumluluğu düzenleyen açık bir hüküm yok ise de, anılan Yasa’nın 1/2’ nci madde hükmünde “Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır” denilmek suretiyle genel hükümlere gönderme yapılmış olduğundan, davalı bankanın hukuki durumunun tazminat hukuku esasları çerçevesinde ele alınıp değerlendirilmesi gerekir. Söz konusu ihmali hareketin haksız fiil oluşturduğunun ve doğmuş bir zarar varsa, bu zararla illiyet bağının varlığını kabul etmek gerekir. Ancak, zarardan sorumlu tutulabilmesi için davacının zararının gerçekleşmiş olması gerekir. Bunun için de davacının önce dava konusu çekler ile asıl borçlu olanları takip etmesi ve tüm yasal girişimlere rağmen çeklerin bedelini tahsil edememiş olması gerekir. Bu

¹¹⁰ 11.HD.21.2.1991, E. 1989/9465, K.1991/1162, ÇAPRI, s.176, dpnt, 28.

¹¹¹ 11.HD.28.08.2009,E.2008/5160, K.2009/9680, PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.18.

koşulların oluşmasından ve davalının eyleminin hukuka aykırılığının sübut bulmasından sonra, davalı bankanın asli ve daha ağır oranda kusurlu kabul edilmelidir. Davacı da ticari ilişkide bulunduğu kişilerin ekonomik durumu ve ödeme kabiliyetini araştırıp sonuca göre ilişki kurmak, bu suretle özenli davranmak durumundadır. Bu sebeple, davacının olayda müterafik kusurunun bulunması halinde, tarafların bu kusur oranları çerçevesinde davanın esası hakkında bir karar vermek gerekir. Bu tür davalar genel çerçevesi ve esasları bunlardır. Somut olaya gelince; bu tür davalar esas itibariyle tazminat davası niteliğinde olup, davacının öncelikle zararın gerçekleştiğini kanıtlaması gerekmektedir. Davalı bankanın çek hesabı açtığı keşidecinin hayali kişi olduğu çekişmesiz ve dosya kapsamı ile sabit olup, davacının, bu hayali kişi hakkında tüm yasal yolları tüketmesinin söz konusu edilmesi mümkün değil ise de, anılan çeki ciro yolu ile aldığı cirantaların bu çekten müteselsil olarak sorumlu olmaları nedeniyle bu kişiler hakkında, çek dayalı bütün müracaat yollarını tüketmiş olması ve çek bedelinin bu cirantalardan tahsil edilemez hale gelmiş olması gerekmektedir. Davacının bu yolları denemeden ve tüketmeden bankadan çek bedelini tazminat olarak istemesi mümkün değildir. O halde mahkemece bu konuda inceleme yapılarak davacının kendisinden önceki cirantalara karşı yasal yolları tüketip tüketmediğinin belirlenmesi ve şayet tüketmiş ise somut olayda davalı bankanın asli kusurlu kabul edilerek, davacının da müterafik kusuru değerlendirilip hasil olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde eksik incelemeye dayalı olarak karar verilmesi doğru görülmemiştir”.

Yargıtay’ın söz konusu kararından da anlaşılacağı üzere, muhatabın sorumluluğunun haksız fiil (BK m.41 vd.) hükümlerine göre belirleneceği belirtilmektedir. Bir diğer durum muhatabın sorumluluğuna başvurulabilmesi için çek hesabı açma işleminde muhatabın kusurlu davranmasından dolayı zararın hangi anda oluşacağıdır. Söz konusu karara göre bu sorumluluğun doğması için çek borçlularına karşı tüm takip yolları tüketilmiş olması gerekmektedir. *Tekil’e göre*¹¹²; zarar ile muhatap bankanın eylemi arasında uygun illiyet bağının kurulduğu anda hamil, bankaya dava açabilecektir. *Kendigelen’e göre*¹¹³ ise; hamilin baştan sonuç alınamayacağı belli olan hayali kişiler aleyhine takip şartına bağlı olmaksızın muhataba başvurabilecektir

---

¹¹² TEKİL, s.53.

¹¹³ KENDİGELEN, s.62.

E. İBRAZ SÜRELERİ

1. Sürelerin Önemi

Çekin, üzerinde yazılı keşide tarihinden itibaren, belli bir süre içinde ödenmek üzere muhatap bankaya ibrazı gerekmektedir. Bu süreye “ibraz süresi” denilmektedir¹¹⁴. Bu tanımla her ne kadar çekin ibrazının keşide tarihinden itibaren olabileceği anlaşılıyor ise de; ibrazın çek üzerinde yazılı keşide tarihinden önce de yapılması mümkündür (TTK md. 707/II). Bu durum genel kurala istisna oluşturmaktadır.

İbraza bağlı hukuksal sonuçların doğabilmesi için, gerekli işlemlerin süre geçmeden yapılması gerekmektedir. İbrazın süresinde yapılmış olup olmadığının tespiti, çekin arkasına muhatap bankaca ibraz tarihinin yazılmasıyla tespit edilir¹¹⁵.

Çekte ibraz süresi önemini ilk olarak, çekin ödenmek üzere muhataba ibrazında gösterir. TTK m.708’e göre çek hamili belirtilen süreler içerisinde çeki muhataba ibraz etmesi gerekmektedir. Bu belirtilen süreler içerisinde çekin muhataba ibraz edildiğinde karşılığı bulunan çekin hamilin varsa¹¹⁶ vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenmesi gerekir (Çek Kanunu md. 3/1).

TTK m.705/1’e göre ibraz süresinin geçmesinden sonra yapılan ciro ancak alacağın temlik hükmündedir. Bu nedenle ibraz sürelerinin tespiti ve buna göre ibrazın yapılması büyük önem taşımaktadır. Alacağın temlik hükümlerinin uygulandığı takdirde, keşideci daha sonraki bir hamile karşı lehdar ile arasında kaynaklanan defileri ileri sürerek çeki ödemeyebilecektir¹¹⁷.

TTK m.723/4’e göre mücbir sebepler, hamilin ibraz süresinin bitiminden önce olmak şartı ile, mücbir sebep durumunu kendi cirantasına ihbar ettiği günden itibaren

---

¹¹⁴ BİLGİLİ, s.183.

¹¹⁵ BİLGİLİ, s.183.

¹¹⁶ Bu ibare Adalet Komisyonu’nda eklenmiştir. Komisyon’ un gerekçesine göre “çeki bankaya ibraz eden kişinin yabancı olması ve vergi kimlik numarasının bulunmaması ihtimaline binaen fıkraya “hamilin” ibaresinden sonra gelmek üzere “varsa” ibaresi eklenmiştir. Türk vatandaşları bakımından, vatandaşlık numarası aynı zamanda vergi kimlik numarası olarak işlev görmektedir” denilmektedir. KIRCA, s.13.

¹¹⁷ TEOMAN Ömer, *Çekte İbraz Sürelerinin Hesaplanmasında Keşide Gününün Önemi*, Prof.Dr. Reha Poroy’ a Armağan, İstanbul 1995, s.427; Çeki ibraz süresinin geçmesine rağmen ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devralan hamil, TTK m.730/4 ve 644 maddeleri gereğince sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre keşideciye dava açamaz. Bu yönde Yargıtay 12.HD.3.5.1999, 1590/3442, Batıder, 1999, 187/88, POROY/TEKİNALP, s.263.

onbeş günden fazla devam ederse, çekin ibrazına ve protesto keşide ettirilmesine gerek kalmaksızın müracaat hakkını kullanabilecektir.

Çek ibraz süresi geçtikten sonra muhatap bankaya ibraz edilmişse, karşılığının bulunmaması halinde banka çekin üzerine “karşılıksız” şerhi koyamaz; eğer böyle bir şerh yazılmışsa, bu şerh geçerli olmayıp, hukuki neticelerini gerçekleştirmez. Buna bağlı olarak da Çek Kanununda öngörülen diğer yaptırımlar uygulanamayacaktır¹¹⁸.

Çekin ibrazı süresi geçtikten sonra muhatap bankaca çekin ödenmemesinden dolayı hamil müracaat borçlularına başvurma imkanını yitirir. Hamilin müracaat hakkını kullanabilmesi için ibraz süresi içerisinde çekin karşılıksız kaldığının tespitini yaptırmak zorundadır¹¹⁹.

TTK m.711 gereğince ayırık haller dışında çekten cayma ancak ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade eder.

Çek ibraz süresi geçtikten sonra, ibraz edilip ödenmemişse, hamil çeki takas odasına tevdi edemeyeceği gibi protestoda çekemez¹²⁰.

TTK m.726/1 maddesi uyarınca hamilin cirantalar ile keşideci ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu müracaat hakları ibraz süresinin bitiminden altı ay geçmekle zamanaşımına uğramaktadır. Zamanaşımın tespiti için ibraz süresi önem taşımaktadır¹²¹.

Çekte ibraz sürelerinin geçmesinden sonra İİK'nın kambiyo senetlerinin takibine ilişkin hükümlerine göre takip yapılamaz, eğer yapılmışsa takip iptal edilir¹²²

---

¹¹⁸ Bu durumda şartları bulunuyorsa keşideci tarafından banka aleyhine maddi manevi tazminat davası açabilecektir. POROY/TEKİNALP, s.263.

¹¹⁹ AKYAZAN, s.689; YURTTAŞ Volkan, *Çekte İbraz ve Zamanaşımı Süresi ve Sonuçları*, Bursa Barosu Dergisi, 1987, S.31, s.15; ZEYNELOĞLU Ahmet, *Çekin Muhatap Bankaya İbrazı Zorunludur*, Yargıtay Dergisi, 1976, C.2 S.1s.145.

¹²⁰ POROY/TEKİNALP, s.263.

¹²¹ TEOMAN, (Keşide Günü), s.427.

¹²² POROY/TEKİNALP, s.263.

2. Hukuki Niteliği

Çekte öngörülen ibraz süreleri hak düşürücü süre niteliğindedir¹²³. Bu nedenle süreler uyumsuzlukta her aşamada ileri sürülebileceği gibi, hakim veya icra memuru tarafından re'sen dikkate alınacaktır¹²⁴.

İbraz süreleri kanunla belirlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 708. maddesinde bu süreler ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu süreler emredici niteliktedir¹²⁵. Bu nedenle bu süreler sözleşme ile uzatılamaz ve kısaltılamaz. Çekin içerdiği bu tür kayıtlar yazılmamış hükmünde olup, senedin geçerliliğini etkilemez¹²⁶. Bu nedenle bu hükümler yok hükmündedir¹²⁷.

*Karayalçın'a göre*¹²⁸; yasal ibraz süresinin uzatılmasına ilişkin çeke konacak kayıtlar çeki poliçe fonksiyonunu ifa eder hale getireceğinden, bu tür kayıtların konulması yerinde görülmemiştir.

*Öztan'a göre*¹²⁹; çekteki yasal ibraz sürelerinin uzatılamayacağı maddenin amacından da ortaya çıkarılabilir. Çekteki sürelerin kısaltılması da mümkün değildir. Çünkü çeke konulacak bir kayıtla sürenin kısaltılabileceği kabul edilirse, bu, dolaylı olarak çekin ödeneceği yönündeki garantiyi sınırlayıp, garantinin azalması anlamına gelir. İbraz süresinin kısaltılmasına ilişkin konulan bir kayıt, çeki anlamdan olmasa bile, maddi yönden çekteki havalenin şarta bağlanması anlamına gelir. Keşideci, kendisi tarafından konan süre içerisinde ibraz kaydıyla müracaat borçlusu olmayı kabul etmiş olur. Oysa ki, çekte düzenlenen havalenin kayıtsız şartsız olması lazımdır.

¹²³ KENDİGELEN, s.220; ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1167.

¹²⁴ TEKİL, s.207; "7.3.1997 tarih ve 1.000.000.000 TL değerinde takip konusu belgenin arka yüzünde bulunan muhatap bankaya ibraz şerhi incelendiğinde, herhangi bir tarih olmadığı anılan belgenin önyüzünde bulunan 18.3.1997 tarihi ise, TTK'nın 708 ve 720'nci maddelerinde açıklandığı üzere, on günlük ibraz süresinden sonraki bir tarih olduğu, hal böyle olunca anılan madde hükümlerine uygun bir ibrazdan söz edilemeyeceği cihete, bu senede dayanarak alacaklının borçluya müracaat hakkını yitirdiği gözetilerek, takibin TTK'nın 170/a maddesi gereğince re'sen mercice iptali cihetine gidilmesi zorunlu iken, bu senede ilişkin takibinde zamanaşımı nedeniyle iptali yerinde değildir" Yargıtay 12.HD.27.5.1999 E.5820/K.7033, ERİŞ, s.226-227.

¹²⁵ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1174.

¹²⁶ POROY/TEKİNALP, s.262; ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1167; ÖZKORKUT Korkut, *Çek Hukukunda Ödeme İçin İbraz Süreleri*, Batıder 1997, C.XIX, S.2, s.47; KALPSÜZ Turgut/ÇELEBİCAN Gürkan/EREM Faruk, *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek*, Ankara 1974, s.100; İbraz sürelerinin anlaşma ile kısaltılabileceğine ilişkin bkz. KARAYALÇIN Yaşar, *Ticaret Hukuku III-Ticari Senetler*, Ankara 1970, s.292.

¹²⁷ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1174.

¹²⁸ KARAYALÇIN, s.292.

¹²⁹ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1175.

Keşide tarihinin önceki veya sonraki bir tarih olarak düzenlenmesi durumu, ibraz sürelerinin değiştirilebileceği anlamına gelmez. Bu iki durum aynı değildir¹³⁰.

İbraz süresinin emredici hükümlerle, uzatılıp kısaltılmasının yasaklanması çek konusunda bir sertlik oluşturmuştur. Bu durum, keşideciye önceki veya sonraki tarihle çek düzenleme imkanı vererek yumuşatılmaya çalışılmıştır¹³¹.

Çekteki ibraz süresini kısaltmak veya uzatmak amacıyla yapılan anlaşmalar çekin dışında bir başka deyişle ancak genel hükümlere göre taraflar arasında bir etki oluşturur. Çek, taraflar arasında yapılan anlaşmada belirlenen süreye aykırı bir şekilde ibraz olduğunda, anlaşmaya aykırı davranan hamil tazminat ödemekle yükümlü olur ve buna dayanarak müracaat hakkı meydana gelmez¹³².

Çekin muhatap bankanın hesabının bulunduğu şubesinden başka bir şubesine ibraz edilmesi, yasal ibraz süresini değiştirmek için geçerli bir sebep değildir¹³³.

3. Çekte Vade Sorunu

a. Genel Olarak

Çek mevcut bir paranın ödenmesi talimatının verilmesini içerir iken, bono ise gelecekte yani vadesinde söz konusu paranın ödeneceğine ilişkin taahhüdü içermektedir¹³⁴.

TTK.'nın 707 ve 705. maddelerinin kenar başlıkları “vade” ve “vadeden sonraki ciro” şeklindedir. TTK. m.707/1'e göre; “çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir” şeklindedir.

Türk Ticaret Kanunu 1474. maddesi uyarınca kanunun kenar başlıklarının metne dahil olduğu belirtilmiş olmasına karşın çekte vade bulunup bulunmadığı öğretide tartışılmıştır.

---

¹³⁰ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1175.

¹³¹ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1176.

¹³² ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1174-1175.

¹³³ “Çeklerin, muhatap bankanın bir başka yerdeki şubesine ibraz edilmiş olması, TTK.'nın 708/1 maddesinde yazılı yasal ibraz sürelerini etkilemeyeceğinden, borçlunun temyiz itirazı yerinde görülmemiştir” Yargıtay 12.HD.11.11.1994 E.13778/K.14137, ERİŞ, s.221.

¹³⁴ ERMAN Sahir, *Karşılıksız Çek, Çek Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu*, 18-19 Aralık 1981, Batıder C.XI, s.123.

Türk Ticaret Kanunu 615. maddesinde sayılan 4 tip vadeden biri olan “görüldüğünde” (ödenmek üzere) vadenin, çeke ilişkin 707/1. maddesindeki “Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı kayıtlar yazılmamış hükmündedir” düzenlemesine uygun düştüğü gerekçesiyle öğretide¹³⁵ çekte yalnızca tek tip bir vadenin olduğunu bunun da “görüldüğünde ödenecek vade” olduğunu belirtmişlerdir. Bu yazarlara göre çekte görüldüğünde vadenin dışında bir vadenin kabul edilemeyeceği, eğer başka vadeler yazılmışsa bunun çekin geçerliliğini etkilemeyip, vadenin yazılmamış sayılacağını belirtmişlerdir. Ayrıca çekte yer alan bu vadeye ilişkin bir kayda rağmen çekin yine “görüldüğünde ödeneceğine” ilişkin kuralın geçerliliğini koruyacağını savunmuşlardır.

Öğretide bir kısım yazarlar ise¹³⁶; çekte teknik anlamda bir vadenin söz konusu olamayacağını savunmuşlardır. Bunun için üç ayrı gerekçe ileri sürmüşlerdir. Birincisi; poliçede, Türk Ticaret Kanunu’nun saydığı 4 tür vadeden başka bir vade türü getirildiği takdirde, TTK.’nın 615/II inci maddesi gereğince poliçenin (ve bononun, TTK m.690) batıl olacağı yer almış iken, yine TTK.’nın 707/I. maddesi hükmü, bu esastan ayrılarak çekin görüldüğünde ödenecek olması prensibine aykırılık içeren kayıtları yazılmamış olacağı hükmünde değerlendirmiştir. İkinci olarak; çekte ibraz sürelerinin bir vadeden bahsedilemeyecek kadar kısa olduğu ileri sürülmüş. Son olarak ise; çek, bono ve poliçeden farklı olarak ödeme aracı olması nedeniyle, çekin ibrazında, yani muhatap banka tarafından ödenmesi gerektiği belirtilmiştir¹³⁷.

¹³⁵ KARAYALÇIN, (Ticari Senetler), s.266, 290; İMREGÜN, s.126; DOMANIÇ Hayri, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması*, İstanbul 1990, s.564, 604, 965; AKYAZAN, s.687; DOĞANAY, s.1927; ERİŞ, s.211; TUNA Ergun, *Ticaret Hukuku Cilt III Kıymetli Evrak, İstanbul 1995*, s.275; İPEKÇİ Nizam, *Açıklamalı İçtihatlı TTK Şerhi*, 3. Cilt, Ankara 2003, s.2883.

¹³⁶ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1079; KALPSÜZ/ÇELEBİCAN/EREM, s.48; TANDOĞAN Haluk, *Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar*, Çek Hukukunda Gelişmeler Sempozyumu, 18-19 Aralık 1981, Batıder, C.XI, S.2, s.78; KINACIOĞLU, s.337; GÖLE, 74, 131, Bu yazar, bu tip çeklere “vadeli çek” denilmesini uygun bulmayıp ileri tarihli veya sonraki tarihli çek denilmesini isabetli olacağını söylemektedir. Ayrıca vadenin hukuken yasaklandığı yönünde bkz. İNAN Nurkut, *İstirdat Davasında İsbat Yüğü-Çekin İktisadi Niteliği*, Batıder 1969, C.V, S.1, s.94; KENDİGELEN Abuzer, *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı (TK m.711)*, Makalelerim, İstanbul 2006, C.1,s.85; BAHTİYAR Mehmet, *İleri Tarihli Çekten Doğan Hukuki ve Cezaî Sorumluluk*, Makaleler I, İstanbul 2008, s.44; Çeke vade konulmasına gerek olmadığı yönünde bkz. PULAŞLI Hasan, *Çek Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Yeni Çek Kanun Tasarılarının Getirdikleri*, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, 1983, S.40, s.12.

¹³⁷ YEŞİLOVA ARAS Ecehan/YEŞİLOVA Bilgehan, *5838 Sayılı Kanun’un 18 ve 32/XIX. Maddesinin Getirdikleri*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2009, S.82, s.94.

Yargıtay'da birçok kararında çekte vade olmadığını, buna aykırı her türlü kaydın yazılmamış hükmünde olduğunu ve çekin görüldüğünde ödeneceğini belirtmiştir¹³⁸.

Kanaatimize göre de, çekin iktisadi ve hukuki niteliği göz önüne alındığında çekte vadenin olmadığı anlaşılacaktır. Türk Ticaret Kanununda yer alan 705 ve 707. madde başlıklarında yer alan kenar başlıklarında yer alan “vade” terimine teknik bir anlam yüklememek gerekir. Öte yandan kanun koyucu çekte vade olamayacağını TTK'nın 707. maddesinde tereddüde yer vermeyecek şekilde düzenlemiştir.

b. Vadeli (İleri Tarihli) Çek Uygulaması

19 Mayıs 1931 tarihinde Cenevre'de imzalanan “Çekler Hakkında Tekdüze Kanuna İlişkin Cenevre Anlaşması'nın¹³⁹ 28. maddesinden alınan çekin ibraz günü ödeneceği durumu konusunda Cenevre'de tartışmalar meydana gelmiştir¹⁴⁰. Görüşlerden birine göre; kanunda çekin görüldüğünde ödeneceğinin kabul edilmiş olması karşısında, çeki keşide tarihi olarak ne yazılmış olursa olsun, ibraz tarihi geçirilmemiş olmak şartıyla, muhataba çek ibraz edilerek çekin bedelinin ödenmesi talep edilebilecektir. Diğer görüşe göre ise; keşide tarihi gerçeğe uymayan çeklerin Lahey Yeknasak Kanunu sisteminde öngörüldüğü gibi çek olarak kabulü mümkün olmayıp bu şekilde düzenlenen postdate çeklerin batıl sayılması gerektiği fikri öne

---

¹³⁸ “Çek üzerinde “gününde geçerlidir” kaydı geçersiz olup, yazılmamış hükmündedir. Böyle bir çek hemen muhatap bankaya ibraz edilebilir” Yargıtay 11.HD.11.2.1991 E.91155/K.767, ERİŞ, s.212; “Çek görüldüğünde ödenir. TTK'nın 615'inci maddesi çeklerde uygulanamaz” Yargıtay 12.HD.4.12.1992 E.8611/K.15573, ERİŞ, s.213; “Takip dayanağı 22.10.1994 keşide tarihli çek, 4.3.1994 tarihinde takasa verilmiştir. TTK.707' inci maddesi hükmüne göre, keşide günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan bir çek ibraz günü ödenir...” Yargıtay 12.HD.17.1.1995 E. 144/K.168, ERİŞ, s.213; “TTK'nın 707'nci maddesi uyarınca “ çek görüldüğünde ödenir buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir”. Somut olayda çeklerin keşide tarihlerine göre ibrazları süresindedir. Çekin ön yüzünde ayrıca yazılan ve geçerlik tarihini gösteren ibareler yazılmamış hükmündedir. Bu nedenle borçlunun anılan hususta itirazının reddi gerekirken, anılan gerekçe ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir” Yargıtay 12.HD.31.1.2000 E.553/K.1201, ERİŞ, s.214.

¹³⁹ Türkiye Cenevre anlaşmasının Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçirmek suretiyle kabul etmemiştir. Fakat 1957 tarihli ve halen yürürlükte bulunan Türk Ticaret Kanununun çekle ilgili hükümleri ile halen yürürlükte bulunan İsviçre Borçlar Kanunundan tercüme edilerek alınmış olduğundan, Cenevre anlaşmasını kabul eden ülkelerle Türk hukuku mevzuatı büyük nitelikte benzerlikler içermektedir. REİSOĞLU, (Çek Kanunu), s.10.

¹⁴⁰ YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA, s.95.

sürülmüştür¹⁴¹. Sonuçta ise, ileri tarihli çeklerin ibrazında geçerli olduğu kabul edilmiştir¹⁴².

Gerçek düzenleme gününden daha ileri bir tarih belirtilerek düzenlenen çekler “ileri tarihli çek” olarak adlandırılır¹⁴³. Öğretide ileri tarihli çek yanında bu çekler hakkında “sonraki tarihli çek¹⁴⁴”, “muahher tarihli çek¹⁴⁵”, “postdate çek¹⁴⁶”, “önceki tarihli çek¹⁴⁷”, “nominal tarihli çek¹⁴⁸” tabirleri yer almaktadır. Öğretideki bu farklı adlandırma içerikten olmayıp bakış durumuna göre olmuştur¹⁴⁹. Bu tür çekler uygulamada “vadeli çek” olarak adlandırılmıştır¹⁵⁰. İleri tarihli çeklerde keşide günü keşidecinin istediği bir ileri tarih olarak düzenlenir¹⁵¹. Keşideci çeki tanzim ettiği esnada gerçek tarihten ileri bir tarih belirleyebileceği gibi, daha geri bir tarihi de belirleyebilir¹⁵². İleri tarihli çek kaynağını Fransız Hukukundan almıştır¹⁵³.

TTK'nın 707/II. maddesinde çekin, üzerinde keşide günü olarak gösterilen günden önce ibraz edilebilirliğinden söz edilmiş; bu yolla aslında örtülü biçimde de olsa, çekte, gerçeği yansıtmayan, yani gerçek keşide tarihinden daha ileri bir keşide tarihini içeren tarihin yazılmasına imkan tanınmıştır¹⁵⁴.

İleri tarihli çeklerin düzenlenme amacı olarak temelde iki neden kabul görmektedir¹⁵⁵. Bunlardan ilki ibraz sürelerini uzatmaktır. Keşide edilen çekin lehdarın

¹⁴¹ GÖKÇE Teoman, *İleri Keşide Tarihli Çeklerin Keşide Tarihinden Önce İbraz Edilmesine Bağlanacak Hukuki Düşünceler*, Adalet Dergisi, 2002, S.11, s.127; TANDOĞAN, s.73.

¹⁴² ORMANLI YURDDAŞER Selda, *İleri Tarihli (Postdate) Çek ve Uygulamadaki Sorunlar*, Maltepe Üniv. Hukuk Fak. Dergisi, 2006/1, s.239.

¹⁴³ TEKİNALP Ünal, *İleri Keşide Tarihli (Vadeli) Çekler İlişkin Bir Öneri*, Prof.Dr.Aysel Çelikel'e Armağan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1999-2000, S.1-2, s.925; TANDOĞAN, s.67.

¹⁴⁴ TANDOĞAN Haluk, *Sonraki Tarihli Çekler ve Ticaret Kanunu ve 3167 Sayılı Kanun Açısından Ortaya Çıkardığı Sorunlar*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara 1986, s.5.

¹⁴⁵ BARTU Nihat, *Muahher Tarihli Çekler ve Çek Karşılıkları*, İstanbul Barosu Dergisi, C.24, 1950, s.524-531.

¹⁴⁶ POROY Reha/TEKİNALP Ünal, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, İstanbul 1995, s.246.

¹⁴⁷ KINACIOĞLU, s.323.

¹⁴⁸ DOMANIÇ Hayri, *Karşılıksız Çek Yargıtay Kararları ve Dünya Mevzuatından Örnekler-Eleştiri ve Temenniler*, İstanbul 1983, s.37.

¹⁴⁹ ÇÖL Hüseyin Cem, *İleri Tarihli Çekte İlişkin Sorunlar*, Ankara Üniv. Hukuk Fak. Dergisi, 2004, C.54, S.1, s.196.

¹⁵⁰ KENDİGELEN, s.198.

¹⁵¹ BARTU, s.524.

¹⁵² BAHTİYAR Mehmet, *Kıymetli Evrak Hukuku, Ders Notları*, B.2, İstanbul 2003, s.19; KENDİGELEN, s.198; KINACIOĞLU, s.337.

¹⁵³ TANDOĞAN, s.67.

¹⁵⁴ BAHTİYAR, (İleri Tarihli Çek), s.46; GÖLE, s.72-73.

¹⁵⁵ ORMANLI/YURDDAŞER, s.238.

eline ulaşması amacıyla sürenin yeterli olmayışı veya herhangi bir fiili imkansızlık gerekçe olarak değerlendirilerek, düzenlenen çekte ileri bir tarih yazılarak çekteki ibraz süresi uzatılmaktadır¹⁵⁶. Böylelikle çek üzerinde yazılı bulunan tarihe kadar kredilendirilmiş olmaktadır¹⁵⁷.

İkinci neden, tarafları güvence altına almaktır. İki şahıs arasında gerçekleştirilen bir borç doğuran sözleşmede, taraflardan birinin ediminin vadeye bağlanmış olması durumunda, diğer taraf edimini vadeden önce ödemede bulunmak istemeyeceğinden bir vade tarihi düzenlenmesini taraflar isteyecektir. Çekte taraflar arasındaki bu tarihin keşide tarihi olarak düzenleme imkanı vardır¹⁵⁸. Bu temel sebeplerin yanında çekte muhatabın banka olması nedeniyle alacaklıya bono yerine ileri tarihli çeki kabul etmesi güven vermektedir¹⁵⁹. Bir diğer gerekçe ise çeklerin Damga Vergisinden muaf olmasıdır. Damga Vergisi Kanununa göre çekler Damga Vergisinden muaf tutulmuştur. Borçlu, bono keşide etmesi durumunda binde 7.5 oranında damga pulu yapıştırarak Damga Vergisi ödemek durumdadır. Borçlu, bonoyla aynı işlevi gören ileri tarihli çek düzenleyerek vergiden kaçınmaktadır¹⁶⁰. Bir diğer ileri tarihli çek düzenlenmesi nedeni ise ibraz süresinin kısalmasının engellenmesi gerekçesidir. Lehtarın eline çekin fiilen geç ulaştığı durumlar olabilmektedir. Bu takdirde, keşideci, çekin yasal ibraz süresinin kısalmasına engel olmak için çekin keşide tarihi olarak çekin lehtarın eline ulaştığı tarihi düzenleyecektir. Bu durum zorunluluktan kaynaklanmaktadır¹⁶¹.

c. İleri Tarihli Çekin Tarihsel Gelişimi

ca. 3167 Sayılı Çek Kanunundan Önceki Değerlendirmeler

3167 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce ileri keşide tarihli çekin karşılıksız çıkması durumunda nasıl bir yaptırım uygulanacağı tartışılmıştır¹⁶². Türk Ticaret Kanununda karşılıksız çekte ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. TBMM, 17.1.1929 tarihli ve 471 sayılı yorum kararında, karşılıksız çek ilgili Türk Ceza

¹⁵⁶ BAHTİYAR, (İleri Tarihli Çek), s.45; TANDOĞAN, s.68.

¹⁵⁷ ÇÖL, s.198.

¹⁵⁸ ORMANLI/YURDDAŞER, s.239.

¹⁵⁹ ÇÖL, s.199.

¹⁶⁰ ÇÖL, s.199.

¹⁶¹ GÖLE, s.71-72.

¹⁶² ÇÖL, s.204.

Kanunun “dolandırıcılık” suçuna ilişkin hükümlerinin uygulanmasından söz etmiştir¹⁶³. Fakat öğreti ve Yargıtay, ileri tarihli çeklerde, çekin üzerinde yazılı tarihten önce bankaya ibraz edildiğinde kasıt unsurunun oluşmayacağından bu değerlendirmeyi yerinde bulmamışlardır. Bu nedenle bu dönemde ileri keşide tarihli çekin üzerinde yazılı bulunduğu tarihten önce ibraz edildiğinde karşılıksız çıkması durumunda keşideci için bir ceza uygulanamamıştır¹⁶⁴.

cb. Çek Kanunu’ndaki 2003 Yılında Yapılan Değişiklikten Önceki Değerlendirmeler

cba. Türk Ticaret Kanunu’nun 707/II. Maddesi Hükümünde Yer Alan “Ödenir” Kavramına İlişkin Görüşler

Çek Kanununda 2003 yılında yapılan değişiklikler öncesinde öğretilerde TTK 707/II. maddesinde yer alan “ödenir” ibaresi tartışılmıştır.

*Tekinalp’e göre*¹⁶⁵; “ödenir” ibaresinin, muhatap banka açısından bir yükümlülük getirmediğini, buna karşın keyfilik anlamına da gelmeyeceğini belirtmiştir. Buna göre; ileri tarihli çeklerin geçerli sayılmasının nedenini, ödeme aracı olan senedin istisnaen de olsa kredi sağlayıcı amacı olduğunu, buna olanak tanınmasını gerektiğini, diğer yandan bu durumdaki çekin, keşide tarihinden önce ödenmesi istendiğinde bu duruma engel olmamak için Cenevre Anlaşması’nda “ödenebilir” ifadesinin bilerek yer aldığını savunmuştur¹⁶⁶. Keşide tarihinden önce çek muhatap bankaya ibraz edildiğinde, çekin karşılığı bulunmuyorsa müracaat hakkının doğacağını ve çekin takibe konulabileceğini belirterek “ödenir” kelimesinin bu şekilde yorumlanması gerektiğini belirtmiştir¹⁶⁷. Buna gerekçe olarak da, “ödenebilir” ibaresinin Cenevre Anlaşmasında tercih edilmesinin nedeninin yalnızca ödeme için keşide tarihinin beklenilmesine ihtiyaç olmadığını ortaya koymak olduğunu, bu bakımdan Çek Kanunu’nun 4. maddesi ve 16.

¹⁶³ Bu karar için bkz. GÖLE Celal, *Çek Hukuku*, Ankara 1989, s.83-84.

¹⁶⁴ ÇÖL, s.204.

¹⁶⁵ TEKİNALP Ünal, *Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının İleri Tarihli Çeklere İlişkin Siteminin Değerlendirilmesi, Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu*, Ankara 12 Ocak 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2002, s.44 vd.

¹⁶⁶ TEKİNALP, (İleri Keşide Tarihli Çek), s.927.

¹⁶⁷ TEKİNALP, (İleri Keşide Tarihli Çek), s.930, 932; Aynı yönde düşünceler için bkz. GÖKÇE, s.130 vd.; BAHTİYAR, (İleri Tarihli Çek), s.47.

maddeleri, Cenevre Konvansiyonu ile getirilen ortak hukuka aykırı olup “vadesinden” önce ödenmeyen bir özel hukuk borcunun hapis cezası ile cezalandırılmamasının gerektiğini belirtmiştir.

*Bozer’e göre*¹⁶⁸; “ödenir” kelimesinin “ödenebilir” şeklinde düzenlenmesi gerektiğini, bunun muhatap bankaya verilmiş bir yetki olduğunu, bu yetkinin kullanılmaması sonucunda hukuki ve cezai yaptırımın söz konusu olmayacağını belirtmiştir.

*İnan’a göre*¹⁶⁹; muhatap bankanın ödememe sebebiyle hamile karşı sorumlu olmayacağını, Cenevre Anlaşması metninin bu temel ilkesinin Kanun’da yer alan “ödenir” terimiyle değişmeyeceğini, ileri keşide tarihli çekin, muhatap bankaya keşideci tarafından verilen çekin üzerinden yazılı tarihten önce ödeme yapma talimatı olduğunu, bu nedenle muhatap, bu talimata uyup ödeme yapmadığı takdirde, muhatabın sorumlu olmayacağını belirtmiştir.

*Göle’ye göre*¹⁷⁰ de, “ödenir” ibaresinden muhatap bankaya bir takdir hakkı verilmiş olup, buna karşın Çek Kanunu’nun 4 ve 16. maddelerinin bunu bir mecburiyet haline getirdiğini, bu nedenle Çek Kanunu hükümlerinin, TTK.’nın 707. maddesi hükmüyle çeliştiğini belirtmiştir.

*Kalpsüz’e göre*¹⁷¹ ise, çekte kabul müessesesi bulunmadığından, lehtar ile muhatap arasında bir hukuki ilişki olmayıp, bu bakımdan ileri tarihli çekin üzerinde yazılı tarihte ibraz edilmesi durumunda ödeneceğini söylemek doğru değildir. Cenevre Anlaşmasında da, çekin ödenebileceğini belirtilmiştir.

---

¹⁶⁸ BOZER Ali, *Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu*, Ankara, 12 Ocak 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2002, s.62.

¹⁶⁹ İNAN, (Karşılıksız Çek), s.224.

¹⁷⁰ GÖLE Celal, *Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu*, Ankara, 12 Ocak 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2002, s.68.

¹⁷¹ KALPSÜZ Turgut, *Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu*, Ankara, 12 Ocak 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2002, s.87.

cbb. İleri Keşide Tarihli Çeklerde Keşidecinin Sorumluluğu Sorunu

Adalet Bakanlığı tarafından yasalaşması planlan Çek Kanunu ile ilgili olarak *Karayalçın*¹⁷² iş hayatının ileri tarihli çeklere ihtiyacını göz önüne alıp 25.1.1982 tarihinde “üzerinde yazılı tarihten önce ibraz edilen çekler hakkında protesto işlemi yapılmaz” şeklinde görüş önerisini Adalet Bakanlığı’na göndermiştir. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan tasarı taslağında, bu öneriye yer verilmiştir. Fakat tasarıda, keşide tarihinden önce ibraz edilecek çekler için de karşılıksız çek keşide etme suçu oluşacağına ilişkin bir hüküm yer almamıştır. Buna rağmen 17.01.1985 tarihli TBMM oturumunda söz konusu tasarı geri alınarak, 14.2.1985 tarihli Adalet Komisyonu’nun 2. raporu ile Çek Kanunu’nun 16. maddesi kabul edilmiştir¹⁷³.

Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Adalet Bakanlığı Taslağına göre; madde 3 şu şekildedir:

MADDE 3- 3167 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 4- ...Koşullarına uygun ve karşılığı var olan çek, ...ibraz edildiğinde ödenir....”

MADDE 4- 3167 Sayılı Kanunun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 5- ...Keşide gününden önce ibraz olunan çek, karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde hiçbir işlem yapılmaksızın hamiline geri verilir. Türk Ticaret Kanununun 707 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü saklıdır”.

MADDE 13- 3167 Sayılı Kanunun 16 ıncı maddesi aşağıda şekilde değiştirilmiştir.

---

¹⁷² KARAYALÇIN Yaşar, *Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu*, Ankara, 12 Ocak 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2002, s.39.

¹⁷³ YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA, s.103.

“MADDE 16- Keşide gününe göre ibraz süresi içinde ...ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle...cezalandırılır. ...

Mahkeme ayrıca işlenen suçun niteliğine göre bir yıl ile beş yıl arasında belirleyeceği bir süre için hesap sahiplerinin ...çek hesabı açtırmalarının yasaklanmasına karar verir. Yasaklanma kararı bütün bankalara duyurulmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasına bildirilir”¹⁷⁴.

Bu tasarıya dayanılarak hazırlanan 11.02.2002 tarihli 1/970 sayılı Tasarıya göre ise maddeler şu şekildedir:

MADDE 4- 3167 sayılı Kanunun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 5- Keşide gününden önce ibraz edilen çek hakkında Türk Ticaret Kanununun 707 nci maddesinin ikinci fıkrası uygulanır. Şu kadar ki, yeterli karşılığı bulunmayan çek, üzerine kısmi ödemeye ilişkin kaydın konulması dışında hiçbir işlem yapılmaksızın hamiline geri verilir; bu çek dolayısıyla keşide tarihine kadar herhangi bir hukuk yoluna başvurulamaz”.

MADDE 13- 3167 sayılı Kanunun 16 ıncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 16- Keşide gününe göre ibraz süresi içinde...ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcileri, ...çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır...

...

Mahkeme, ayrıca işlenen suçun niteliğine göre bir yıl ile beş yıl arasında belirleyeceği bir süre için hesap sahiplerinin ve yetkili temsilcilerinin çek hesabı açtırmalarının yasaklanmasına karar verir. Yasaklanma kararı bütün bankalara duyurulmak üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir...”¹⁷⁵

¹⁷⁴ YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA, s.98.

¹⁷⁵ YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA, s.99.

*Karayalçın'a göre*¹⁷⁶ Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Tasarı Taslağına göre, ileri keşide tarihli çeklerin keşide tarihinden önce ibrazı halinde, karşılıksız çek keşide etme suçundan keşidecinin cezalandırılmaması yerindedir. Ancak bu durumdaki çekin keşidecisinin özel hukuk karşısındaki durumunun ne olacağı konusunda açık bir hüküm bulunmamakta olup, taslağın bu şekilde yasalaşması halinde bankanın keşide tarihinden önce ibraz edilen çek hakkında protesto işlemi yapabilecektir. Bu durumda özel hukuk ve ceza hukuku arasında bir ayırım yapılmaması gerekir.

*Tekinalp'e göre*¹⁷⁷; Çek Kanunun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Tasarı Taslağında ve buna uygun olarak hazırlanıp hükümsüz kalan Tasarıda keşide tarihinden önce ibraz edilen çeklerle ilgili özel hukuka ilişkin dava ve takip hakları ile cezai takibat yollarının kapatılmış olmasının Cenevre Anlaşması ile oluşan ve değişikliğe uğramaksızın uygulanan çek hukukuna da uygundur.

*Kalpsüz'e göre*¹⁷⁸; diğer senetlerin ödenmemesine bağlanan hukuki neticelerin ileri keşide tarihli çeklerin ibrazında ödenmemesi durumunda da doğması gerekir. Özel hukuk ve ceza hukuku yönlerinden keşidecinin sorumluluğunun bulunması gerekmektedir. Bir çekin tedavüle çıktığı andan itibaren ibraz süresi içerisinde herhangi bir bankaya ödenmek üzere ibraz edildiğinde, bankada karşılığının bulunmaması durumunda karşılıksız işlemi yapılacaktır. İleri keşide tarihli çeklerin ibrazında ödenmemesi durumunda “karşılıksız” çıkmış olmasının cezalandırılıp cezalandırılmayacağıın Devlet tarafından kamu menfaatleri dikkate alınarak belirlenecektir.

*Çöl'e göre*¹⁷⁹; 2002 tarihli Tasarı Taslağı'ndaki, keşide tarihinden önce ibraz edilen çeklerin, karşılıksız çıkması halinde, keşidecinin aleyhine hiçbir işlem yapılmayacağına ilişkin hüküm kanunlaşmış olsaydı, ileri tarihli çekleri cazip hale getiren yaptırımların kalkmasıyla ileri tarihli çeklerin piyasadan kalkmasının ihtimali yüksek olacaktı.

---

¹⁷⁶ KARAYALÇIN Yaşar, *Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'ın İleri Tarihli Çeklerle İlgili Görüşü*, Batıder, C.XI, S.3, s.137.

¹⁷⁷ TEKİNALP, (İleri Keşide Tarihli Çek), s.932.

¹⁷⁸ KALPSÜZ Turgut, *Çek Hukukunda Gelişmeler Sempozyumu*, 18-19 Aralık 1981, Batıder, C.XI, S.2, s.88-89.

¹⁷⁹ ÇÖL, s.211, 215.

*Somer'e göre*¹⁸⁰; 2002 tarihli Tasarı Taslağı'nın 5/II maddesi hükmündeki ileri tarihli bir çekin ibraz edildiği anda karşılığının varsa ödeneceği yoksa karşılıksız çek işlemine tabi tutulmamasına ilişkin düzenlenmenin, karşılıksız çek yönünden gerçek keşide tarihli çeklerle ileri keşide tarihli çeklerin aynı nitelikte olmaması nedeniyle yerindedir. İleri keşide tarihli çeklerin erken ibraz edilip karşılıksız çıkmasında bir güven ihlali bulunmamaktadır.

cbc. Çek Kanununda 2003 Yılında 4814 Sayılı Kanunla Değişiklik Yapılmasından Sonraki Yapılan Değerlendirmeler

3167 Sayılı Kanunun bazı hükümlerini değiştiren 4814 sayılı Kanunla¹⁸¹ yapılan değişiklik, ileri tarihli çekte karşılıksız çek keşide etme suçunun doğumu ve keşideci aleyhine yaptırımlar konusunda bir ayırım yapmamıştır¹⁸². İleri tarihli bir çekin karşılıksız çıkması durumunda, doğacak hukuki sorumluluk açısından, TTK'nın 707. maddesi hükmünün getirdiği ilke korunarak müracaat hakkının kullanılabilmesi için çekin üzerinde yazılı tarihe itibar kazandırılmamıştır. Fakat cezai sorumluluk açısından ve hamilin şikayet hakkı açısından, vadeli çek uygulamasına yönelik fiili gerçek göz önüne alınarak, çekin ibraz edildiği an değil, çekin üzerinde yazılı keşide tarihi dikkate alınmıştır. Bu bakımdan şikayet hakkına sahip kişi, çek üzerine yazılı keşide tarihine göre hesaplanacak ibraz süresinin bitimine ek olarak düzeltme hakkının da kullanılabileceği on günlük sürenin sonuna kadar şikayet hakkını kullanabilecektir¹⁸³.

Keşidecinin hukuki sorumluluğu açısından vade anlaşması geçersiz sayılmıştır¹⁸⁴. Buna karşın ceza sorumluluğu yönünden vade anlaşması dikkate alınarak ve ceza yargılaması medeni yargılamaya göre daha geç başlatılmak suretiyle vadeli çek uygulaması bir bakımından teşvik edilir hale getirilmiştir¹⁸⁵.

¹⁸⁰ SOMER Mehmet, *3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunla Yapılan Değişikliklerin Anayasa, Ceza ve Ticaret Hukuku Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Uluslararası Çalışmalar Kulübü, İstanbul 2002, s.55.

¹⁸¹ RG.08.03.2003, S.25042.

¹⁸² ÇÖL, 211.

¹⁸³ YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA, s.105; Böylelikle şikayet hakkının geciktirildiği yönünde bkz. GÜLEÇ SOYER Sesim, *Borç İçin Hapis Yasağı ve Karşılıksız Çek Keşide Etme*, Ankara 2007, s.165; Ayrıca bkz. ARKAN Sabih, *3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da Yapılan Değişiklikler*, Batıder, C.XXII, S.1.s.19-20.

¹⁸⁴ KENDİGELEN, s.200.

¹⁸⁵ MOROĞLU Erdoğan, *3167 Sayılı Çek Kanunu'nda 4814 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler*, Prof Dr. Necip Kocayusufoğlu İçin Armağan, Ankara 2004, s.535.

cbd. 28.02.2009 Tarihli 5838 Sayılı Kanunun Yürürlüğe Giren Geçici 2. Maddesi Sonrasında Yapılan Değerlendirme

5838 Sayılı Kanun¹⁸⁶ ile çek hukukuna ilişkin olarak iki konuda değişiklik yapılmıştır¹⁸⁷. Bu değişikliklerden ilki, vadeli olarak düzenlenen çeklerin vadesinden önce ödenmek üzere bankaya 31.12.2009 tarihinde kadar ibraz edilemeyeceğine dair 3167 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmiştir. Diğer bir değişiklik ise, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 711. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “*Keşideci çekin kendisinin veya üçüncü bir kimsenin elinden rızası olmaksızın çıkmış olduğu iddiasında ise muhatabı çeki ödemekten menedebilir*” şeklinde yer alan hükmün yürürlükten kaldırılmasıdır¹⁸⁸.

3167 sayılı Çek Kanununa eklenen bu geçici madde ile “*31/12/2009 tarihine kadar, üzerlerinde yazılı keşide tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibraz geçersizdir*” hükmü getirilmiş, böylelikle çekin görüldüğünde ödeneceği kuralına, buna aykırı herhangi bir kaydın yazılmamış sayılacağına, keşide günü olarak gösterilen bir günden önce çekin ödenmek üzere ibraz edildiğinde ibraz tarihinde ödeneceğini öngören hükme, keşide tarihinden önce ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeni ile kısmen de olsa ödenmeyen bir çeki keşide eden hesap sahipleri ile bunların yetkili temsilcilerinin çek bedeli kadar para cezası ile cezalandırılacağına dair Çek Kanunu 16/1 ile maddenin diğer fıkralarında yer alan düzenlemelerin geçici bir süreyle uygulaması kaldırılmıştır.

*Teoman'a göre*¹⁸⁹; bu şekildeki düzenleme ile maddelerin uygulamaları “*askıya alınmıştır*”. Buna göre *Teoman* söz konusu düzenlemenin yürürlükte bulunan bir yasanın uygulanmasının, belirli bir süre ertelenmesinin ya da askıya alınmasının çok sık rastlanan bir durum olmayıp, yasaların yürürlüğü ile ilgili genel hukuk ilkelerine aykırı olduğunu belirtmiştir. Yine söz konusu düzenlemenin ekonomik darboğaza giren çek keşidecilerini rahatlatmak gibi “*populist*” bir yaklaşımla yapıldığını, bir yandan çek keşidecilerini koruyayım derken, diğer yandan aynı ekonomik sıkıntıları çeken ve

¹⁸⁶ RG.18.02.2009, S.27155 (Mükerrer).

¹⁸⁷ TEOMAN Ömer, *Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler*, Batıder, C.XXV, S.2, s.27.

¹⁸⁸ BİLGİLİ Fatih, *28.02.2009 Tarihli “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un Çek Hukukuna İlişkin Getirdikleri*, Maltepe Üniv. Hukuk Fak. D., 2009/1, s.189.

¹⁸⁹ TEOMAN, (5838 Sayılı Yasa), s.33.

elindeki çeki bir an önce nakde çevirerek, kendi kişisel borcunu ödemeyi düşünen çek hamillerini zarara uğrattığını belirtmiştir. Diğer bir eleştiri de ise, 5838 sayılı Kanun'un getirdiği bu değişikliğin yalnızca Çek Kanunu 16. maddesi gereğince ceza tehdidi altında bulunan çek keşidecilerini koruduğunu, bunun yanı sıra aynı sıkıntıları çeken, bono ve poliçe borçluları ile adi senet düzenleyenleri korumadığını, böylelikle Anayasa'da yer alan eşitlik ilkesine aykırı bir düzenleme olduğunu savunarak, ileri tarihli çek keşide edenlerin söz konusu çeklerin karşılıksız çıkması durumunda belirli bir süre ile para veya hapis cezası ile cezalandırılmayacaklarının düzenlenmesi, böylelikle vadeli çek uygulamasının önüne geçilebileceğinin yerinde olacağını belirtmiştir. Yine *Teoman'a göre*¹⁹⁰ ; çekin “nakit” veya “para” ile aynı değerde tutulması durumuna büyük bir darbe indirilerek çek, bonoya yaklaştırılmıştır..

Bu değişiklik sonucunda çekte yine de vade olmadığının ve hukuki niteliği itibariyle bir ödeme aracı olduğu belirtilmiştir¹⁹¹. Bu nedenle çekin üzerinde yazılı keşide tarihinden önce ibrazı halinde ve karşılığı varsa ödenmesi gerekmektedir. Çünkü Türk Ticaret Kanunu ve Çek Kanununun hükümleri halen yürürlükte olup, çekin ibrazı halinde karşılığı varsa ödenmesini gerektirmektedir. Diğer bakımdan düzenlemenin amacı yanı *ratio legis* 'de bunu desteklemektedir. Hükümde yer alan “*ibrazının geçersiz sayılacağı*” ibaresine tamamen uymak, yasama sürecindeki ve kanun koyucunun farkında olduğu kötü kullanımlara neden olabileceği belirtilmiştir¹⁹².

*YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA'a göre*¹⁹³; çek Kanununa eklenen bu geçici hükmün çek kullanımında güçlüklerin yaşanmasına neden olabilecektir. Çünkü damga vergisinden muafiyet çek kullanımı yönünden dikkate alınmaktadır. Üzerinde yazılı ileri keşide tarihine rağmen, söz konusu tarih gelmeden çekin ibraz edilmesi ve çekin karşılıksız çıkması halinde dahi karşılıksız çek suçunun oluşması çeki bonoya göre öne çıkaran niteliklidir. Bir diğer ifadeyle bu özellikler çeki kredi vasfı vermektedir. Müracaat borçlularının hepsine karşı çeki dayalı alacağın tahsilinin çekin üzerinde yazılı ileri keşide tarihine kadar ertelenmesi, çeki, geçici de olsa, ticari hayatta önceden uygulanan vadeler nedeniyle keşidesini zorlaştıracak bir duruma sokmaktadır.

---

¹⁹⁰ TEOMAN, (5838 Sayılı Yasa), s.34.

¹⁹¹ YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA, s.106.

¹⁹² YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA, s.113.

¹⁹³ YEŞİLOVA ARAS/YEŞİLOVA, s.113.

d. 5941 Sayılı Çek Kanununa Göre İleri Tarihli Çek

5941 sayılı Çek Kanunu ile “ileri düzenleme tarihli çek” bakımından, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunundan farklı bir sistem düzenlenmiştir¹⁹⁴. *Pulaşlı’ya göre*¹⁹⁵; uygulamada vadeli çek olarak anılan ileri tarihli çekerle ilişkin bu yasa ile bir çözüm getirilmemiş, durum daha karmaşık hale gelmiştir. 5941 sayılı Kanunda ileri keşide tarihli çekler açısından iki ayrı hüküm yer almıştır. Bunlardan birincisi; Çek Kanunu madde 3/8’de yer alan düzenlemedir. Buna göre: “*Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707’nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerekir*” şeklindedir. İleri keşide tarihli çeklerle ilgili olarak yapılan ikinci düzenleme ise; 5941 sayılı Kanun’un geçici madde 1/5’ te yer alan düzenlemedir. Buna göre: “*31/12/2010 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir*” şeklindedir.

İleri keşide tarihli çeklere ilişkin “Genel Gerekçe”de; şöyle denilmiştir: “*İleri düzenleme tarihli, yani uygulamadaki adı ile “vadeli çek” kalın bir koruma zırhı ile güçlendirilmiştir. Şöyle ki, 3167 sayılı Kanun ile üzerindeki düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz edilip de kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan çekin hem hukuki takibe hem de cezai kovuşturmayaya konu olabilmesi imkanı tanınmıştır. Başka bir deyişle, Kanun, normal çek ile “vadeli çek”i aynı hukuki ve cezai rejime tabi tutmuştur*”¹⁹⁶. Söz konusu gerekçenin devamında 3167 sayılı Kanun dönemindeki vadeli çeklere ilişkin uygulamalar ve buna ilişkin yasal düzenlemeler ile Anayasa Mahkemesi kararı ve 2003 yılında 4814 sayılı Yasa ile yapılan değişikliklerin anlatılmasının ardından 8. fıkrada şu şekilde denilmiştir: “*...İleri düzenleme tarihli çekerle ilişkin olarak, düzenleme tarihinden önce ibraz edilip karşılıksız çıkan çekin hem hukuki hem de cezai takibe konu olamayacağı görüşleri ileri sürülmüştür. Tasarının hazırlanması sürecinde, bu önerilerden sadece cezai takibe konu olamama görüşü benimsenmiş ve hukuki takip*

¹⁹⁴ NARBAY Şafak, *5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi*, Terazi Hukuk Dergisi, Mart 2010, S.43, s.90.

¹⁹⁵ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.35.

¹⁹⁶ Genel Gerekçe, A/I, 1.e, s.1, PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.36.

yolu açık tutulmuştur". Genel gerekçenin 5. sayfasında "VI-Karşılıksız Çek" başlıklı düzenleme altında 28 noda karşılıksız çekin tanımlaması yapılmıştır. Söz konusu tanıma göre: "Tasarı uyarınca "karşılıksız çek", üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre, kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmiş olup da, kısmen veya tamamen karşılıksız çıkmış bulunan ve karşılığı Tasarıda öngörüldüğü şekilde belgelenmiş çektir". İleri tarihli çekin üzerinde yazılı bulunan tarihten önce ibrazı ve sonuçları ile ilgili 29 nolu bölümde şu şekilde denilmiştir: "ileri düzenleme tarihli çeki bu tarihten önce de tahsil için bankaya ibraz edilebilir; kısmen veya tamamen karşılıksız olması halinde karşılıksız işlemi yapılabilir, hamil, Türk Ticaret Kanunundan doğan yetkilerini kullanabilir, ancak bu çek ceza sorumluluğu doğurmaz..."¹⁹⁷.

Genel gerekçede, ileri keşide tarihli çekle ilgili 3/8. madde ile bir açıklama yapılmamıştır. Bu tür çeklerin karşılıksız çıkması halinde ceza sorumluluğu ile 5. maddenin gerekçesinde, vadeli çekin, vadesinden önce ibrazı halinde hukuki sonuçları ile ilgili açıklama yapılmıştır. Açıklamaya göre: "Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre ileri tarihli çek, üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmeden önce de tahsil amacıyla bankaya ibraz edilebilir. Bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması halinde, çekle ilgili olarak bu Tasarı hükümlerine göre karşılıksızdır işlemi yapılacaktır. Kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan bu çekle ilgili olarak ibraz eden hamil Türk Ticaret Kanununun verdiği yetkileri kullanabilir. Ancak bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması, cezai sorumluluğu gerektirmemektedir".

5941 sayılı Kanunun yasalaşma sürecinde, ileri düzenleme tarihli çekte, çekin ileri düzenleme tarihinden önce ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması halinde, çek hamiline karşı hukuki takip yapılabileceğini ilişkin düşünce değişmiş ve 07.12.2009 tarihli Adalet Komisyonu Raporu ile söz konusu maddeye Çek Kanununun 8. fıkrası konulmuştur¹⁹⁸. Söz konusu raporda şu şekilde denilmiştir: "Bu yeni fıkraya göre ileri düzenleme tarihli çeklerin üzerinde yer alan tarihten önce, bankaya ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması halinde, bu çekle

¹⁹⁷ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.36.

¹⁹⁸ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.37; Söz konusu hüküm TBMM Başkanlığı'na sevk edildiğinde Tasarıda 3. maddenin 7. fıkrası olarak düzenlenmişken, Genel Kurul'da verilen bir önerge ile Tasarı'nın 3. maddesine fıkra eklenmesi yapılmış ve fıkra düzenlenmesi yeniden yapılmış ve bu madde 5941 sayılı Kanunun 3/8. fıkrası olarak düzenlenmiştir. NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.91, dpnt.63.

ilgili olarak karşılıksızdır işleminin ve hukuki takip yapılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu düzenlemeye göre, ileri tarihli çekle ilgili olarak kambiyo senetlerine özgü hukuki takip yoluna başvurulabilmesi için üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve bu Tasarı hükümlerine göre karşılıksızdır işlemi yapılması gerekmektedir”.

Bu düzenlemelere göre öncelikle 5941 sayılı geçici madde 1/5. fıkraya incelenmesi yapılarak konu açıklanacaktır.

da. 31/12/2011 Tarihine Kadar Geçerli Durum

5941 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin 5. fıkrası hükmü uyarınca, bir çek üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre, ileri düzenleme tarihli bir çek ise, bu çekin 31/12/2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazının geçersiz olduğu belirtilmiştir. İleri düzenleme tarihli çeklerin üzerlerinde yazılı düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazının geçersiz olarak değerlendirilmesi, 5838 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile getirilmiştir. *Narbay’a göre*¹⁹⁹; Çek Kanunu geçici madde 1/5 düzenlemesinin, *Teoman’ın*²⁰⁰, 5838 sayılı Kanun ile 3167 sayılı Kanuna eklenen Geçici Madde 2 düzenlemesi için belirtmiş olduğu “...krizin devamı halinde ibraz yasağı için konulan sürenin uzatılıp uzatılmayacağı ya da farklı zamanlarda ortaya çıkabilecek yeni ekonomik kriz dönemlerinde bir kez daha gündeme getirilip getirilmeyeceği belli değildir” şeklindeki kaygılarının yerindedir. Söz konusu kanun zamanında yapılan düzenleme ile “vadeli çek uygulaması”na hukuken yer verilmesinin yolu açılmıştır²⁰¹.

*Kahyaoğlu’na göre*²⁰²; TTK.nın 707/2. maddesi ile ileri düzenleme tarihli çek uygulaması kabul edilmiştir. Ancak ilkin 5828 sayılı Kanununun 18. maddesi ile 31.12.2009 tarihine kadar, daha sonra ise 5941 sayılı Çek Kanununun Geçici 1. maddesi 5. fıkrası ile, 31.12.2011 tarihine kadar üzerinde düzenleme tarihinden önce çekin muhatap bankaya ibrazına yasak getirilmiştir. Bu şekilde yapılan uygulama bir ödeme

¹⁹⁹ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.91, dpnt.65.

²⁰⁰ TEOMAN, (5838 Sayılı Yasa), s.34.

²⁰¹ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.91.

²⁰² KAHYAĞLU Emin Cem, *5941 Sayılı Çek Kanunu ile İlgili Bazı Tespitler*, Kazancı Hukuk Dergisi, S.67-68, s.144.

aracı olan çeki Türk hukukunda kredi aracı haline sokmuştur. Getirilen bu yasak Ticaret Kanunu sistemini bozmuştur. Genel gerekçede ne kadar da “Avrupa Topluluğu Yönergeleri ve Uluslar arası Standartlara Uyum” dan bahsedilmiş ise de, uluslar arası uygulamaya önemli nitelikte aykırılık oluşturulmuştur. Bu durumda 2011 sonuna kadar fonksiyon ve nitelik olarak çekin bono ve poliçeden farkı bulunmamaktadır.

*Poroy’a göre*²⁰³; ileri düzenleme tarihli çeklerde soruşturma ve kovuşturma yapılamayacaktır. Çek Kanununun m.5/1-c.1’de “*üzerinde düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılması*” na denilmek suretiyle bu durum açıklanmıştır. Bu düzenlemeye karşın geçici 2. maddenin 5. fıkrasında yer alan hükme yer verilmesine gerek bulunmamaktaydı. Geçici 1. maddenin 5. fıkrası Tasarıya, 5941 sayılı Kanunun 3. maddesine 8. fıkra eklenmeden önce eklenmiştir. Burada ki amaç, 3167 sayılı Kanuna 5838 sayılı Kanunla eklenen ve üzerinde yazılı düzenleme tarihine kadar geçersiz sayan geçici 2. maddesindeki sürenin uygulamasına devam olunmaktı. Bu nedenle 5838 sayılı Kanunla süresi sona eren hükmün “*piyasa yarattığı ferahlığın*”²⁰⁴ devam ettirilmesi için geçici 1. maddenin 5. fıkrası Adalet Komisyonu tarafından düzenlenmiştir. Buna rağmen Çek Kanunu geçici madde 1/5 hükmü uygulamada zorluk meydana getirmeyip, ileri düzenleme tarihli çeklere ilişkin Çek Kanunu 3/8 maddesi geçici maddede öngörülen sürenin bitimiyle uygulanmaya başlayacaktır.

İleri düzenleme tarihli bir çekin, üzerinde yazılı bulunan tarihten önce ödenmek üzere muhatap bankaya ibraz edildiğinde, muhatap banka, 5941 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin 5. fıkrası hükmüne dayanarak çekle ilgili bir işlem gerçekleştirmeyecektir. Bu durumda muhatap bankanın çek hamiline karşı sorumluluğundan da söz edilemez²⁰⁵. Fakat çek 31/12/2011 tarihinden önce düzenlenmekle beraber, üzerinde bulunan vade tarihi 31/12/2011 tarihinden sonraki bir tarih olarak düzenlenmesi halinde, örneğin, 02.03.2012 olması

---

²⁰³ POROY, s.300.

²⁰⁴ Söz konusu madde ile ilgili olarak Adalet Komisyonu Raporunda şunlar belirtilmiştir: “...5838 sayılı Kanunla geçici 2 nci madde olarak eklenen hükümde, belirli bir süreyle çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden (önce) ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersiz kabul edilerek ticari hayatta belli bir rahatlığın yaşanması sağlanmıştır. Bu uygulamadan elde edilen olumlu sonuçlar dikkate alınarak...yeni bir süre belirlenerek...mağduriyetlere çözüm üretilmesi amaçlanmıştır” POROY/TEKİNALP, s.200, dpnt.10.

²⁰⁵ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.38; Bankanın bu durumda ödeme yapması durumunda hukuki sorumluluğu söz konusu olabilecektir. REİSOĞLU, (Çek Kanunu), s.8.

durumu gibi, hamil bu çeki 01.01.2012 tarihinden sonra her zaman muhatap bankaya ibraz edebilecektir. Banka bu durumda çekin karşılığının kısmen veya tamamen bulunması halinde, TTK m.707 ve Çek Kanunu 3/8 maddesi gereğince ödemek zorundadır²⁰⁶. Vadeli çeklerde, üzerindeki düzenleme tarihinden önce ibrazın geçersiz olduğuna ilişkin son tarih 31.12.2011'dir. Çek Kanunu 3/8'de "...çekin karşılığının...kısmen ya da tamamen ödenmemiş olması halinde..." şeklinde düzenleme yapılmış ise de; çek hesabında karşılığı bulunan ileri düzenleme tarihli bir çekin 01.01.2012 tarihinden sonra bankaya ibrazında, bankaya ödeme yapıp yapmama konusunda takdir hakkı vermez²⁰⁷. Bu tür çeklerde çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmemesi halinde, hamil Çek Kanunu 3/8 gereğince çek üzerinde bulunan "vade"den önce hukuki takip gerçekleştiremeyecektir. Bu durumda 31.12.2011 tarihinden sonraki tarihi içeren ileri tarihli bir çekin, 31.12.2011 tarihinden önce düzenlenmiş olmasının hukuki bir önemi bulunmamaktadır²⁰⁸.

31.12.2011 tarihinden sonraki bir tarihi içeren bir çekin, 31.12.2011 tarihinden sonra ibrazı halinde çek hesabında karşılığın bulunması, çekin geçerli ve çeki ibraz eden hamilin meşru hamil olmasına rağmen, muhatap bankanın hesapta bulunan karşılığı hamile ödeme yapmaması halinde, çek hamili, banka görevlisi halinde cezai yaptırım için Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunabilecektir. Bu durumda ödeme yapmayan banka görevlisi, Çek Kanunu 7/5 maddesi hükmü gereğince "bir yıla kadar hapis cezası" ile cezalandırılabilir²⁰⁹. Bunun dışında hamil, bu durumda muhatap bankaya karşı, Çek Kanunu 3/7.b hükmü gereğince, her geçen gün için binde üç gecikme cezası için başvurabilecektir. Bu durumda 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuni düzenlemeler uygulanamayacaktır²¹⁰. *Helvacı'ya göre*²¹¹; bu düzenlemede yer alan "gecikme cezası"nın hukuki niteliği açıklanmış değildir. Burada gecikme cezası ile bir temerrüt faizi düzenlenmek istediğinin kanaatinde olduğunu belirtmiştir.

---

²⁰⁶ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.38; ÖZGENÇ İzzet, *Çek Kanunu*, Ankara 2010, s.20, dpnt.5; NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.92.

²⁰⁷ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.92.

²⁰⁸ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.38.

²⁰⁹ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.92; PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.38.

²¹⁰ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.38-39.

²¹¹ HELVACI, s.246-247.

Hamilin zararının karşılanmaması halinde ise, hamil genel hükümlere göre tazminat davası açılabilir. Hamil, çekin karşılığının tamamen bulunmasına rağmen bankanın ödeme yapmaması veya ödemeyi geciktirmesi nedeniyle kendisine yapılan binde üç oranındaki cezadan fazla herhangi bir tazminat ödemek zorunda kaldığını veya ödememe yapılmaması nedeniyle kar kaybı nedeniyle bir işlem gerçekleştirememiş ise bu konudaki zararlarının tazmin edilmesini isteyebilecektir²¹².

db. 31/12/2011 Tarihinden Sonraki Durum

Türk Ticaret Kanununa göre çek görüldüğünde ödenir ve buna aykırı kayıt yazılmamış sayılır. Keşide tarihinden önce ödenmek üzere ibraz edilen çek ise TTK md. 707 hükmüne göre ibraz tarihinde ödenir. 3167 sayılı Yasa zamanında uygulamada taraflar arasında “centilmenlik anlaşması” yapılarak taraflar çekin üzerinde yazılı keşide tarihinden önce bankaya ibraz edilmemesini kararlaştırmışlardır²¹³. *Reisoğlu’na göre*²¹⁴; 5941 sayılı 3/8 maddesinde yapılan düzenleme ile ileri keşide tarihli çeklerde vadeye yaklaşan bir düzenleme getirilmiştir.

*Poroy’a göre*²¹⁵; ileri keşide tarihli çekler hakkındaki bu uygulama yerindedir. İleri düzenleme tarihli çeklerin üzerindeki tarihten önce ibraz edilip karşılıksız çıkması halinde, ileri düzenleme tarihli çeklerin uygulaması güçleşmiştir. 3167 sayılı Kanun zamanında “vadesinden” önce ibraz edilip de çek ödenmediği durumda hukuki takip ve ceza kovuşturması yapılabilmekteydi. Fakat ileri tarihli çeki düzenleyen TTK md. 707/2 bu uygulamaya imkan verecek açıklıkta değildir. Eski yasa zamanında “vadeli” çeki özel hukuk takibi ve hürriyeti bağlayıcı ceza ile yapılan müdahale neticesinde vadeli çek, “vadesiz çek, bono ve poliçeyi” piyasa dışına itmiştir.

*Kalpsüz’e göre*²¹⁶; ileri tarihli çeklere ait bu düzenleme milletlerarası uygulamaya aykırı bulunmaktadır. İleri tarihli çeklerin ismi bile tartışmalıdır. Çeklerde vade tarihi değil, ibraz süresi bulunmaktadır. Çekin ibrazı süresinde ödenmek üzere ibraz edilmesi ve ödenmesi ve eğer o tarihte karşılığı bulunmuyorsa TTK’nın 707. maddesi gereğince karşılıksız işlemine tabi tutulması ilkesine aykırı olarak Çek

²¹² PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.38.

²¹³ REİSOĞLU, (Çek Kanunu), s.9.

²¹⁴ REİSOĞLU, (Çek Kanunu), s.10.

²¹⁵ POROY/TEKİNALP, s.299-300.

²¹⁶ KALPSÜZ, Tartışmalar, KIRCA, s.49.

Kanununda hukuki takip yapılamayacağı şeklinde düzenleme kabul görmüştür. Oysa ki ileri tarihli çeklerde, üzerinde yazılı bulunan keşide tarihindenden önce çekin bankaya ibraz edildiğinde, karşılığı yoksa karşılıksız çek işlemi yapılması aynı zamanda ileri çek düzenlenmesinin yaptırımını olarak öngörülmüştür. Bu şekilde düzenlenen hüküm Tek Tip Çek Kanunu ile kurulan milletlerarası uygulamaya da aykırı olmuştur.

31/12/2011 tarihinden sonra kanun koyucu yeni bir düzenleme getirmediği takdirde²¹⁷; Türk Ticaret Kanunu 707/1 maddesi hükmü uyarınca ileri tarihli çek uygulaması son bulacak ve çek, üzerindeki düzenleme tarihi dikkate alınmadan muhatap bankaya ibraz imkanını bulacaktır. Banka ileri tarihli çekin üzerinde yazılı bulunan keşide tarihindenden önce çekin ibraz edildiğinde, 5941 sayılı Kanun'un 3/8. maddesine ve TTK 707/1 maddesine göre, çekin üzerinde yazılı miktarın tamamen karşılığı bulunması durumunda tamamını ödemek zorundadır²¹⁸. Aksi durumun kabulü fıkranın ilk cümlesinde TTK 707' ye yapılan atfı anlamsız hale getirmektedir²¹⁹.

İleri düzenleme tarihli çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazı halinde, “çek hesabında hiç karşılık bulunmaması” ve “kısmi karşılık bulunması” hallerinde nasıl işlem yapılacağı sorunu ortaya çıkacaktır.

dba. Çek Hesabında Hiç Karşılık Bulunmaması Durumu

*Pulaşlı'ya göre*²²⁰; bu durumda ortaya çıkabilecek ilk sorunu Çek Kanunu 3/3. maddesinin son cümlesi oluşturmaktadır. Buna göre “çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması ve hamilin sadece muhatap bankanın 3. maddenin 3. fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesini talep etmesi halinde de bu fıkra hükmüne göre işlem yapılır” şeklindeki düzenleme yanlıştır. Çünkü çek karşılığının hiç bulunmaması halini düzenleyen 3/3. maddesinde şu şekilde denilmiştir:

“a) Karşılığının hiç bulunmaması hâlinde,

---

²¹⁷ Pulaşlı'ya göre; vadeli çek uygulaması büyük ihtimalle devam edecektir, çünkü yasa koyucu vadeli çek uygulamasını önce 5838 sayılı Yasa(RG 28.02.2009, 27155) mükerrer ile 31.12.2009 tarihine kadar sonra 5941 sayılı yasa ile de iki yıl (31.12.2011 tarihine kadar) uzatmıştır. Bu durum, çekin ödeme aracı olma özelliği ile uyuşmasa da, Türk hukukunda vadenin yerleşmesine doğru yol almaktadır. PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.40, dpnt.40.

²¹⁸ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.40; KIRCA, s.19.

²¹⁹ KIRCA, s.20; REİSOĞLU, (Çek Kanunu), s.10; NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.92.

²²⁰ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.41.

1) *Çek bedeli altıyüz Türk Lirası veya üzerinde ise altıyüz Türk Lirası,*

2) *Çek bedeli altıyüz Türk Lirasının altında ise çek bedelini” ödemekle yükümlüdür. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdî kredi sözleşmesi hükmündedir”*

Böylelikle bu maddeye göre, ibraz edilen çekin, karşılığın hiç bulunmaması halinde, hamilin talebi halinde muhatap banka çek bedelinin altı yüz TL olması halinde, bu bedeli ödediği durumda, karşılıksız işlemi yapılmayacaktır. Bu durumda hamil, çek bedelinin tamamını almış durumundadır. Buna benzer olarak çek bedelinin altı yüz TL nin altında olduğu durumlarda da çek bedelinin ödenmesi durumunda karşılıksız işlemi yapılmayacaktır. Bu iki durumda da hamil çek bedelini tamamen almış olduğundan, çek hamile geri verilmeyecektir.

Çek bedelinin hesapta hiç bulunmaması durumundan karşılıksız işlemlerinin nasıl yapılacağı konusunda değişik görüşler ileri sürülmektedir.

*Reisoğlu'na göre*²²¹; ileri düzenleme tarihli çeklerde, çekin üzerinde yazılı tarihten önce muhatap bankaya ibraz edildiğinde çekin hesapta karşılığının bulunmadığı durumda çekin keşide tarihinde veya daha sonraki ibraz süresi içinde tekrar ibrazı gerekecektir. Bankanın ödeme yükümü ancak keşide tarihinden sonra çekin bankaya yeniden ibrazı ve karşılıksız veya kısmen karşılıksız işlemi yapılması halinde doğmuş olacaktır. Çekin tekrar ibrazı halinde, çekin ilk defa ibraz ediliyormuş gibi, keşide tarihinde veya ibraz süresi içerisinde ikinci defa ibrazı halinde, karşılığı varsa ödenecek, çekin aslı bankada kalacaktır. Çekin tamamen veya kısmen karşılıksız kalması halinde ise, bankanın yasal yükümlülüğü düşüldükten sonra, karşılıksız işlemi yapılacaktır. Hamil yasal yükümlülüğün yerine getirilmesini talep ettiği takdirde banka azami altı yüz TL ye kadar ödemede bulunacak, bu husus ve talebe rağmen ödememe hali çekin arkasına yazılması gerekecektir.

*Kırca'ya göre*²²²; çek üzerinde yazılı bulunan keşide tarihinden önce çekin ibraz edildiğinde karşılığının bulunmaması halinde hukuki takip yapılamayacak; hukuki takip yapılması için çek, üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde

²²¹ REİSOĞLU, (Çek Kanunu), s.10.

²²² KIRCA, s.20.

ikinci kez ibraz edilecek ve karşılıksız işlemi yapılacaktır. Bu durumda hesapta çekin karşılığı para bulunmaması halinde banka, Çek Kanunu 3. maddesinde belirtilen şekilde karşılıksız işlemi yapmaksızın, çekin arkasına ibraz tarihi ile hesapta karşılığın bulunmadığını belirterek çeki hamile geri vermesini gerekecektir. Bu durumda banka, ibraz tarihinde karşılığının olmadığı banka kayıtlarından anlaşılacağından, çeki işleme almayıp ibraz eden hamile iade etmekle yetinebilecektir.

*Pulaşlı'ya göre*²²³; ileri düzenleme tarihli bir çekin vade tarihinden önce muhataba ödenmek üzere ibraz ve karşılığının bulunmaması ve hamilin kısmi ödemeyi kabul etmemesi halinde, muhatap banka Çek Kanunu 3/2. maddesi hükmüne göre karşılıksız işlemi yapacaktır. Çek arkasına ibraz tarihi ve ödememe nedenini yazıp, çekin üzerine imzasını aldıktan sonra hamile verecektir. Hamil bu durumda hukuki takip yapamayacağı için, vadeden önce, çekin tekrar ibrazını önleyen bir hüküm olmadığından çeki muhataba istediği zaman tekrar ibraz edebilecek ve karşılığının bulunmaması halinde yine karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra çek aslını geri alacaktır²²⁴. Bu halde çekin birden fazla ibrazı ortaya çıkacaktır. Bu durum ibraz müessesesi ile bağdaşmamaktadır. Bu nedenle kanun koyucu ikinci ibrazın süresi içinde yapılması gerektiği şeklinde bir düzenleme yapması gerekirdi. Kanunkoyucu ileri keşide tarihli çekin düzenleme tarihinden önce ibrazı ve karşılığının bulunmaması halinde bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi açısından üzerinde bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içerisinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksız işlemine tabi tutulmasını belirtmiştir. Çek Kanununun 3/8. maddesi birden fazla ibrazın önlenmesi bakımından kıyasen uygulanamaz. Çünkü bu maddede “hukuki takip yapılabilmesinden” bahsedilmektedir. Oysa muhataba ödenmek üzere çekin ibrazı hukuki takip olarak nitelendirilemez.

*Narbay'a göre*²²⁵; ileri düzenleme tarihli çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce bankaya ibrazı halinde çek hesabında hiç karşılığının bulunmadığı durumda, muhatap banka, hamilin herhangi bir talebi olmadan re'sen Çek Kanunu 3/3 maddesi gereğince kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı, hamile teklif etmek

---

²²³ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.42.

²²⁴ Böylelikle vadeli çekte, vadeden önce çekin her ibraz edildiğinde karşılığının bulunmaması ve hamilin kısmi ödemeyi kabul etmemesi durumunda, bankanın ibraz tarihi ve ödememe nedeni çek arkasına yazılacağından, çekin arkasında yerin bitmesi durumu ortaya çıkabilecektir. PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.42, dpnt.41.

²²⁵ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.93.

yükümlülüğündedir. Örnek olarak, çekin üzerinde düzenleme tarihi olarak “04.05.2012”, çek tutarı olarak ise “5000” TL olması halinde bu çekin hamil tarafından “10.01.2012” tarihinde muhatap bankaya ibraz edildiğinde ve çek hesabında karşılığın bulunmadığı durumda muhatap banka 600 TL yi ödemeye hazır olduğunu hamile bildirme yükümü altındadır. Eğer hamil ödeme önerisini kabul ederse muhatap banka tarafından, Çek Kanunu 3/8. maddesine göre, 3/6 maddesine göre işlem yapılmayacaktır. Eğer hamil, muhatap bankaya, kanuni garanti miktarını almak istemediğini bildirirse, muhatapın kanuni ödeme yükümü olmayacaktır. Bu durumda TTK.’nın 730/1-b.8 hükmü uyarınca, poliçelere ilişkin TTK 621. madde hükmü çeklerde uygulama alanı olmadığından, hamil kısmi ödemeyi reddedemeyecektir²²⁶. Buna rağmen hamil tarafından muhatap bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktar reddedildiği durumda, hamil, kısmi karşılığı almaktan kaçınmış olduğundan, muhatapın yasal olarak ödemede yükümlü olduğu miktar oranında alacaklı temerrüdüne düşmüş sayılacak ve reddedilen kısım bakımından keşideci dışındaki çek borçlularına karşı başvuru hakkını kaybetmiş olacaktır. Kısmi karşılığın hamil tarafından reddedildiği durumda, muhatap banka yetkilisi, çekin üzerine kısmi karşılığın ödenmesinin kendisine önerildiği halde hamil tarafından reddedildiği yönünde şerh düşülmeli ve hamilin imzası alındıktan sonra çekin fotokopisini kendisinde tutarak çek aslını hamile iade edecek ve uyuşmazlıklarda bu durum delil teşkil edecektir. Hamil tarafından Çek Kanunu 3/3. hükmü gereğince yapılan ödeme “kanuni kısmi karşılık” ödemesi olarak nitelendirilmesi gerekir. Kısmi karşılığın yapılması durumunda bu durum çek arkasına yazılarak çek aslı hamile verilecek ve hamil bu çeki, üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden itibaren tekrar muhatap bankaya ödenmek üzere ibraz edecek, bu durumda çek hesabında karşılık bulunması durumunda, ilk ibrazda ödenmeyen kısım hamile ödenecektir. Eğer çekin üzerinde bulunan düzenleme tarihinde yapılan ibrazda çek hesabında karşılık bulunmadığı takdirde, muhatap banka Çek Kanunu 3/5.c.2 uyarınca hareket edecek ve çekin ibrazında ödenmeyen miktar için karşılıksızdır işlemi yapılması gerekecektir. Bu durumda ibraz tarihi ile ödememe nedeni çek arkasına yazılarak, çek üzerine hamilin imzası alındıktan sonra hamile geri verilecek, çek fotokopisi ise banka tarafından muhafaza edilecektir. Kanunkoyucu, çek hesabında karşılığın bulunmadığı ve muhatapın ödemekle yükümlü olduğu tutarı hamile ödemediği durumda çek aslının hamilde kalmasını amaçlamıştır.

²²⁶ Karşı görüş için bkz. POROY/TEKİNALP, s.312.

dbb. Çek Hesabında Kısmi Karşılık Bulunması Durumu

İleri düzenleme tarihli bir çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilmesi halinde, muhatap bankanın hamile kanuni garanti miktarını teklifinin zorunlu olup olmadığı, kısmi ödemenin kabul edilmesi halinde çek aslının mı, fotokopisinin mi hamile verileceği ve karşılıksız işleminin Çek Kanunu 3/6. maddesine göre mi yoksa 3/8. maddesine göre mi yapılacağı konusunda değişik görüşler ileri sürülmüştür.

*Pulaşlı'ya göre*²²⁷; çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde muhatap bankaya ibraz edilen çekin karşılığının tamamen bulunmaması ve hamilin de kısmi ödemeyi kabul etmesi durumunda, muhatap banka Çek Kanunu 3/3 maddesine göre ödeme yapar ve 2. fıkra hükmüne göre, karşılıksızdır işlemi yaparak Çek Kanunu 3/6 maddesi hükmüne göre, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisini hamile verecektir. Hamil bu durumda, keşideci ve diğer müracaat borçlularına karşı bankanın verdiği çekin onaylı fotokopisiyle kambiyo senetlerine ilişkin usullere göre takip edebileceği gibi Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunabilecektir. Fakat, çek hamilinin kısmi ödemeyi kabul etmesi halinde banka, hamile Çek Kanunu 3/6. maddesine göre, çekin fotokopisini değil, 3/8. maddesine göre çekin aslını vermek zorunda olacaktır. Çünkü çekin onaylı aslı olmadan sadece fotokopisiyle vade tarihine göre yasal süresi içinde bankaya ibrazı ile karşılıksız işlemi yapılamayacaktır. Bu nedenle, açıklanan durumda karşılıksız işlemi Çek Kanununun 3/4 maddesine göre yapılacaktır.

*Reisoğlu'na göre*²²⁸ ; ileri düzenleme tarihli çekin, üzerinde yazılı bulunan tarihten önce bankaya ibrazında, kısmi karşılığın bulunması durumunda, hamil dilerse kısmi karşılığı alabilecektir. Hamilin kısmi karşılığı alması halinde çek aslını bankaya bırakacak, fotokopisi kendisine verilecektir. Hamil kısmi karşılığı almak istemez ise, çekin aslı hamilde kalacak, fotokopisi bankada muhafaza edilecektir. Bu durumlarda hamilin bu çekle ilgili olarak çeki üzerinde bulunan düzenleme tarihine göre tekrar ibraz etmesi gerekecektir.

²²⁷ PULAŞLI, (Çek Hukuku), s.43.

²²⁸ REİSOĞLU, (Çek Kanunu), s.10.

*Kırca'ya göre*²²⁹; ileri düzenleme tarihli çekin, üzerinde yazılı tarihten önce bankaya ibrazı halinde hesapta kısmi karşılığın olması hamilin bu kısmi karşılığı reddetmesi halinde çeki banka tarafından karşılıksız işlemi yapılmadan, bankanın, çek üzerine ibraz tarihi ile, hesaptaki kısmi karşılık tutarının belirtilip, hamilin kısmi ödemeyi reddettiği şerhi ile çeki iade etmesi gerekecektir. Hesapta kısmi karşılığın bulunması ve hamile hesapta bulunan kısmi karşılık ödendiği takdirde, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihinde karşılıksızdır işlemi yapılacağından kısmi ödeme halinde, karşılıksız işleminin yapılmasına ilişkin 6. fıkra uygulanmayacaktır. Bu durumda banka çekin aslını hamile iade edip, fotokopisini kendisine alacaktır.

*Narbay'a göre*²³⁰; çek hesabında kısmi karşılık bulunması halinde muhatap banka, hamilin istemi olmaksızın re'sen hesapta bulunan kısmi karşılığı ve Çek Kanunu m.3/f.3b. hükmü gereğince, çek bedelini geçmemek şartıyla, kısmi karşılığa ek olarak çek bedelini tamamlayarak söz konusu bedeli hamile sunması gereklidir. Hamilin bu teklifi kabul etmesi durumunda, Çek Kanunu 3/8. maddesi gereğince, hamile ödenmeyen kısım için "karşılıksızdır" işlemi yapılamayacaktır. Bir başka deyişle Çek Kanunu 3/6 hükmü uygulanmayacaktır. Bu halde banka, çekin üzerine sadece yapılan kısmi ödemeyi yazarak, üzerine hamilin imzasını aldıktan sonra, fotokopisini kendisine alıp, çek aslını hamile verecektir. Hamil bu çeki dayanarak, keşideci ve diğer müracaat borçlularına karşı hukuki takip yapamayacağı gibi, keşideci hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda da bulunma hakkına sahip olamayacaktır. Hamil söz konusu takibi yapmak için, çeki tekrar ibraz süresi içerisinde muhatap bankaya ibraz edecek ve hesapta karşılığın bulunması halinde ilk ibrazda karşılıksız kalan kısmın ödemesi yapılacaktır. Eğer çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinde yapılan ibrazda çek hesabında karşılık bulunmadığı takdirde, muhatap banka, ödenmeyen miktar için karşılıksızdır işlemi yapacaktır. Bu durumda banka, çek aslını kendisi alacak, ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisini ise hamile vermesi gerekecektir.

4. İbraz Sürelerinin Belirlenmesi

Çekte ödeme yapılmak üzere çekin ibraz edilebileceği süreler Türk Ticaret Kanunu 708. maddede düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre;

---

²²⁹ KIRCA, s.20.

²³⁰ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.94.

Çek keşide edileceği yerde ödenecekse on gün,

Keşide edildiği yerden başka bir yerde (keşide edildiği ülkenin başka bir yerinde) ödenecekse bir ay,

Keşide edildiği ülkenin bulunduğu kıtadan başka bir kıtada ödenecekse üç ay içinde ibraz edilmesinin gerektiği belirtilmiştir.

Bir Avrupa ülkesi ile Akdeniz’de sahili bulunan diğer bir ülke arasında keşide edilecek çeklerin aynı kıtada keşide edilmiş ve ödenmesi şart kılınmış sayılacağı da TTK 708/3. maddede belirtilmiştir.

Bu düzenlemeden anlaşılacağı gibi; çeklerde ibraz süreleri çekin keşide ve ödeme yeri kıstası göz önüne alarak on gün, bir ay, üç ay gibi kısa süreler olarak öngörülmüştür. Görüleceği üzere ibraz süreleri, çekte yer alan keşide yeri ile ödeme yeri arasında bulunan yere göre değişecektir. Bu bakımdan çekte bulunan keşide yeri, şekli bir öge olarak yer almaktadır²³¹. Çekte keşide yerinin bulunması yeterli olup, bunun gerçeği yansıtmaması önemli değildir.

İbraz sürelerini bu şekilde belirledikten sonra, ibraz sürelerinin hangi tarihte başlayacağı konusunda iki ayrı düzenleme yer almaktadır. Bu düzenlemelerden birincisi, ibraz sürelerini düzenleyen Türk Ticaret Kanunu 708/4. maddesidir. Bu düzenlemeye göre söz konusu madde de yazılı bulunan müddetlerin çekte keşide günü olarak gösterilen tarihten itibaren işleyeceği belirtilmiştir.

Bu konudaki ikinci düzenleme ise; Türk Ticaret Kanunu 729. maddesinde bulunmaktadır. Maddenin başlığı “müddetlerin hesabı” şeklindedir. Bu maddeye göre: “*Kanunun bu kısmında gösterilen müddetler hesap edilirken bunların başladığı gün sayılmaz*” şeklindedir. Görüleceği üzere bu iki düzenleme arasında farklılık bulunmaktadır. Buna göre Türk Ticaret Kanunu 729. maddesinde süreler hesap edilirken ilk günün sayılmayacağı belirtilmesine karşılık, Türk Ticaret Kanunu 708/4. maddesinde keşide tarihi, ibraz süreleri hesaplanırken sayılacaktır.

---

²³¹ İMREGÜN Oğuz, *Kara Ticaret Hukuku Dersleri, Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak*, İstanbul 2001, s.572.

*Narbay'a göre*²³²; lafzi yorum yapıldığı takdirde, her iki düzenleme birbiriyle çelişmektedir.

*Eriş*²³³ ve *Öztañ'a*²³⁴ göre ise; her iki düzenleme arasında çelişki bulunmamaktadır. Türk Ticaret Kanunu 708. madde sürelerin başlangıcını değil sadece ibraz sürelerinin hesabında gerçek keşide tarihinin yerine çekte yazılı keşide tarihinin esas alınması gerektiğini ortaya koymak üzere düzenlendiğini belirtmişlerdir.

İbraz sürelerinin tespiti bakımında öğretide yazarların büyük bir kısmı TTK 708/4 maddesi ile TTK'nın 729. maddesindeki düzenlemeleri açıklamışlar, buna rağmen aralarındaki hüküm farklarından bahsetmemişlerdir. Yine aynı şekilde ibraz sürelerinin hesap edilmesinde sürenin başladığı günün sayılmayacağını belirterek TTK'nın 729. maddesine göre açıklama yapmışlardır²³⁵. Buna karşın bazı yazarlar, ibraz gününün hesabında, Türk Ticaret Kanunu 729. madde hükmünden bahsetmeksizin Türk Ticaret Kanunu 708/4. maddesinin uygulanacağını belirtmişlerdir²³⁶.

Öğretide *Özkorkut*²³⁷ bu konuda farklı bir görüş ileri sürmüştür. Buna göre; ibraz sürelerin hesabında BK. 76. madde de kabul edilen sistemin çekte ibraz sürelerinin hesaplanmasında dikkate alınması gereklidir. Bu bakımdan TTK'nın mevcut durumu dikkate alındığında TTK. 729. maddenin, TTK. 708. maddenin “gün” olarak belirlediği sürenin hesabında, TTK. 708/4. maddenin ise “ay” olarak belirtilen sürelerin hesabında dikkate alınacağı söyleyerek, sürenin “gün” olarak hesaplanmasında TTK m.729' un, “ay” olarak hesabında ise TTK. 708/4. maddesini göz önüne almak suretiyle Borçlar Kanunu ve HUMK' un 161/1. maddesindeki sürelerin hesabına ilişkin sistemden ayrılınmamış olacağını belirtmiştir.

*Teoman'a göre*²³⁸; TTK. m.708/4 hükmü, TTK. 729. maddeye göre özel hüküm niteliğini taşımaktadır. Başka bir ifadeyle TTK. 729. maddesi ibraz süreleri

---

²³² NARBAY, s.23.

²³³ ERİŞ, s.217;

²³⁴ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1174.

²³⁵ KARAYALÇIN, (Ticari Senetler), s.291; KALPSÜZ/ÇELEBİCAN/EREM, s.100; DOĞANAY, s.2144; ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1173; GÜRBÜZ Hulusi, *Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar*, İstanbul 1995, s.35; REİSOĞLU, s.196; COŞKUN, s.35; TUNA, s.305.

²³⁶ İMREGÜN, (Kara Ticareti), s.128; DOMANIÇ, s.605.

²³⁷ ÖZKORKUT, s.55.

²³⁸ TEOMAN, (Keşide Günü), s.431-432-433-434.

dışında kalan çekle ilgili süreler hesaplanmasında dikkate alınması gereklidir. Bunun nedeni olarak birkaç husus söylenebilir. İlk önce kanun koyucu TTK. 708/4. maddesini ileri tarihli çeklerde ibraz sürelerinin başlangıcının belirlenmesi amacıyla düzenlememiştir. TTK. 708. madde, genel olarak ödeme için ibrazı düzenleyen bir hüküm olup, son fıkrasında ise, önceki üç ayrı fıkrada düzenlenen değişik ibraz sürelerinin hangi tarihten başlayacağını belirtmiştir. Bir diğer neden ise, TTK. 708/4 maddesi ileri tarihli çekler ve bu çeklerde TTK. 711/1. maddesi gereğince caymanın hangi tarihten itibaren geçerli olacağını düzenlemek amacıyla getirilmemiştir. İleri tarihli çeklerde caymanın çekin üzerinde yazılı keşide tarihinden itibaren mümkün ve geçerli olacağı belirtilmiş olsa dahi, bu ileri tarihli çeklerin özelliğinden kaynaklanmaktadır. *BAUMBACH/HEFERMEHL* tarafından savunulan, keşide gününün ibraz süresinin hesaplanmasına dahil edilmesi durumunda ibraz süresinin kısaltılmış olacağına ilişkin görüşe katılmamanın imkanı bulunmamaktadır. Çünkü keşideci, keşide tarihini gerçek düzenleme tarihine aykırı olarak yazarak bu tarihi kısaltıp, uzatabilmektedir. Bu nedenlerle çekin ibraz süresi uzatıldığında buna rağmen çek ibraz edilmişse ibraz tarihinde ödenecektir. Çekteki ibraz süresinin kısaltılmış olması ihtimalinde ise bunun geçersiz olacağına ilişkin doktrinde bir fikir ileri sürülmemiştir. Ayrıca çekteki ibraz süresinin keşide tarihi olarak gösterilen günden bir gün sonra başlayacağını ileri sürmek gereksiz yere ibraz süresinin uzatılmasına yol açacaktır. Yasa koyucunun amacı çekteki ibraz süresini uzatıp, hamile fazla zaman tanımayı değil, hamilin bir an önce parasını tahsil etmesini amaçlamıştır. Çek keşide gününde bile ödeme için ibraz olunabileceğinden TTK'nın 708/4. maddesine rağmen TTK'nın 729. maddesinin uygulanacağını kabulü halinde düzenlediği gün ibraz edilen bir çek nerede ise ileri tarihli bir çek gibi nitelendirilmiş olacaktır. Bu konuda göz önüne alınması gereken bir diğer husus ise Borçlar Kanunu 76/1. maddesi uyarınca bir borç veya herhangi bir tasarruf sözleşmesinin yapılmasından itibaren belirli bir sürenin sonunda yerine getirildiği ve sürenin gün olarak belirlendiği durumlarda, borç, sözleşmenin yapıldığı gün sayılmaksızın son günü ödenecektir. Ayrıca BK. 130/1. maddesine göre de sürelerinde hesabında zamanaşımının başladığı gün sayılmaz. Açıklanan durumun nedeni, borçluya borcunu ifade bulunmak için tanınan süreyi tam gün olarak kullanabilmek veya alacağını ileri sürebilecek kişiye yasada öngörülen sürenin sonuna kadar dava açma imkanı tanımaktır. Fakat çekte keşideci çekin keşide tarihini dilediği gibi yazarak ibraz süresini belirleyebildiğinde göre, çek ileri tarihli yazılmış olsa bile

ibraz edildiği anda ödenmesi zorunlu olduğundan ve yasa koyucu çekte kısa ibraz süreleri belirleme amacıyla olduğundan, BK. 79. ve 130. madde ile TTK. 726. ve 729. madde de izlenen amacın TTK. 708/4. maddeyle farklı olduğu ortaya çıkacaktır.

*Teoman*²³⁹; görüşüne dayanak noktaları bu şekilde belirttikten sonra, bir yasa değişikliğinde TTK. 729. maddesine bir ekleme yapılarak bu hükmün uygulanmasında TTK. 708/4. maddedeki özel durumun saklı olduğunu gösteren bir ibarenin eklenmesini ifade etmiştir.

Yargıtay'da vermiş olduğu kararlar ile ibraz süreleri konusunda TTK. 729. maddesi hükmünü uygulanmasını benimsemiştir²⁴⁰.

Türk Ticaret Kanunu 728/2. maddesine göre, ibraz süresinin hesaplanmasında, son gün bir tatil gününe rastladığı takdirde, ibraz süresi tatili takip eden ilk iş gününe kadar uzar, ibraz ve ödememe tespiti işlemleri tatili takip eden bu ilk iş günü yapılabilir. Burada bahsedilen tatil gününün ibraz gününün son gününe rastlaması halidir, ibraz süresi içinde geçen tatil günleri ise, süreye dahil edilir (TTK m.708/2-son cümle).

a. İki Farklı Keşide Tarihi Bulunan Çekin Geçerliliği ve İbraz Süresi

Türk Ticaret Kanunu 692. madde, bent 5' te çekin zorunlu unsurları arasında "keşide günü" de bulunmaktadır. Keşide gününden kastedilen, çekin hangi tarihte düzenlendiğini gösteren tarihtir. TTK m. 693'e göre hiçbir keşide günü gösterilmeyen

²³⁹ TEOMAN, (Keşide Günü), s.435.

²⁴⁰ "TTK. 726/1 maddesi hükmüne göre, hamilin cirantalarla keşideci ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu müracaat hakları, ibraz müddetinin bitiminden itibaren 6 ay geçmekle müruruzamana uğrar. Somut olayda, takip dayanağı çekin keşide tarihi 13.7.1993 olup, yasal on günlük ibraz müddeti 23.7.1993 tarihinde sona ermektedir. Anılan tarih esas alındığında, altı aylık zamanaşımı süresi 23.1.1994 tarihinde bittiğinden ve sözü edilen gün tatile rastladığından 24.1.1994 tarihinde yapılan takip altı aylık süresindedir. Mercice, bu nedenlerle borçlunun zamanaşımı itirazlarının reddine karar verilmesi gerekirken, çekin 20.7.1993 tarihinde ibraz edildiğinden bahisle zamanaşımı itirazının kabulüne karar verilmesi isabetsizdir" Yargıtay 12.HD.16.9.1997 E. 8259/K.8647, ERİŞ, s.224; "TTK'nın 726/1 maddesi gereğince hamilin, cirantalarla keşideci ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu müracaat hakları "ibraz müddetinin bitiminden itibaren" altı ay geçmekle müruruzamana uğrar. Somut olayda keşide tarihi 14.5.1998 olup, Bursa'da keşide edilen ve Bursa'daki bir bankanın şubesi muhatap banka gösterilen çekte ibraz süresi TTK.708/1 maddesi gereğince 24.5.1998 tarihinde sona erer. O halde, 6 aylık zamanaşımı 24.11.1998 tarihinde dolacağına göre 16.11.1998 tarihinde başlatılan takip dayanak belgenin zamanaşımına uğramasından öncedir. O halde, itirazın reddi yerine kabulü isabetsizdir" Yargıtay 12.HD.17.6.1999 E. 7423/K.8302, ERİŞ, s.237; Aynı yönde karar için bkz. Yargıtay 12.HD.12.06.2000, E.9295/K.9741, ERİŞ, s.228.

senet, diğer unsurlar bulunsa dahi çek olarak nitelendirilemeyecektir²⁴¹. TTK m.708/IV'ye göre ibraz süreleri çekte keşide günü olarak gösterilen tarihten itibaren işleyeceğinden keşide tarihinin tespiti önem taşımaktadır.

İki farklı keşide tarihi içeren çeklerin geçerliliği konusunda Yargıtay kararlarını iki grupta toplamak mümkündür²⁴².

Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 1997 kararı²⁴³ ile iki farklı keşide tarihi içeren bir çekin kambiyo senedi niteliğinde olmadığı şu şekilde belirtilmiştir: *“Davacı tarafından keşide olunan ve iptali istenen çekte iki keşide tarihi bulunmaktadır. Birden fazla tanzim tarihi çekin ibraz tarihinde farklılık yaratacağından, böyle bir belge TTK'nın 692'nci maddesi uyarınca kambiyo senedi vasfında değildir. Mahkemece, bu yön gözetilerek, yazılı şekilde hüküm kurulmasında isabetsizlik yoktur”*.

Buna göre söz konusu kararda birden fazla keşide tarihinin varlığı halinde bunlardan hangisinin ibraz tarihinin saptanmasında dikkate alınacağı belli olmadığını gerekçe olarak bildirmiştir²⁴⁴.

Yargıtay, çek üzerinde iki farklı tarih bulunan çekler ile ilgili bunları geçerli saydığı ilk karar Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 3.3.1983 tarihli kararıdır²⁴⁵. Bu karara konu olayda iki çekten birinin keşide tarihi 21.4.1982, diğer çekin ise 13.5.1982 olarak yazılmıştır. Fakat söz konusu çeklerden birincisinde keşide tarihinde başka ayrıca 5.5.1982, ikincisinin üzerinde ise, 31.5.1982 tarihleri yazılmıştır. Yargıtay söz konusu kararında TTK. 707. madde gereğince çekin görüldüğünde ödeneceğini ve buna aykırı herhangi bir kaydın yok hükmünde olacağını, dolayısı ile çekin değil, fazladan yazılan ikinci kaydın geçersiz olması gerektiğini, bir başka ifadeyle yasa koyucu birbirini takip eden vadeleri içeren poliçenin hükümsüz olacağını düzenleyen TTK. 615. madde ki çözümü benimsediğini belirterek şu şekilde sonuca varmıştır: *“...Yukarıda açıklanan kanun hükümleri karşısında, tanzim tarihleri açıkça 21.4.1982 ve 13.5.1982 olan çeklerin metninin üst kısmında yer alan daha sonraki günlere ait 5.5.1982 ve 31.5.1982 tarihlerinin vade olarak kabulü zorunludur. Bu durumda anılan çeklerin geçerliliklerini*

²⁴¹ TEOMAN Ünal, *İki Farklı (Keşide) Tarihi İçeren Çeklerin Hukuki Durumu*, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, C.XXIII, 12 Haziran 2009, s.11.

²⁴² TEOMAN, (Sempozyum), s.12.

²⁴³ Yargıtay 19.HD.2.10.1997, E.3823, K.7977, TEOMAN, (Sempozyum), s.12.

²⁴⁴ TEOMAN, (Sempozyum), s.13.

²⁴⁵ Yargıtay 11.HD.3.3.1983, E.399, K.1570, Yargıtay Kararları Dergisi, C.IX, S.7, s.1030-1031.

korumakla beraber bu son tarihlerin yazılmamış sayılması gerekir. Bu itibarla çek sayılamayacaklarına yönelik itiraz ve temyiz sebebi yerinde değildir”.

*Teoman'a göre*²⁴⁶; söz konusu Yargıtay'ın kararında çeklerin her ikisinde de keşide tarihleri açıkça yazılı olduğu, fakat aynı çeklerin metinlerinin üst kısmında söz konusu düzenleme tarihlerinin daha sonraki günlere ilişkin tarihlerin yer aldığı, başka bir ifadeyle olaydaki her iki tarihte açıkça olarak keşide tarihi olarak nitelendirilmemiştir. Aksine ikinci ve daha sonraki tarihlerle ilgili “keşide tarihi” veya “vade” olarak bir nitelendirme yapılmamıştır²⁴⁷.

Bu konuda Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 7.7.2000 tarihli kararında²⁴⁸; “çeklerde iki tane keşide tarihi bulunması halinde önceki tarihe itibar edileceğini ve çeklerde vade olmayacağından daha sonraki tarihin yazılmamış sayılacağına...” şeklinde denilerek çeklerde iki farklı keşide tarihinin yazılmış olması halinde “önceki tarihe itibar edileceği” belirtilmiş ve gerekçe olarak da çeklerde vade olamayacağı söylenmiştir.

*Reisoğlu'na göre*²⁴⁹; çek üzerine birden fazla keşide tarihinin yazılması durumunda, keşide tarihinin yazılmadığının kabul edileceğini belirtmiş ve Yargıtay kararlarına atıf yaparak, Yargıtay'ın “iki keşide tarihi varsa ilk keşide tarihi esas alınmalıdır” şeklindeki kararının yasal dayanağı olmadığını belirtmiştir²⁵⁰.

*Öztan'a göre*²⁵¹; çek üzerinde birden fazla ve birbirinde farklı şekilde tarihlerin bulunması durumunda, senedin çek vasfında olmadığını belirtmiştir.

---

²⁴⁶ TEOMAN, (Sempozyum), s.13.

²⁴⁷ TEOMAN buna karşılık, Yargıtay 12.HD.12.2.1985 tarih ve E.1984/11644, K.1985/1148 tarihli kararını değerlendirdiği, olaydaki çekte keşide tarihi açıkça 4.1.1984 olarak gösterildikten sonra bunun üzerine ayrıca vade olduğu açıkça belirtilerek yazılan 28.4.1984 tarihi de yazılmıştır. Yargıtay söz konusu kararda çekin görüldüğünde ödeneceğini ve üzerine vade konulamayacağını, bunun yazılmamış sayılacağını belirterek çeki geçerli saymıştır. Bu olayda iki farklı keşide tarihi değil, bir düzenleme tarihi ve bir de vade içeren çek olduğunu belirtmiştir, TEOMAN, (Sempozyum), s.13.dpnt.7.

²⁴⁸ Yargıtay 12.HD.7.7.2000, E.10827, K.11633, TEOMAN, (Sempozyum), s.14.

²⁴⁹ REİSOĞLU, s.54.

²⁵⁰ TEOMAN'a göre, Reisoğlu'nun atıf yaptığı 12.HD'nin 26.4.2001 tarih ve E.6458 K.7034 sayılı kararında “iki keşide tarihli çekten” değil, “iki ayrı tarihli çekten” bahsedilmektedir. Bu bakımdan, yazarın Yargıtay'ın iki keşide tarihi varsa ilk keşide tarihinin esas alınacağı görüşünde olduğunu belirtmesinin doğru olmadığı belirtmiştir, TEOMAN, (Sempozyum), s.15, dpnt.15.

²⁵¹ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1052.

Buna göre, yazar iki ayrı keşide tarihinden değil, mücerret birbirinden farklı tarihlerin çeki konulmasından bahsetmiş ve ikinci tarih bakımından herhangi bir nitelendirme yapılmamış olması halinde çekin geçersiz olduğunu belirtmiştir.

*Göle'ye göre*²⁵²; çek üzerinde keşide tarihinin birden fazla olduğu durumlarda ilgili senedin çek olma niteliğini kaybedeceğini belirtmiştir. Buna karşın, çek üzerinde belirsiz iki tarihin mevcut olduğu durumlarda vadeye ilişkin tarihin yazılmamış hükmünde olduğu için, keşidecinin imzasının yanındaki muhtemelen eski olan tarihin keşide günü olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtilmiştir. Böylelikle yazar, çekte ne olduğu bilinmeyen iki tarihin bulunduğu takdirde bunlardan birinin vade, diğerinin ise keşide tarihi olarak nitelendirip çekin geçerli sayılabileceğini belirtmiştir.

*Kendigelen*²⁵³; senet üzerinde birden fazla ve birbirinden farklı keşide tarihinin bulunması, senedin çek olarak değerlendirilmesini engellediğini belirttikten sonra, Yargıtay'ın çek üzerinde yer alan birden fazla tarihten, daha yeni olanını vade olarak nitelendiren ve vadeye ilişkin kaydın yazılmamış olduğunu kabul ederek, daha eski tarihi keşide tarihi olarak kabul ettiğini belirtmiştir.

*Teoman'a göre*²⁵⁴; bir çekin üzerinde açıkça keşide tarihi olduğu belirtilmiş bulunan iki ayrı tarihin yazılması halinde, bu senet çek olarak nitelendirilemez. Buna karşılık, çekin üzerinde açıkça keşide tarihinin yanı sıra, açıkça bir vade tarihinin de yazılmış olması halinde TTK. 707/1, 2. cümle gereğince vadeye ilişkin kayıt yazılmamış sayılarak, çek geçerli kabul edilecektir²⁵⁵. Fakat asıl tartışılmalı konu, çekin üzerinde açıkça bir keşide tarihinin yanı sıra, ne olduğu açıkça belirtilmemiş ikinci bir tarihin de yazılması halidir. Bu durumda çekin üzerinde açıkça yazılı bulunan bir keşide tarihinin yanında açıkça keşide tarihi veya vade olarak nitelendirilemeyen bir ikinci tarih yer almakta olup, bu tarihin “vade” olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği ve eğer nitelendirilecekse vadenin yazılmamış sayılarak çekin ayakta tutulup tutulmayacağı tartışılmalıdır. Bu son durumda çekin geçerliliği ileri sürülemez. Çünkü kambiyo

---

²⁵² GÖLE Celal, *Çek Hukuku*, Ankara 1989, s.22.

²⁵³ KENDİGELEN, s.89.

²⁵⁴ TEOMAN, (Sempozyum), s.17-18.

²⁵⁵ TEOMAN'a göre, 5838 sayılı Yasa'nın geçici maddesi ile getirilen düzenleme ile “vadeli çek” uygulamasına en azından 31.12.2009 tarihinde kadar cevaz verilmiştir. Bu durumda “vadenin” yazılmamış sayılıp sayılmayacağı gündeme gelecektir. Yazara göre, ne kadar karşı çıkılsa da bu durumda “vadenin” yazılmamış sayılmasına karar vermek mümkün olmayıp, çek “vade” kaydı ile geçerli olacaktır. TEOMAN, (Sempozyum), s.17, dpnt.21.

senetlerinde son derece sıkı şekil şartları bulunup, bu konuda tarafların muhtemel iradelerine göre yorum yapılamaz. Ayrıca sıkı şekil şartlarının var olduğu kambiyo senetleri hukukunda salt olarak hamili korumak amacı ile keşidecinin “vade” olarak nitelendirmediği bir tarihi vade olarak nitelendirip, vadeyi yazılmamış sayarak çeki ayakta tutmaya çalışmak yorum teknikleri ile bağdaşmaz.

5. İbraz Süresinin Hesaplanması Bakımından İbraz Yeri

Türk Ticaret Kanunu 708. maddesinde ibraz sürelerinin on gün, bir ay ve üç ay oluşu çekin keşide yeri ile ödeme yerinin “aynı yer-farklı yer” olmasına göre belirlenmiştir. Buna göre, çek keşide edildiği yerde ödenecekse on gün, keşide edildiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay, keşide edildiği kıta ile ödeneceği kıta ayrı ise üç ay olarak belirlenmiştir. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu kıta kriterini de açıklamıştır. Avrupa ülkesinde çekilip de Akdeniz’de sahili bulunan bir ülkede ödenecek olan ya da bir Akdeniz ülkesinde çekilip bir Avrupa ülkesinde ödenecek olan çekler aynı kıtada keşide edilmiş ve ödenmesi şart kılınmış olduğu belirtilmiştir²⁵⁶.

İbraz sürelerinin tespitinde esas alınan yer kavramı, çeki ödeyecek olan, yani üzerine çek keşide edilen muhatap bankanın bulunduğu yeri ifade eder²⁵⁷. Örneğin muhatap bankanın bulunduğu şube İzmir ve keşide yeri İzmir olduğu durumda çek muhatap bankanın Manisa’da bulunan şubesine ibraz edilecekse ibraz süresi on gündür. Buna karşın, çekin muhatap şubesi İzmir, keşide yeri Aydın olduğu durumda, çek ödenmek için İzmir ilinde ibraz edildiği takdirde ibraz süresi bir ay olarak belirlenecektir²⁵⁸. Hamilin kendi isteği ile çeki ödenmek üzere ibraz ettiği banka şubesi yer kavramının belirlenmesinde esas alınmaz²⁵⁹. Çünkü çek, ibraz anında ödenecek bir senet olduğundan, ibrazın ödeme yerinde yapılması zorunludur. Yer kavramı senette açıkça belirtilmemiş ise, muhatap bankanın ticaret unvanının yanında gösterilen yer dikkate alınır. Muhatap bankanın unvanı yanında da bir yer gösterilmemiş olduğu

---

²⁵⁶ NARBAY, s.28.

²⁵⁷ NARBAY, s.28.

²⁵⁸ KENDİGELEN, s.2144.

²⁵⁹ “... Çekin ödeme ve keşide yeri aynı yer olduğuna göre ibraz süresi on gündür. Çekin muhatapın bulunduğu yerden başka bir yere ibraz edilmesi bu kuralı değiştirmez”. Yargıtay 11.HD.8.7.1982, E.2942 K.3326, NARBAY, s.28; “Takip konusu çek Turgutlu’da keşide edildiğine ve muhatap banka da Turgutlu’ da bulunduğu göre, on gün içerisinde ibraz edilmesi gerekli olup, merciin çekin Kemalpaşa’da ibraz edildiğinden bahisle 30 günlük ibraz süresine geçerlilik tanınması isabetsizdir” 12.HD.22.6.2001, 10557/11258, REİSOĞLU, s.194.

takdirde, çekin muhatabın iş merkezinin bulunduğu yerde ödenmek üzere ibrazı gerekir. Bu nedenle muhatap bankanın iş merkezinin bulunduğu yer çekin ödeme yeri kabul edilir²⁶⁰ (TTK. m. 693/2).

İbraz sürenin belirlenmesinde açıklamalardan anlaşıldığı gibi, çekin ödenmesi için ibraz edildiği muhatap bankanın çekle işleyen hesabının bulunduğu şubesi göz önüne alınacaktır. Bu bakımdan ibraz sürelerinin tespitinde “*hukuki ödeme yeri*”²⁶¹ dikkate alınır.

Çekte ibraz sürelerinin belirlenmesinde çek üzerindeki muhatap bankanın hesabın açıldığı şubesi dikkate alınır. Çek üzerinde yazılı muhatap banka şubesinin kapatılmış veya bankanın başka bir şubesi ile birleştirilmiş olması ibraz süresinin belirlenmesini etkilemeyecektir. Hamil ve banka ibraz sürelerinin tespitinde çek üzerinde yazılı muhatap banka şubesinin bulunduğu yeri ve keşide yerini dikkate alacaklardır²⁶².

İbraz sürelerinin belirlenmesinde esas alınan “aynı yer” ve “farklı yer” kavramlarını kanun koyucu açıklamış değildir²⁶³. Bu bakımdan uygulamada ve öğretide yer kavramına yönelik değişik tanımlamalar olmuş ve benzer olaylar için farklı ibraz süreleri belirlenmiştir. Bazı durumlarda ise; çekte bulunması zorunlu unsur olan keşide yerinin olmadığı bu nedenle belgenin çek olarak kabul edilemeyeceği belirtilmiştir²⁶⁴. İbraz sürelerindeki bu farklılık yer kavramının kesin olarak belirlenmemesinden kaynaklanmaktadır. Örnek vermek gerekirse; “yer” kavramı “ilçe sınırları” olarak değerlendirildiğinde, ödeme yeri bir ilin ilçesi, ancak keşide yeri aynı ilin başka ilçesi olan bir çekte ibraz süresi keşide tarihinde itibaren bir ay olacaktır. Ancak aynı çekle ilgili olarak “yer” il sınırları olarak kabul edildiği takdirde ibraz süresi, ilçe de il sınırları içerisinde bulunduğundan ödeme ve keşide yeri “aynı yer” olarak değerlendirildiğinden, keşide tarihinden itibaren on gün olarak kabul edilecektir.

---

²⁶⁰ ÖZKORKUT, s.57.

²⁶¹ ÖZKORKUT, s.58

²⁶² REİSOĞLU, s.195.

²⁶³ KENDİGELEN, s.211; EROĞLU Sıtkı, *3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun İle Olarak T.C. Merkez Bankası Açısından Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Tespit ve Öneriler*, Batıder 1989, C.XV, S.2, s.18.

²⁶⁴ NARBAY Şafak, *Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan “Yer” Kavramına “De Lege Lata” ve “De Lege Ferenda” Çözüm Önerileri*, Ünal Tekinalp’ e Armağan, C.1, İstanbul 2003, s.796.

Bu anlatımlar sonucu ibraz süresinin tereddütlere yol açmayacak şekilde belirlenebilmesi, bunun sonucu olarak da kanunun ibraza bağlamış olduğu sonuçların doğru şekilde uygulanabilmesi ve belgenin çek niteliğinde olup olmadığının tespiti için “yer” kavramından ne anlaşılması gerektiği ve keşide yeri olarak nerelerin, ne biçimde çeke yazılabileceğine bağlıdır²⁶⁵.

İbraz sürelerinin belirlenebilmesi için öğreti ve uygulamada değişik çözüm önerileri getirilmiştir.

a. İl Sınırı Önerisi

İbraz süresinin belirlenmesinde “yer” kavramı olarak il sınırlarının esas alınmasını savunanlara göre²⁶⁶; yer kavramından “il sınırları” anlaşılması gerekir. İl sınırından bir ili diğer ilden ayıran ve o ile bağlı tüm ilçe, nahiye ve köyleri içine coğrafi bölgeyi anlamak gerekir. TTK m.708 hükmü diğer fıkralarıyla birlikte değerlendirildiğinde, “keşide yeri” ve “başka yer” ifadelerinin bir il sınırlarını içerdiği anlaşılacaktır. Böylelikle bir çek ödeme ve keşide yerleri aynı il sınırları içerisinde yer alıyorsa ibraz süresi “on gün”, farklı il sınırları içerisinde yer alıyorsa “bir ay” olacaktır. Örnek olarak, bir çekte ödeme yeri *Erzincan*, keşide yeri *Kemaliye* ilçesi ise, buna göre ibraz süresi, çekin üzerinde yazılı olan keşide tarihinden itibaren on gündür. Buna rağmen *Eskişehir’in Sivrihisar ilçesinde* bulunan bir banka şubesi üzerine *Ankara’nın Polatlı ilçesinden* keşide edilen çekte, söz konusu ilçeler başka yer olarak nitelendirileceğinden ibraz süresi, çek üzerinde yazılı keşide tarihinden itibaren bir ay olacaktır²⁶⁷.

Yargıtay bazı kararlarında²⁶⁸ ibraz süresinin belirlenmesinde “yer” kavramından “il sınırlarının” anlaşılması gerektiğini belirtmiştir. Söz konusu kararda “*Keşide ve ödeme aynı ilin sınırları içinde bulunan çekin muhatap bankaya Türk Ticaret Kanunu’nun 708. maddesinde yazılı on günlük süre geçtikten sonra 23/08/1998 tarihinde ibraz edildiği...*” denilmekle “il sınırlarının” esas alınması gerektiğini belirtmiştir.

²⁶⁵ NARBAY, (Yer Kavramı), s.801.

²⁶⁶ KENDİGELEN, s.214; ŞİMŞEK, s.451.

²⁶⁷ NARBAY, (Yer Kavramı), s.802.

²⁶⁸ Yargıtay 10.CD.02.07.1992, 6933/7919, SELÇUK Sami, *Çek Suçları, Öğreti-Mevzuat-İçtihat*, Ankara 1993, s.247-248.

b. İlçe Sınırı Önerisi

*Reisoğlu'na göre*²⁶⁹; keşide yeri olmayan bir senet çek niteliğinde değildir. Keşide yerinin belli ve mümkün bir yer olması senedin çek niteliği için yeterli olacaktır²⁷⁰. Bu şekilde görüş bildirdikten sonra il sınırları ve ilçe sınırlarının esas alınması konusunda görüş ve kararlar olduğuna değinip “ilçe sınırlarının” esas alınması gerektiğini savunmuştur²⁷¹. Büyükşehir Belediyesinin bulunduğu yerlerde Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan yerlerin –örneğin Ankara Büyükşehir Belediyesi Çankaya İlçesi- aynı yer sayılması gerektiğini belirtmiştir. 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanununun 3. maddesine göre Büyükşehir; Belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirleri ifade edeceğini belirtmiştir.

Bu görüşe göre; keşide yerinin bir ilin herhangi bir ilçesi, muhatap bankanın bulunduğu yerin ise o ilin diğer bir ilçesi olduğunda ibraz süresi bir ay olarak belirlenecektir. Örnek olarak çekin keşide yerinin *Espiye (Giresun) ilçesi*, muhatap banka şubesinin ise *Tirebolu (Giresun) ilçesi* olduğu durumlarda çekin ibraz süresi bir ay olarak belirlenecektir. Fakat Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde kalan yerler için bu ölçüt kabul edilmeyip, keşide yeri ve muhatap banka şubesinin bulunduğu yerlerin aynı Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan farklı ilçeler olduğunda ibraz süresi on gün olacaktır²⁷².

*Reisoğlu*²⁷³; bu konuda farklı Yargıtay kararlarının bulunması nedeniyle İçtihadı Birleştirmeye gidilmesinin zorunlu olduğunu belirtmiştir.

*Öztan'a göre*²⁷⁴; “yer” kavramından ne anlaşılması gerektiği Türk Ticaret Kanununda üzerinde durulmamış olup, bu kavram önemsiz gibi görünmesine karşın, çekin ibraz süresinin on gün veya bir ay olması gibi bir farklılığa neden olacaktır. İlçe sınırları kriterinin esas alınması bu konuda isabetli olacaktır. Türkiye mülki yönetim bölümleri olarak, il, ilçe ve bucaklara ayrılmıştır. Fakat bucaklardan beklenen fayda sağlanamadığı için bunlar tasfiye edilmiş ve yeniden bucak kurulmamış olup, bu

²⁶⁹ REİSOĞLU, s.54-55.

²⁷⁰ “Halkapınar veya Şirinyer idari birim değilse bu çekte keşide yeri yok demektir” Yargıtay 12.HD.30.3.1995, 4810/4433, REİSOĞLU, s.55.

²⁷¹ REİSOĞLU, s.197.

²⁷² NARBAY, (Yer Kavramı), s.803.

²⁷³ REİSOĞLU, s.198.

²⁷⁴ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1168.

sebeple çekte ibraz süresinin belirlenmesinde TTK. 708. madde bakımından en küçük birim olan ilçenin esas alınması doğru olacaktır²⁷⁵. Bunun yanında, Büyükşehir Belediyesi bulunan yerlerde, bu belediyenin sınırları içerisinde kalan ilçelerin, il merkezi ile aynı yer içinde kalan yerler “aynı yer” kavramı içinde kalmalıdır. Çünkü Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’na 3156 sayılı Kanun ile eklenen Ek madde 1’de yer alan “*Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde davayı görmekte olan mahkeme, kesin zorunluluk olmadıkça, bu belediye sınırları içerisinde bulunan şahit ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenilmesine karar veremez*” şeklindeki hüküm de bunu desteklemektedir²⁷⁶. Bu hükme göre, Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler arasında bir bütünlük olduğunu, kanun koyucu tarafından, bir başka konu nedeniyle de olsa, kabul görmüştür²⁷⁷. Bu bilgiler ışığında, örnek vermek gerekirse, keşide yeri *Çankaya*, ödeme yeri *Altındağ ilçeleri* ise, bu ilçeler Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kaldığından, çek “aynı yerde ödenecek çek” sayılması gerekir ve on günlük ibraz süresine tabi olmalı, buna karşılık keşide yeri *Çankaya*, ödeme yeri *Haymana* olduğu durumda, ibraz süresinin bir ay olması gerektiğini belirtmiştir²⁷⁸.

*Kayar’a göre*²⁷⁹; çekte keşide yeri olarak il, ilçe veya köy adları belirlenebilir. İbraz süresinin belirlenmesinde ilçelerin dikkate alınması gerekir. Eğer ilçe Büyükşehir Belediyesi içinde yer alıyorsa il merkezi ve merkez ilçeler aynı yer olarak kabul görmektedir. Çekin ibraz süresinin dolması gerekmediği, hatta çekin, üzerinde yazılı ibraz tarihinden önce dahi çekin ibrazı mümkün olduğundan ibraz süresini uzatmak hamil açısından sakıncalı olmaz. Aksi durumda ise, özellikle kış aylarında ulaşım güçlükleri dikkate alındığında sakıncalar ortaya çıkacağından, “yer” kavramı ilçe bazında belirlenmelidir.

c. İl Belediye Sınırları Önerisi

*Pulaşlı’ya göre*²⁸⁰; ibraz süresinin tespitinde, kural olarak il ve ilçe sınırlarının esas alınmış, ancak Büyükşehir Belediyesi sınırlarının da dikkate alınması gerekmektedir. Böylelikle keşide ve ödeme yerleri aynı ilin sınırları içinde yer alıyorsa

²⁷⁵ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1168.

²⁷⁶ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1168.

²⁷⁷ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1168.

²⁷⁸ ÖZTAN, s.256.

²⁷⁹ KAYAR, s.178.

²⁸⁰ PULAŞLI, s.240.

çek 10 gün içinde ibraz edilecektir. Örnek olarak çek hesabı *Ankara Büyükşehir Belediyesi* sınırları dışında, fakat *Ankara* il sınırları içinde bulunan *Haymana*' da ise, çek *Ankara*' da keşide edildiği durumda ibraz süresi 10 gün değil, bir ay olarak belirlenecektir. Fakat keşide yeri *Balıkesir* ve muhatap banka *Balıkesir/Salıpazarı* ise, ibraz süresi 10 gün olacaktır.

Yargıtay'ın bazı kararlarında ibraz sürelerinin belirlenmesinde “il belediye sınırları” dikkate alınmıştır.

Buna göre Yargıtay 10. Ceza Dairesinin, 16.9.1992 tarihli kararında²⁸¹ “*Suçta konu çekin ödeme yeri olan Değirmendere'nin keşide edilen Trabzon ile belediye sınırları içinde bulunup bulunmadığı araştırılarak sonucuna göre TTK.nun 708. maddesinde belirtilen 10 günlük ibraz süresine tabi olup olmadığı saptandıktan sonra sanığın hukuki durumunun tayini gerektiği gözetilmemesi...*” denilerek ibraz süresinde belirlenmesinde “il belediye sınırlarını” dikkate alınmıştır.

Buna göre, bir çekin keşide edildiği yer ile muhatap banka şubesinin bulunduğu yer aynı ilin belediye sınırları içinde bulunuyorsa, ibraz süresi on gün, fakat keşide ya da ödeme yerinden birisi il belediye sınırları dışında bulunuyorsa ibraz süresi bir ay olarak belirlenecektir.

d. Büyükşehir Belediye Sınırları Önerisi

Göle'ye göre²⁸²; kanun koyucu TTK m.708/1. madde de yer alan “yer” kelimesine açıklık getirmemiştir. TTK. m.708/1'de çek keşide edildiği yerde ödenecekse çeklerin on gün, keşide edildiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde ibraz edilmeleri gerekmektedir. Şehirlerimiz çok hızlı gelişip büyüdüğünden, çekte ibraz sürelerinin belirlenmesinde “Büyükşehir Belediye sınırları”nın ölçü alınması gerekmektedir. *Ankara*'da keşide edilen bir çekin ödeme yeri muhatap bankanın *Ankara* il sınırları içindeki bir şubesi ise bir sorun olmayacaktır ve süre on gün olarak belirlenecektir. Fakat keşide yeri *Kızılcahamam*, ödeme yeri ise *Ankara* il sınırları içinde bir banka şubesi olduğu halde ödeme için ibraz süresinin tespiti sorun teşkil

²⁸¹ Yargıtay 10.CD.16.6.1992, 6080/8747, SELÇUK, s.247.

²⁸² GÖLE, s.132.

edecektir. Bu durumda büyükşehir sınırları dikkate alınarak süre bir ay olarak belirlenecektir.

Buna göre; bir çekte çekle işleyen hesabın bulunduğu muhatap banka şubesinin bulunduğu yer, Büyükşehir Belediye sınırları içinde yer alan bir ilçe ve keşide yeri de Büyükşehir Belediye sınırları içinde yer alan başka bir ilçe ise ibraz süresi on gün olacaktır. Fakat aynı çekle ilgili olarak çekte keşide yeri olarak Büyükşehir Belediye sınırları dışında yer alan bir ilçe yazılmış ise, ibraz süresi bir ay olarak belirlenecektir.

e. Keşidecinin İradesi Önerisi

Göle; 1989 yılında 3167 sayılı Çek Kanunu Sempozyumundan Tartışmalar²⁸³ bölümünde “yer” kelimesinin tespitinde il veya büyükşehir belediyesi ölçüsünün esas alınmaması gerektiğini, çek hukukunda esas itibarıyla keşidecinin iradesinin alınması gerektiğini beyan etmiştir. Örnek olarak, keşide yeri *Ankara*, çekle işleyen şube olan muhatap bankanın *Ankara Cebeci Şubesi* olduğu durumda, çekin ibraz süresi on gün olacaktır. Fakat keşide yerinin *Ulus*, ödeme yerinin ise, *Ankara Yenışehir şubesi* olduğu durumlarda çekin keşide yeri ile ödeme yerleri farklıdır, bu durumda ibraz süresi bir ay olacaktır. Keşideci, keşide yerini yazarken *Ulusla* birlikte keşide ilini de yazabilirdi, ancak bu yolu seçmemiştir. Keşide yerinin belirlenmesinde ilin yazılması zorunlu değildir. *Ulus* olarak belirtilen yerin hangi ile ait olduğu da belli değildir. Bu nedenle ibraz süresinin tespitinde keşidecinin kendi iradesi ile oluşan çek metninde bulunan yazılı bilgilere göre sonuç çözülmelidir.

Cenevre Yeknesak Kanunu 29. maddedeki sistemi takip eden Türk Ticaret Kanunu da çekte ibraz sürelerinde farklı süreler öngörmüştür. Cenevre Yeknesak Kanunu m.29’un birinci fıkrasında bir çek keşide edildiği ülkede ödenecekse ibraz süresi sekiz gün olarak belirlenmiştir. Böylelikle aynı ülke içerisinde keşide edilip ödenecek çekler için farklı süreler öngörülmemiştir. Fakat Türk Ticaret Kanunu, Türkiye’de ödenecek çekler için ibraz sürelerinde farklı süreler öngörmüştür²⁸⁴.

Özkorkut’a göre; keşide yeri ile ödeme yeri kavramları içinde geçen “yer” den ne anlaşılması gerektiği konusunda gerek öğreti ve uygulama ve gerekse Yargıtay

²⁸³ GÖLE Celal, *Uygulama Açısından 3167 sayılı Çek Kanunu Sempozyumu*, Batıder, C.XV, S.2, Aralık 1989, Tartışmalar, s.36.

²⁸⁴ ÖZKORKUT, s.59-60.

içtihatlarında farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bunu engellemek için ülke içinde, Cenevre Yeknesak Kanunu m.29’da olduğu gibi tek bir ödeme için ibraz süresinin belirlenmesi gereklidir. Bu süre tespit edilirken çekin ödeme aracı olması göz önüne alınarak çeki tahsil etmek isteyen hamile, çeki tahsil edebileceği uygun bir zamanı da veren kısa bir sürenin verilmesi gereklidir.

Kanaatimizce, Özkorkut’un da belirtmiş olduğu gibi, ülke içinde ödeme için ibraz süresi olarak ülke içinde tek bir sürenin belirlenmesi sorunu çözümede uygun olacaktır.

6. İbraz Sürelerine Mücbir Sebep Etkisi

Türk Ticaret Kanunu 723. maddesinde, mücbir sebepler nedeniyle çekin ibraz süresi içerisinde muhataba ibraz edilememesinin sonuçları belirtilmiştir. TTK.nın 723. maddesine göre:

“Kanunen muayyen olan müddetler içinde çekin ibrazı veya protesto yahut buna muadil tesbitin yapılması; bir devletin mevzuatı veya her hangi bir mücbir sebep gibi aşılması imkansız bir mani yüzünden mümkün olmamışsa bu muameleler için muayyen olan müddetler uzar.

Hamil mücbir sebepleri gecikmeksizin kendi cirantasına ihbar etmeye ve bu ihbarı çeke yahut bir alonja işaretle beraber altına yerini ve tarihini yazarak imzalamaya mecburdur. 635 inci madde hükümleri burada da tatbik olunur.

Mücbir sebeplerin ortadan kalkmasından sonra hamil çeki gecikmeksizin ödeme maksadı ile ibraz ve icabında protesto veya buna muadil tesbiti yaptırmaya mecburdur.

Mücbir sebepler; hamilin ibraz müddetinin bitiminden önce olmak şartıyla, mücbir sebep keyfiyetini kendi cirantasına ihbar ettiği günden itibaren on beş günden fazla devam ederse çekin ibrazına ve protesto keşidesine yahut buna muadil tesbite lüzum kalmaksızın müracaat hakkı kullanılabilir.

Hamilin veya çeki ibraza veya protesto çekmeye yahut buna muadil tesbit yaptırmaya memur ettiği kimsenin sırf zatlarına ait olaylar mücbir sebeplerden sayılmaz”.

Buna göre, maddeden de anlaşılacağı üzere, mücbir sebebin varlığı ve ibraza etkileri için bazı şartların olması gerekir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Mücbir sebep, ibraz süresi içinde ortaya çıkması gereklidir²⁸⁵.
- Söz konusu mücbir sebep, ibraza imkan tanımamalıdır.
- Mücbir sebep, hamil tarafından derhal keşideciye ve bulunması halinde cirantaya ihbar edilmesi gerekir.
- İhbar tarihinden itibaren mücbir sebebin 15 gün içinde ortadan kalkması halinde, hamil çeki, gecikmeksizin ödeme için ibraz etmesi gerekmektedir.
- Mücbir sebep 15 günden fazla sürmesi durumunda ise hamil çekin ibraz etmeksizin ve ödenmemiştir şerhi yaptırmaksızın keşideci ve diğer borçlulara başvurabilir. Hamilin mücbir sebebin sona ermesini beklemeye ve ilk önce ödeme için muhatap bankaya başvurmasına engel yoktur. Bu durumda başvuru mücbir sebep sona erer ermez hemen yapılmalıdır.
- Mücbir sebep ibraz süresini uzatmaktadır.

Hamilin veya temsilcinin şahsına münhasır ibrazı önleyen sebepler, mücbir sebep olarak nitelendirilemez²⁸⁶. Bununla birlikte keşidecinin ihtiyati tedbir koydurması neticesinde, çekin ibrazının önlenmesi durumunda hamilin çeki ibraz edememesi hali mücbir sebep olarak değerlendirilir²⁸⁷.

---

²⁸⁵ REİSOĞLU, s.199.

²⁸⁶ “Hastalık mücbir sebep olarak kabul edilemez” Yargıtay 12.HD.15.10.1979, 6203/7931, REİSOĞLU, s.199, dpnt.446.

²⁸⁷ “Çekin ödenmesinin ihtiyati tedbir ile önlenmesi bir mücbir sebeptir” Yargıtay 10.CD.28.11.1995, 10313/11262, “Süreklilik gösteren yargısal görüş ve öğretiyeye nazaran keşidecinin istemi ile çekin ibrazının ihtiyati tedbir ile önlenmesi durumu mücbir neden oluşturduğu kabul edilmektedir” Yargıtay 10.CD.27.6.1995, 5732/6401, REİSOĞLU, s.200, dpnt.447.

Çekin ibrazının polis, savcılık veya mahkeme tarafından önlenmesi mücbir sebep oluşturur²⁸⁸.

Zamanaşımına yönelik yapılan itiraz²⁸⁹ veya çek hamilinin çeki kaybetmesi²⁹⁰ durumları mücbir sebep olarak değerlendirilemez.

7. Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Çekte Keşide Yeri ve İbraz Süreleri

1 Ocak 1957 tarihinde yürürlüğe giren ve 29.06.1956 tarihli 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, bu zamana kadar geçen süreç içerisinde birtakım değişikliklere uğramakla beraber, ortaya çıkan sorunlar ve yeni ihtiyaçları karşılamakta yetersizler göstermiştir. Bu nedenle ve Avrupa Birliği müktesebatına uyum çerçevesinde Kanunun yenilenmesi düşünülmüştür. Bu nedenle Komisyon çalışmalarının tamamlanması neticesinde Taslak Ocak 2005 sonunda Adalet Bakanlığına teslim edilmiş ve Komisyonca hazırlanmış olan Taslak “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı” olarak 24 Şubat 2005 tarihinde Adalet Bakanı tarafından kamuoyunun görüşüne sunumu yapılmıştır. Tasarı ile ilgili olarak Mayıs 2005 sonuna kadar görüş bildirilmesi istenilmiştir. Söz konusu çevrelerce (üniversite, barolar, odalar, vb.) gönderilen görüş ve değerlendirmeler sonunda Bakanlığa gönderilerek son şekli verilen “yeni Tasarı” Adalet Bakanlığı tarafından Başbakanlığa arz edilmesinden sonra 17.10.2005 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı” olarak TBMM Başkanlığına sunulması kararlaştırılmıştır. Tasarı 9.11.2005 tarihinde Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü tarafından TBMM Başkanlığına gönderilmiş ve Tasarı 15.11.2005 tarihinde TBMM Başkanlığı tarafından kayıt edilmiş²⁹¹ ve Komisyonlara havale yapılmıştır²⁹². Alt komisyon yapılan tüm çalışmaları asıl Komisyona sunmuştur. Adalet Komisyonu alt komisyondan gelen metin üzerinde az sayıda olsa da bazı değişiklikler yaparak nihai metni, 03.05.2007 tarihli rapor ile TBMM Başkanlığına

²⁸⁸ “Çekin ibrazı, polis, savcılık veya mahkemece önlenmişse, hamil TTK’nın 723’üncü maddesinden yararlanabilir” Yargıtay 12.HD.21.5.1992, E.14081/K.7005, ERİŞ, s.320.

²⁸⁹ “Zamanaşımına ilişkin itiraz halinde, TTK’nın 723’üncü maddesi uygulanamaz” Yargıtay 12.HD.15.10.1985, 6209/7931, ERİŞ, 320.

²⁹⁰ “Çek hamili çeki kaybetmişse, TTK’nın 723’üncü maddesi uygulanmaz” Yargıtay 11.HD. 22.1.195, E.5809/K.52, ERİŞ, s.320.

²⁹¹ Tasarı için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>.

²⁹² NARBAY Şafak, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na Sunulan Yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısı İle İlk Tasarının “Kıymetli Evrak Kitabı” Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Erciyes Üniv. Hukuk Fak. D, 2006, C.1.S.1, s.243.

sunmuştur. Adalet Komisyonu tarafından görüşülerek TBMM'ye gönderilen Tasarı, seçimler nedeniyle Mecliste görüşülememiş ve yasama döneminin sona ermesi nedeniyle hüküm ifade etmez hale gelmiştir. Meclis İçtüzüğü'nün 77. maddesinde bu arada değişiklik yapılarak hükümsüz kalan Tasarıların yenilenmesine imkan verildiğinden, Hükümet tarafından "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı" yenilenerek yeni kurulan Komisyon tarafından söz konusu Tasarının eksikliklerin Genel Kurulda giderilebileceğini gerekçe göstererek 22. yasama dönemi komisyon raporu ve metnini 11.01.2008 tarihinde aynen kabul görmüştür. TBMM Başkanlığına gönderilen 96 sıra sayılı Türk Ticaret Kanunu Tasarısının, İçtüzüğü'nün 91. maddesine göre, 52 bölüm olarak ve Temel Kanun olarak görüşülmesine 08.07.2008 tarihinde karar verilmesine rağmen Tasarı bölümlerinin görüşülmesine 27.11.2008 tarihli oturumla başlanmıştır. Söz konusu Tasarının 05.12.2008 tarihinde tamamlanması planlanmış ise de, Tasarının ilk 76 maddesi görüşülmüştür²⁹³.

Türk Ticaret Kanunu ile ilgili Adalet Bakanlığı tarafından iki ayrı metin yayınlanmıştır. Söz konusu ikinci metin Adalet Komisyonu tarafından yapılan inceleme sonucunda değiştirilerek kabul edilerek son hali Genel Kurula gönderilmiştir. Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile ilgili en azından üç metin bulunmaktadır²⁹⁴. Adalet Komisyonu çekle ilgili hükümlere büyük oranda müdahale etmiştir²⁹⁵.

6762 sayılı TTK. 693/4. maddesinde yer alan "*Keşide yeri gösterilmemiş olan çek, keşidecinin ad ve soyadı yanında yazılı olan yerde çekilmiş sayılır*" hükmü, Tasarı'da 781/4'te mehz Kanuna uygun hale getirilmiş ve "*Düzenleme yeri gösterilmemiş olan çek, düzenleyenin adı yanında yazılı olan yerde çekilmiş sayılır*" şeklinde düzenlenmiştir. Böylelikle yürürlükte bulunan Kanundaki "ad ve soyadı" ifadeleri yerine "düzenleyenin adı" ibaresi tercih edilmiştir. Keşide yeri çek metninde yer alması gereken zorunlu unsur olarak Tasarı 780/1.b.(e)'de yer almıştır. Ancak keşide yeri çek metninde açıkça gösterilmemişse Taslak hükmüne göre "düzenleyenin

---

²⁹³ KENDİGELEN Abuzer, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Çeke İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi*, Batıder 2009, C.XXV, S.3, s.29.

²⁹⁴ KENDİGELEN, (Tasarı), s.35.

²⁹⁵ Türk Ticaret Kanunu Tasarısının 1535 maddelik kısmınının 44 maddeden oluşan çeke ilişkin hükümlerin 26 maddesinde değişiklikler yapılmıştır. KENDİGELEN, (Tasarı), s.36, dpnt.26.

adı yanında yazılı olan yerde” çekilmiş sayılacağı belirtilmiştir. Fakat bir çekin, çek olarak nitelenmesine neden olan, “keşide edenin adı” olmayıp, keşidecinin imzasıdır²⁹⁶.

*Narbay’a göre*²⁹⁷; hüküm bütün tereddütleri gidermek bakımından “*Keşide yeri gösterilmemiş olan çek, keşidecinin imzası yanında yazılı olan yerde çekilmiş sayılır*” şeklinde düzeltilmelidir²⁹⁸.

Ticaret Kanunu 708/1 maddesi kapsamında değerlendirilen “yer” kavramından ne anlaşılması gerektiğine, dolayısıyla on günlük ibraz süresinin hangi hallerde uygulanacağına ilişkin öğretide farklı görüşler olmasına karşın, doktrinde öne sürülen görüşler önerileri göz ardı edilerek, Tasarıda bu konu hakkında bir düzenleme yapılmamıştır²⁹⁹.

*Kendigelen’e göre*³⁰⁰; bu aşamadaki fırsat kaçmadan, Tasarıya ilişkin TBMM bünyesinde yapılacak son görüşmeler sırasında doktrinde öne sürülen değişiklik görüşleri dikkate alınmalıdır. Bu bakımdan Türkiye sınırları içerisinde bulunan “memleket içi” çekler açısından on günlük, tek bir sürenin kabul edilmesinde bir sorun görülmemektedir³⁰¹.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısının ilk hali ile Türk Ticaret Kanunu zamanında ibraz sürelerinin ne zaman başlayacağına ilişkin yapılan tartışmaları giderememiş ve Ticaret Kanunu 708. maddeye karşılık gelmek üzere Tasarının 796/4. maddesinde “*Yukarıda yazılı süreler, çekte düzenleme günü olarak gösterilen tarihten itibaren işler*” denilmiştir. Aynı şekilde Ticaret Kanunu 729. maddesine karşılık gelmek üzere, Tasarının 817/1. maddesinde “*Kanunu bu kısmında gösterilen süreler hesap edilirken bunların başladığı gün sayılmaz*” denilmiştir. Bu hüküm arasındaki tek fark “müddet” kelimesi yerine “süre” kelimesinin kullanılması olmuştur³⁰².

---

²⁹⁶ NARBAY, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklikler, Önerilerimiz*, Prof.Dr.İrfan Baştuğ Anısına Armağan, C.7, Özel Sayı, 2005, s.205.

²⁹⁷ NARBAY, (Öneri), s.205.

²⁹⁸ Bu yönde ayrıca bkz. KENDİGELEN, (Tasarı), s.65.

²⁹⁹ KENDİGELEN, (Tasarı), s.63.

³⁰⁰ KENDİGELEN, (Tasarı), s.64.

³⁰¹ NARBAY’ a göre ülke içindeki bu süre “8 gün” olarak belirlenmelidir. NARBAY, (Öneri), s.213.

³⁰² GENÇTÜRK, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Çekte İbraz Süreleri Ne Zaman Başlar*, Prof.Dr.Hüseyin Ülgen’e Armağan, 2007, s.633.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısının ikinci halinde ise, Tasarının 796/1'e yeni bir cümle eklenmiştir. Buna göre *“Bir çek, düzenlediği yerde ödenecekse on gün, düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhataba ibraz edilmelidir. İbraz süreleri, çekin düzenlendiği ertesi günü başlar”* şeklindedir. Fıkraya eklenen *“ikinci cümle”* Türk Ticaret Kanununda ve mehz İBK m.1116/1'de yer almamaktadır³⁰³. Bu maddenin gerekçesinde *“Bu madde, 6762 Sayılı Kanunun 708 inci maddesinden, bir önemli değişiklik yapılarak ve dili güncelleştirilerek aynen alınmıştır. 6762 sayılı Kanunun 708 ve 729 uncu maddeleri arasında bir uyumsuzluk bulunmaktadır. 6762 sayılı Kanun Tasarısının 817 nci maddesine aynen yansıtılmış bulunan hükmü, Kanunun kıymetli evraka ilişkin hükümlerinde gösterilen sürelerin hesaplanması sırasında bunların başladığı günün sayılmayacağını ifade ederken mevcut 708 inci madde herhangi bir açıklığı içermemektedir. Kanunun bu suskunluğu karşısında mevcut 708 inci maddenin birinci fıkrasının yorumunda öğretide görüş ayrılıkları olmuştur. Bazı yazarlar ibraz sürelerinin çekin düzenlendiği gün başlaması gerektiği görüşünü savunurken bazıları 729 uncu maddeye dayanarak sürenin ertesi gün başlaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Tasarının 796 ncı maddesine konulan bir hükümle bu tartışma ortadan kaldırılmış ve 796 ncı madde ile Tasarının 817 nci maddesi arasında uyum sağlanmıştır”* şeklinde belirtilmiştir.

*Gençtürk'e göre*³⁰⁴; ibraz sürelerinin bu şekilde belirlenmesinde öğretideki tartışmaların ortadan kaldırılmak istenmesine rağmen, başarılı bir metin ortaya konulamaması nedeniyle tartışmaya son verebilecek nitelikte düzenleme yapılamamıştır. Önceki dönemde iki hüküm arasında bulunan tartışma aynı maddenin fıkraları arasında olacaktır. Bu şekilde yapılan düzenlemeler şekil ve içerik olarak kanun yapma tekniğine uygun bulunmamaktadır. İbraz sürelerinin tamamı yalnızca birinci fıkrada düzenlenmemiştir. İkinci fıkra hükmünde *“Ödeneceği ülkeden başka bir ülkede düzenlenen çek, düzenleme yeri ile ödeme yeri ile aynı kıtada ise bir ay ve ayrı kıtalarda ise üç ay içinde muhataba ibraz edilmelidir”* şeklindeki hüküm de ibraz süresini düzenlemektedir. İbraz sürelerinin başlamasını düzenleyen bir hüküm getirilmek isteniliyorsa, son fıkraya ve bütün ibraz sürelerini kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerekir. Ayrıca çeklerin ödeme aracı olması nedeniyle ve lehtarın eline çekin

³⁰³ NARBAY, (Tasarı), s.255.

³⁰⁴ GENÇTÜRK, s.637, 641.

geçmesiyle çekin bankaya ibrazı mümkün olduğuna göre, ibrazın keşide tarihinden itibaren başlaması yerinde olacaktır³⁰⁵.

*Kendigelen'e göre*³⁰⁶; söz konusu bu düzenleme öğretide gündeme gelen tartışmayı sona erdirmeyi amaçlamaktadır. Fakat son dönemlerde Yargıtay kararları göz önüne alındığında bu yönde bir ihtiyaç kalıp kalmadığı tartışılabilir. Bu yönde madde gerekçesinde Yargıtay kararlarına bir atıf olmaması nedeniyle bu yöndeki düzenleme Tasarıya son halini verenlerin bireysel tercihidir. Yazara göre; çeki ilişkin yapılan tüm düzenlemeler ilk olarak ileri keşide tarihli çekin önlenmesine yönelik olmakla beraber, tüm çeklerin bu şekilde bir bakıma ileri keşide tarihli olarak işlem görmesine imkan sağlanmasına yönelik bir neden yoktur. Aksi görüşün ileri sürülmesi çekin hukuki ve iktisadi niteliği ile bağdaşmayacağını belirtmiştir. Ayrıca yazara göre; maddeye eklenen yeni cümlede çekin fiilen düzenlediği tarihin değil, çek üzerinde gösterilen düzenleme tarihine göre süreler başlatılacaktır. Bu bakımdan bu maddenin tartışmayı ortadan kaldıracak şekilde çek üzerinde gösterilen düzenleme tarihinin dikkate alınması gerektiği şeklinde düzenlenmelidir³⁰⁷.

*Narbay'a göre*³⁰⁸; ibraz sürelerinin düzenleme tarihinin ertesi günü başlayacağına ilişkin düzenleme “ödeme aracı” olan ve “herhangi bir vade içermeyip” görüldüğünde ödenen çekin niteliğine uymamaktadır. Bir çek üzerinde yazılı olan keşide tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilebildiğine göre, ibraz süresinin hesaplanmasında keşide gününün sayılmayacak olması, çekin kendine münhasır niteliğine uymamaktadır. Bu nedenle söz konusu Tasarının 796/1. maddesinin 2. cümlesi Tasarıdan çıkarılmalıdır.

---

³⁰⁵ Aynı yönde bkz. KENDİGELEN, (Tasarı), s.55-56.

³⁰⁶ KENDİGELEN, (Tasarı), s.54-55.

³⁰⁷ Aynı yönde bkz. BAHTİYAR Mehmet, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili ve Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi*, TBBD, 2005, S.61, s.103.

³⁰⁸ NARBAY, (Tasarı), s.256.

İKİNCİ BÖLÜM

İBRAZIN SONUÇLARI

A. 5941 SAYILI KANUNA GÖRE ÇEKİN ÖDENMESİNDE BANKANIN ÖZEN YÜKÜMÜ

Muhatap bankaya çek ibraz edildiğinde, muhatap bankanın bir takım yükümlülükleri bulunmaktadır.

1. Çeki İbraz Edenin Kimlik ve Hak Sahipliğinin Kontrolü

Muhatap bankaya çek ibraz edildiğinde, ödemenin meşru hamile yapılması gerekmektedir³⁰⁹. Meşru hamilin tespiti çekin çeşidine göre belirlenecektir.

Nama yazılı çeklerde, çekin lehtar tarafından ibraz edilmesi halinde meşru hamil lehtardır. Bu durumda banka TTK md. 557 hükmüne göre, hamilin kimliğini çekte yazılı ad ve soyadı ile karşılaştırıp bunun doğru olduğunu saptadıktan sonra ödemedede bulunacaktır. Çekin lehtar dışında bir kişi tarafından ibraz edilmesi halinde, TTK md. 559 hükmüne göre, bu kişinin lehdarın temsilcisi veya vekili olup olmadığını ve yahut senedin temlik yoluyla devralıp devralmadığının belirlenmesi gerekecektir. Alacağın temlik senet üzerinde veya ayrı bir kağıda yazılmış temlik açıklamasıyla, miras yoluyla devir halinde ise mirasçılık belgesi ile belirlenmesi gerekir³¹⁰.

Emre yazılı çeklerde, TTK md. 713'e göre, meşru hamilin tespiti için cirolar arasında muntazaman bir zincirin bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir³¹¹. Bunun için lehdardan başlanarak, son hamilde bulan cirolardan ilkinin lehdarın imzası ve daha sonrakilerin ise, bir önceki cirodaki lehdarın imzasını taşıyıp taşımadığının tespit edilmesi gerekir. Bu durumda olan ciro zinciri muntazam niteliktedir. Ciro zinciri bu durumda olmayıp ciro zincirinde kopukluk varsa ve birbiriyle bağlantı kurulamıyorsa muhatap bankaca çekin ödenmemesi gerekir³¹².

³⁰⁹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s.172.

³¹⁰ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s.173.

³¹¹ REİSOĞLU, s.240; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s.173.

³¹² BİLGİLİ, DEMİRKAPI, s.173.

Hamile yazılı çeklerde muhatap bankanın, hamilin hak sahibi olup olmadığını inceleme yükümü bulunmamaktadır. Çek hamiline ciro edilmiş ve ciro silinmemişse, hamilden kimlik ibrazı istenebilecektir. Bu durumda, kimlik numarası varsa bankanın bunu saptaması gerekir. Kimlik numarası bulunmasa dahi banka karşılığı ödemelidir³¹³.

2. Çekin Sahte veya Tahrif Edilmiş Olup Olmadığının Kontrolü

Keşideci ve muhatap banka arasında çek anlaşmasının imzalandığı esnada, muhatap banka, kendisine ibraz edilen çekteki imzanın keşideciye ait olup olmadığını ve çek içeriğinin tahrifata uğrayıp uğramadığını kontrol etme yükümünde olduğunu taahhüt etmektedir. Böylelikle çekin ödenmek üzere bankaya ibraz edildiğinde, keşidecinin bankada mevcut imza örneği ile karşılaştırılarak tespit edilmesi zorunludur. Böyle bir durumda keşideciye yüklenen bir kusur bulunmadığı durumda, muhatap banka sahte veya tahrif edilmiş çeki ödediği durumda sorumlu olacaktır³¹⁴.

3. Defi'lerin İleri Sürülmesi

Muhatap bankanın ibraz edilen çeki inceleme yükümü nedeniyle çekin hükümsüzlüğüne ilişkin defi'ler ve senetten anlaşılan defi'lerin tespit etmesi gerekmektedir.

Muhatap banka bu bakımdan keşideci ile arasında bir çek anlaşmasının bulunup bulunmadığını, çekin geçerli bir çek olup olmadığını, ibraz süresinin geçip geçmediğini, çek üzerindeki yazı ve rakamla yazan miktarın birbirini tutup tutmadığını incelemekle yükümlüdür. Buna aykırı şekilde hamile yapılan ödeme keşide hesabına değil muhatap hesabına ve muhatapın zararına ödendiği anlamına gelir³¹⁵.

Muhatap banka ayrıca TTK md. 711/1'e göre keşideci tarafından çeki ilişkin bir cayma beyanının bulunup bulunmadığını da inceleme yükümü altındadır. Muhatap banka keşidecinin caymamış olduğu bir çeki ibraz süresinin geçmesinden sonra da ödeme yetkisini elinde bulundursa da, bu durumda en azından zamanaşımı süresinin

---

³¹³ POROY/TEKİNALP, s.310.

³¹⁴ OĞUZOĞLU Çetin Abdullah/OĞUZOĞLU Özkan, *Çek Kanunu*, Ankara 2010, s.30.

³¹⁵ DOMANIÇ, s.608.

geçip geçmediğinin kontrolünü yapma ve eğer geçmiş ise, ödemediğini imtina etme yükümlüdüğüdür³¹⁶.

B. ÇEKİN ÖDENMESİ

1. Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü

Çekin muhatap bankaya süresi içerisinde ibrazı halinde çekin karşılığının ve çek anlaşmasının da bulunması halinde hesapta bulunan karşılığın ödenmesi gerekir (Çek Kanunu md. 3/1). 3167 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce çekin ibrazı halinde muhatap bankanın hesapta bulunan karşılığı ödeme yükümlüdüğü bulunup bulunmadığı hususunda değişik görüşler ileri sürülmüştür. 3167 sayılı Kanunun 4. maddesi ile bu durum açık bir şekilde düzenlenmiştir. 3167 sayılı Kanunun 4. maddesinde “*Çekle işleyen hesabın bulunduğu banka şubesi, ibraz edildiği anda karşılığı bulunan çeki, ödemek mecburiyetindedir. Çekin karşılığının kısmen bulunması halinde ise bu miktar ödenir*” şeklinde düzenleme yapılmıştır. 3167 sayılı Kanunun bu açık düzenlemesine rağmen 4814 sayılı Kanunun 3. maddesiyle değişik 4. maddesinin ikinci fıkrasıyla bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre: “*Koşullarına uygun ve karşılığı var olan çek, muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak, çek hesabı açılmış olan şube dışında herhangi bir şubeye ibraz edilen çek, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir*” şeklindedir. Bu düzenleme ile “...ödemek mecburiyetindedir” ifadesi Kanundan çıkarılmış ve yerine “...ödenir” ibaresi getirilmiştir. Bu ibare ile her ne kadar muhatapın ödeme yükümlülüğü kaldırılmış şeklinde bir görüş ileri sürülebilecek olsa da, bu düzenleme ile muhatapın ödeme yükümlülüğü konusunda bir değişiklik yapılmamıştır³¹⁷.

5941 sayılı Çek Kanununun 3/1. maddesine göre de “*Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir*” şeklindedir. Buna göre 5941 sayılı Kanunda’da “...ödenir” ibaresi kullanılmıştır.

³¹⁶ DOMANIÇ, s.609.

³¹⁷ NARBAY Şafak, 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanunun “Çekte Şekil Şartları” ve “Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü” Konuları Açısından İncelenmesi, AÜEHFD, Erzincan 2003, C.VII, S.1-2, s.492; KENDİGELEN, s.225-226.

Muhatabın ödeme yükümlülüğünde olduğu hususunu 5941 sayılı 7/5. maddesi de desteklemektedir. Bu maddeye göre “*Karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemeyen banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”.

Muhatabın ibraz edilen çeki ödemekle yükümlü olduğunu destekleyen bir diğer madde ise TTK md. 695/II'dir. Buna göre “...*ödemekle yükümlüdür*” şeklinde açık düzenleme yer almıştır. Bu düzenlemenin yanı sıra TTK'nın 711/1. maddesine göre ibraz süresi dolmadan çekten cayılamayacağını ilişkin hüküm de ödeme yükümüne dayanak teşkil etmektedir³¹⁸.

Muhatap bankanın çeki ödemek yükümlülüğü ibraz süresi ile sınırlıdır. İbrahim süresi geçen bir çekin ödenmesi hususu bankanın takdirindedir (TTK md.711).

Muhatap banka hamilin hile yaptığı veya sözleşmeye uymadığı gibi gerekçelere dayanarak ödeme yapmaktan kaçınmaz³¹⁹.

Muhatap bankaya ödenmek üzere ibraz olunan çekin, muhatap bankanın, çekin hesapta karşılığın bulunması ve diğer şartların gerçekleşmesi halinde ödemekle yükümlü olduğu miktarı ödemeyerek bu yükümlülüğe aykırı davranması sorumluluğu gerektirmektedir³²⁰.

Muhatap bankanın hamile sorumluluğunun dayanağının ne olduğu karşımıza çıkmaktadır. Hamile karşı sorumluluğun sözleşmeye aykırılık olduğunun kabulü durumunda hamilin muhataba karşı ifa davası açması söz konusu olabileceken, sorumluluğun dayanağının haksız fiil olduğunun kabulü halinde ise, hamilin muhataptan oluşan zararın tazminini talep durumu karşımıza çıkacaktır. Kusurun ispatı (BK. md.41, 96), zamanaşımı (BK.md.60, 125), zararın borçlunun yardımcı şahıs tarafından ika edilmesi (BK.md.55, 100), sorumluluğun daraltılması (BK.md.99, 100)

---

³¹⁸ KENDİGELEN, s.227.

³¹⁹ SELÇUK, s.31.

³²⁰ KENDİGELEN, s.227.

gibi konular hakkında hangi hükümlerin uygulanacağını tespiti de sorumluluğun dayanağının ortaya konulmasındaki önemi göstermektedir³²¹.

*Kendigelen'e göre*³²²; meşru hamile karşı ödeme borcu Türk Ticaret Kanunu'nun 695. maddesi ile Çek Kanunundan kaynaklanmakta, bir diğer ifade ile sorumluluğun kaynağı kanun olmaktadır. Böylelikle geçerli bir çekin ödenmesi ve bankaya ödenmek üzere ibrazı ile birlikte muhatap ile hamil arasında kanun hükümlerine dayalı "kanuni bir borç" ilişkisinin kurulduğu kabul edilecektir. Muhatabın kanundan kaynaklanan bu borcuna aykırı davranması halinde, borcu doğuran kanuni hükümlerde aksine bir düzenleme bulunmadığı durumda, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluğa ilişkin Borçlar Kanunu'nun 96 vd. hükümlerine göre sorumluluğa gidilecektir³²³.

Buna göre muhatapın sorumluluğu konusunda sözleşmeye aykırılık hükümleri uygulanacağından hamil, çeki ödemekten kaçınan muhataba karşı, haksız fiil hükümlerinin gerektirdiği, zararını ve muhatapın kusurunu ispat etmek zorunda olmaksızın, çek bedelinin ödenmesi için, ifa davası açabilecek ve ifadan kaçınma nedeniyle doğan zararları talep edebilecektir³²⁴. Muhatabın çekin ödememe, muhatapı çekin keşidecisi ile birlikte kambiyo ilişkisi içerisine sokmaz. Bu nedenle çek bedelinin ödenmesi için muhatap bankaya karşı kambiyo senetlerine özgü haciz veya iflas yoluyla takip yapamaz³²⁵. Muhatabın bu durumdaki sorumluluğu, kanundan doğan borç ilişkisi uyarınca Borçlar Kanunu'nun 96. vd. maddeleri göre olacaktır³²⁶.

*Coşkun'a göre*³²⁷; muhatapın kusurlu olması halinde hamil, haksız fiil hükümlerine dayanarak dava açabilecektir. Bu durumdaki kusur, muhatapın ibraz edilen çekin hesapta karşılığının olması halinde ödenmemesidir. Çekin karşılığı bulunmasına rağmen ödenmemesi haksız fiil oluşturur.

---

³²¹ KENDİGELEN, s.229.

³²² KENDİGELEN, s.228.

³²³ Aynı yönde görüşler için bkz. ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1203; DOMANIÇ, s.753-756; REİSOĞLU, s.232.

³²⁴ KENDİGELEN, s.228-229.

³²⁵ KINACIOĞLU, s.269.

³²⁶ KENDİGELEN, s.229.

³²⁷ COŞKUN, s.78.

*Can'a göre*³²⁸; çek hamillerinin haksız fiil hükümlerine dayanarak başvurusunu kabul etmek, zorlama ile çek hakkında geçerli olan kabul yasağının ortadan kaldırılması demektir. Bu imkanın hamillere verilecek olması, hamillerin uğradıkları zarar nispetinde bir para alacağını, muhataba ileri sürme anlamına gelecektir. Hamillerin dava açmalarına gerek kalmaksızın genel haciz yoluyla muhataba başvurmaları mümkündür.

Bu açıklamalardan sonra hamilin sözleşmeye aykırılık hükümlerine göre muhatapı dava etmesinin kabulü gerekecektir. Bir davranış kuralının ihlal edilmemesi nedeniyle haksız fiil hükümleri uygulanamaz. Ayrıca hamil muhatapla akdi bir ilişki içerisinde de değildir. Fakat kanunkoyucu akdi ilişki dışında kalan hamili korumak için TTK m.695/II ve Çek Kanunu hükümlerine göre muhataba karşı talep ve dava hakkını özel olarak düzenlemiştir.

Muhatabın ödeme yükümlülüğü ibraz süreleri içerisinde olduğu gibi, çekin üzerinde yazılı ve ibraz sürelerinin belirlenmesinde göz önüne alınan keşide tarihinden önce ibraz edilmesi halinde de bulunmaktadır.

2. Bankanın Yasal Miktarı Ödeme Sorumluluğu

Muhatap banka süresinde ibraz edilen çekin hesapta bulunan karşılığını ödemek zorunda olduğu gibi, 5941 sayılı Çek Kanunu 3/3. maddesi uyarınca muhatap banka süresinde ibraz edilen çekin “karşılığının hiç bulunmaması” veya “kısmi karşılığının” bulunması halinde çek hamiline belli miktarda ödeme yükümlülüğüne tabi tutulmuştur. Bu özellik çeki diğer kambiyo senetlerinden farklı kılan bir özelliktir³²⁹. Bu düzenleme ile kanunkoyucu bir yandan bankalara çek hesabı açacağı müşterileri seçerken dikkatli ve özenli davranmaya sevk etmiş ve diğer yandan karşılıksız çek keşide edilmesini önlemeye çalışmıştır³³⁰.

³²⁸ CAN Mertol, *Çek Hamilinin Muhatap Bankaya Karşı Hukuki Durumu*, Prof. Dr. İhsan Tarakçıoğlu'na Armağan, GÜHFD 1999, C.II, S.1-2, s.74.

³²⁹ NARBAY Şafak, *3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi Ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun 10'uncu Maddesi Hükmü Uyarınca Muhatap Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar Hakkında Bir İnceleme*, Terazi Hukuk Dergisi, Ocak 2009, S.29, s.17.

³³⁰ CAN Mustafa Erdem, *Çek Muhatabı Bankanın Yasal Miktarı Ödeme Sorumluluğu*, Legal Hukuk Dergisi, Ağustos 2009, S.80, s.2362.

5941 sayılı Kanununun 3/3 maddesinde bankaların ödemekle yükümlü olduğu miktarın, “*hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdi kredi sözleşmesi*” hükmünde olduğu belirtilmiştir. Bankacılık Kanununda³³¹ “gayri nakdi kredinin” tanımı yapılmamış fakat 48/1 maddesinde “teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul’ün gayri nakdi kredi sayıldığı belirtilmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun yayımladığı “Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik³³²” de bankalarca verilen kredilere ilişkin usul ve esasları düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre bankalar, çek hesabı açıp, çek defterini müşterisine teslim ederken, genel olarak kredi açılmasında gerekli olan usul ve esaslara uymak durumundadırlar. Böylelikle bankaların çek hesabı açarken daha çok özen göstermeleri güvence altına alınmıştır³³³.

Muhatap bankanın hesap sahibi ile imzaladığı bu sözleşmeden dönmesi söz konusu değildir. Koşullar gerçekleşince kanuni garanti miktarını hamile ödemekle yükümlüdür³³⁴.

Muhatabın yasal ödeme miktarından sorumlu olabilmesi için, çekin ödenmesi hususunda bir engel bulunmaması gerekir³³⁵. Bu nedenle çekin yasal unsurları taşıması gereklidir. Ayrıca çek sahte olmamalı, çek ibraz süresi içerisinde ibraz edilmeli ve ibraz eden meşru hamil olmalıdır³³⁶. Bu hususlarda eksiklik tespit edildiği durumlarda muhatap bankanın mevcut karşılığı veya asgari miktarı ödeme yükümlüğü bulunmaz³³⁷.

Bu ön koşullar bulunduktan sonra, muhatap bankanın yasal ödeme yükümünde bulunması için ilk koşul çekin ibraz süresi içerisinde ödenmek üzere ya çekle işleyen hesabın bulunduğu şubeye veya muhatapın bulunduğu diğer banka şubesinde ya da TTK.m.710 hükmü gereğince takas odasına ibraz edilmelidir.

Bu açık düzenlemeye rağmen Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 21/12/2009 tarih ve 2008/8326 E, 2009/13120 sayılı kararına konu olayda çek, hesabın bulunduğu bankaya değil de, muhatapın başka bir şubesine ibraz edildiğinde çekin karşılıksız

---

³³¹ RG.1/11/2005 tarih ve 25983 mükerrer sayı.

³³² RG.01/11/20006 tarih ve 26333 sayı.

³³³ NARBAY, (Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar), s.19.

³³⁴ NARBAY, (Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar), s.19.

³³⁵ KENDİGELEN, s.231.

³³⁶ CAN, (Ödeme Sorumluluğu), s.2368; NARBAY, (Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar), s.19.

³³⁷ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1302; KENDİGELEN, s.231, 235.

çıkması üzerine hamil, çekin ibraz edildiği şubeden 3167 sayılı Kanun'un 10. maddesi³³⁸ gereğince, bankanın sorumlu olduğu tutarı talep ettiğinde şube tarafından ödeme yapılmamıştır³³⁹.

Muhatap bankanın şubesi tarafından ödemenin reddedilmesi üzerine hamil, çeki ibraz ettiği şubenin bulunduğu yer mahkemesinde muhatap bankaya karşı alacak davası açmıştır. Bunun üzerine davalı banka, çekle işleyen hesabın bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olduğunu, hamilin ibraz süresi içerisinde talepte bulunmadığını ve ayrıca bankanın sorumlu olduğu tutardan hamilin feragat etmiş sayılacağını belirterek davanın reddini talep etmiştir³⁴⁰.

İlk derece mahkemesi davanın kabulüne karar vermiş, bunun üzerine karar temyiz edilmiştir. Yargıtay 11. HD. oyçokluğu ile verdiği bahsedilen karar ile ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Bu kararda şu gerekçeler belirtilmiştir: *“3167 sayılı Çek Yasası'na göre, muhatap bankanın her çek yaprağı için belli miktarda yasal garantisi mevcuttur. Anılan Yasa'nın 10uncu maddesinde düzenlenen bu garanti, mahkemenin kabulünün aksine, muhatap banka ile hamil arasında değil, madde gerekçesinde sorumluluğun temeli çek defteri verilmesi sırasında bir nakit ödemesi söz konusu olmadığından banka ile keşideci arasında bir nakit ödemesi söz konusu olmadığından banka ile keşideci arasında gayri nakdi kredi sözleşmesi olarak açıklanmıştır. Bu nedenle, çek hesabı açan bankanın çek defteri vermeden, yasal sorumluluğuna tekabül edecek meblağ kadar istediği teminatı talep edebileceği de kuşkusuzdur.*

Öte yandan, 3167 sayılı Yasa'nın 2 nci maddesinde bankaların çek hesabı açarken araştıracağı hususlar açıklanmış, gerekli dikkat ve özeni göstermeleri hüküm altına alınmıştır. Koşulları oluştuğunda bu yükümlülüklerin ihlali halinde de meydana gelen zarardan sorumlulukları söz konusu olacaktır.

Somut olayda davacının davalının (T) Şubesi nezdinde açılan ve dava dışı (Ö) Ltd.Şti hesabında keşide edilen 23 adet çekin hamili olduğu, çeklerin süresinde aynı bankanın (K) Şubesi'ne ibraz edildikleri, karşılıksız kaşelerinin vurulduğu hususları

³³⁸ Söz konusu madde 5941 sayılı Kanun'un 3. maddesine karşılık düzenlemedir.

³³⁹ KIRCA İsmail, *Çekin İbraz Edildiği Şube Muhatap Bankanın Kanunen Ödemekle Yükümlü Olduğu Tutarı Ödemelidir*” Batider Mart 2010, C.XXVI, S.1, s.71-72.

³⁴⁰ KIRCA, (Makale), s.72.

çekişmesizdir. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözülmesi için öncelikle yetkili mahkemenin hangi yer mahkemesi olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Çek, ödenmesi istemi ile muhatap bankanın hesabı bulunduğu şubesine veya herhangi bir şubesine ibraz edilebilir. Ancak, muhatap bankanın hesap açılan şubesi dışındaki şubeleri bakımından yetkisi, 3167 sayılı Yasa'nın 10 uncu maddesindeki sorumluluğu yerine getirmeyi kapsamamaktadır. Çek hesabının açıldığı şube, davalının (T) şubesidir. Anılan şube, çek hesabı açarken ve karneleri teslim ederken başka bir ifadeyle davalı adına işlem yaparken Yasa'nın aradığı dikkat ve özeni göstermek zorundadır. Bu durum karşısında, davalının (K) şubesinin çeklerin ibrazı dışında bir işleminin olmadığı, davanın yetkisiz mahkemede açıldığı, HUMK.nun 17 nci maddesi uyarınca davalının yetki itirazında gösterdiği yer mahkemesinin yetkili bulunduğu, bu itirazın süresinde ve yerinde olduğu dikkate alınarak yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken yazılı şekilde işin esasına girilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir”.

Kararda, biri çek hukuku diğeri ise, yetkili mahkemeye ilişkin usul hukukuyla ilgili iki sorun ele alınmıştır. Çek hukukuna ilişkin değerlendirmede 3167 sayılı Kanun esas alınmış ise de, 5941 sayılı Kanuna ilişkin değerlendirmeler içinde de, geçerli olacaktır. Söz konusu kararda çekle işleyen hesabın bulunduğu şubenin bankanın ödemekle yükümlü olduğu tutarı ödeme yükümlülüğünde bulunmadığı belirtilerek doktrinde karara kadar doğru olarak bilinen görüşlerin aksine bir karar verilmiştir. 3167 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce, çekin ödenmek üzere muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edilip edilmeyeceği yönündeki tartışma, bu kararla birlikte bankanın yasal sorumluluk tutarı için tartışılacaktır³⁴¹.

*Kırca'ya göre*³⁴²; söz konusu karar yerinde değildir. 3167 sayılı Kanun'un 10. maddesinde, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesi hususunda, çek bedelinin ödenmesinde olduğu gibi bir şube farklı gözetilmeden muhatap bankadan bahsedilmiştir³⁴³. Ayrıca 3167 sayılı Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasında, şubeden değil, bankanın kendisinden bahsedilmiştir. Bu nedenle kanun koyucu, bankanın

---

³⁴¹ KIRCA, (Makale), s.74.

³⁴² KIRCA, (Makale), s.74-76.

³⁴³ Aynı durum 5941 sayılı Kanunun 3. maddesinin 3. fıkrasında da söz edilmiştir.

sorumluluk tutarının ödenmesini, çek hesabı bulunan şubeye sınırlamak istememiş ve diğer şubeleri de söz konusu tutarı ödemekle yükümlü kılmıştır.

Çek hesabında karşılık olduğu halde ibraz süresinin geçmesinden sonra hamile ödeme yükümlüğü bulunmayan muhatabın, ibraz süresi geçtikten sonra çek hesabında hiç karşılığının bulunmaması halinde yasal ödeme yükümlüğünden bahsedilemez³⁴⁴.

5941 sayılı Kanun geçici 1/5. maddesine göre 31/12/2011 tarihine kadar çekin muhatap bankaya ibrazı geçersiz olduğundan, ileri tarihli çekin bu tarihe kadar üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazında karşılıksız çıkması halinde yasal yükümlülüğün istenmesi söz konusu olamaz³⁴⁵.

Muhatabın yasal ödeme yükümlülüğünün meydana gelebilmesi için, çekin karşılığı olmaması nedeniyle ödenmemesi gerekir. Bunun dışında rehin, haciz, tedbir gibi nedenlerle çekin ödenmemesi durumunda bankanın yasal ödeme yükümlülüğü oluşmaz³⁴⁶

Muhatap bankanın yasal ödeme yükümlülüğünün meydana gelebilmesi için ibraz edilen çekin ödenmek amacıyla ibraz edilmesi gerekmektedir³⁴⁷.

3167 sayılı Kanunun “bankanın sorumlu olduğu miktar” kenar başlıklı 10. maddesine göre, muhatap banka, süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde her çek yaprağı için üçyüz milyon liraya kadar³⁴⁸ ve kısmen karşılığının bulunması durumunda ise, bu miktarı her çek yaprağı için üzyüz milyon liraya tamamlayacak biçimde ödeme yapmakla yükümlü tutmuştur. Örnek olarak, *8 Aralık 2009* keşide tarihli *1000 TL* bedelli bir çekin, *11 Aralık 2009* tarihinde ödenmek üzere muhatap bankaya ibraz edildiğinde ve çek hesabında *350 TL* bulunup hamil kısmi karşılığın ödenmesini talep ettiğinde, muhatap banka *350 TL*'ye *120 TL* ilave ederek toplam *470 TL* ödeme yapacak geri kalan *530 TL* için karşılıksız işlemi yapma durumundadır³⁴⁹.

---

³⁴⁴ NARBAY, (Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar), s.20.

³⁴⁵ CAN, (Ödeme Sorumluluğu), s.2375, yazar bu değerlendirmeyi 5838 sayılı Kanun için yapmıştır.

³⁴⁶ TEKİL, s.199.

³⁴⁷ NARBAY, (Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar), s.21.

³⁴⁸ Bu miktar, 20 Aralık 2009 tarihinde, karşılıksız çıkan her çek yaprağı için 470 TL olmuştur.

³⁴⁹ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.83.

5941 sayılı Kanunun 3/3. maddesine göre ise muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için;

a) *Karşılığının hiç bulunmaması hâlinde,*

1) *Çek bedeli altıyüz Türk Lirası veya üzerinde ise altıyüz Türk Lirası,*

2) *Çek bedeli altıyüz Türk Lirasının altında ise çek bedelini,*

b) *Karşılığının kısmen bulunması hâlinde,*

1) *Çek bedeli altıyüz Türk Lirası veya altında ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığı altıyüz Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı,*

2) *Çek bedeli altıyüz Türk Lirasının üzerinde ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığa ilave olarak altıyüz Türk Lirasını,*

ödemekle yükümlü tutulmuştur.

Bu düzenleme ile muhatap bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu tutar 600 Türk Lirası olarak belirlenmiştir. Çek karşılığının kısmen bulunduğu ve çek bedelinin 600 TL'nin üzerinde olduğu durumlarda, bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktar konusunda, 3167 sayılı Kanun'dan farklı bir düzenleme yapılarak "çek bedelini aşmamak koşuluyla kısmi karşılığa ilave olarak 600 TL ödeme yükümlülüğü getirilmiştir³⁵⁰.

Örneğin çek bedelinin 1000 TL olması ve hesaptaki karşılığın 200 TL olması halinde banka 600 TL ödemekle yükümlüdür³⁵¹. Karşılıksız kalan kısım için ise karşılıksız işlemi yapacaktır. Böyle bir durumda karşılıksız işlemi Çek Kanunu 3/6. maddesine göre yapılacaktır. Buna göre; "Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil kısmî ödeme hâlinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyette bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve

---

³⁵⁰ KIRCA, s.14.

³⁵¹ KIRCA, s.14.

bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi hâlinde çekin aslı bu mercilere gönderilir” şeklindedir.

5941 sayılı Kanun’un 3/f.3-b, 1’ e göre muhatap banka çek bedelinin altı yüz Türk Lirası veya altında olduğu durumda, çek bedelini aşmamak koşuluyla altıyüz Türk Lirasına tamamlayacak miktarı ödeyecektir. Örneğin 500 TL’lik bir çekin ödenmek üzere ibrazında hesapta 300 TL bulunduğu durumda, 200 TL eklenerek çek bedeli hamile ödenecektir. Her ne kadar madde de “...kısmi karşılığı altıyüz Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı...” ibaresi yer almış ise de, burada muhatap bankanın, çek hesabında bulunan kısmi karşılığı “çek bedeline tamamlayarak” ödeme yapmakla yükümlü olduğu anlaşılmalıdır³⁵².

5941 sayılı Kanun sisteminde, çek hesabında hiç karşılık bulunmaması veya hesapta kısmi karşılık bulunması halinde, muhatabın ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenebilmesi için hamilin bir talepte bulunması şart değildir³⁵³. Çek Kanunu m.3/f.3, f.4 ve f.5 hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinde, hamilin açık bir istemde bulunması çıkarılabilecek ise de, 5941 sayılı Kanunun sisteminde hamilin açık bir istemi olmaksızın muhatap bankanın yasal miktarı ödenmesini hamile teklif etmesi gerekir³⁵⁴.

*Reisoğlu’na göre*³⁵⁵; her alacakta olduğu gibi, hamilin bankaya karşı olan yasal yükümlülüğe dayanan alacağını istemesi gerekecektir.

Yargıtay’ın 3167 sayılı Kanun zamanında verdiği bir kararında³⁵⁶ yerel mahkemenin kanuni miktarın ödenebilmesi için hamilin bu konuda açık bir istemi gerektiğini belirten kararını bozarak şu şekilde görüş belirtilmiştir: “Çekin süresinde bankaya ibrazı, karşılığı bulunmaması halinde, yasa gereğince bankanın sorumlu olduğu miktarın ödenmesi talebini de içerir. Bu nedenle mahkemenin ibraz sırasında ayrıca böyle bir talepte bulunmadığına ilişkin red gerekçesi yerinde değildir”.

Böylelikle muhatabın kanunen ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesi söz konusu olduğunda, muhatap, hamile, çekin ödenmek üzere ibraz edildiğinde, yasal

³⁵² NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.84-85.

³⁵³ KIRCA, s.15.

³⁵⁴ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.85.

³⁵⁵ REİSOĞLU, (Çek Kanunu), s.7, 8, 9.

³⁵⁶ Yargıtay 19.HD.15/02/2005, E.2004/6909, K.2005/1234, NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.86.

miktarı ödemeye hazır olduğunu belirterek ödeme teklifinde bulunması gerekir. Hamil, ödeme teklifini kabul ettiği takdirde, banka Çek Kanunu 3/6. maddesine göre işlem yapacaktır. Fakat hamil ödeme teklifini reddederse, Çek Kanunu 3/5'e göre hareket edilmesi gerekir. Çek Kanunu 3/5. maddesine göre “*Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil, kısmî ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesi hâlinde, ikinci fıkra hükmüne göre karşılıksızdır işlemi yapılır; ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin üzerine yazılır ve çek, üzerine imzası alınarak hamiline geri verilir; ön ve arka yüzünün fotokopisi banka tarafından saklanır. Çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması ve hamilin sadece muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesini talep etmesi hâlinde de bu fıkra hükmüne göre işlem yapılır*”. Maddeden de anlaşılacağı üzere çek aslı hamile geri verilecektir³⁵⁷.

Çek Kanununun m.3/f.5'in 2. cümlesinde; “*Çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması ve hamilin sadece muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesini talep etmesi hâlinde de bu fıkra hükmüne göre işlem yapılır*” denilmektedir. Bu düzenleme bir çelişkiye yol açmaktadır. Çek Kanunu m.3/f.5, 2. cümlesinde, çek hesabında hiç karşılık bulunmadığı ve hamilin muhatap bankadan 3. fıkra hükmüne göre kanunen ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesi talebinde bulunduğu bir durumda, m.3/f.5, c.1 hükmüne göre işlem yapılacağı düzenlenmiştir. Bu hükümde ise, üçüncü maddenin ikinci fıkrasına göre karşılıksızdır işlemi yapılacağı; ibraz tarihi ile ödememe nedeninin çekin üzerine yazılacağı ve çekin, üzerine imzası alınarak hamiline geri verileceği; ön ve arka yüzünün fotokopisinin ise bankada saklanacağı belirtilmektedir. Böyle bir durumda çek hesabında hiç karşılık yok ve hamil, muhatap bankadan m.3/f.3 hükmü gereğince kanunen ödemekle yükümlü olduğu bedeli talep etmişse, muhatap banka, fıkroda belirtilen yönteme göre hamile ödeme yapmak zorundadır. Muhatap tarafından hamile kanunen ödenmesi gereken bedelin ödenmesi durumunda ise 3/6. maddesine göre işlem yapılacaktır. Bu durumda ise; muhatap banka çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilecek; çek aslı ise bankada kalacak ve mahkeme veya icra dairesinin istemi halinde çekin aslı buralara gönderilecektir. Böylelikle çek hesabında hiç karşılık bulunmaması ve çek hamilinin kanunen ödemekle yükümlü olduğu bedeli muhataptan istemesi halinde, muhatapın ödeme yapması zorunlu olacak ve bu halde 3/6. maddesine göre

³⁵⁷ KIRCA, s.17; NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.87.

işlem yapılacaktır. Buna karşılık md. 3/5-c.2’de uygulanacak hükmün md. 3/5-c.1 düzenlemesi olduğu açıklanmıştır. Buradaki olasılık kısmi ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesine ilişkindir³⁵⁸. Buradaki çelişkinin nedeni 5. maddenin ikinci cümlesine TBMM Genel Kurulunda eklenen metinden kaynaklanmaktadır. Eklenen 2. cümle; “çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması ve hamilin sadece muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesini talep etmesi hâlinde de bu fıkra hükmüne göre işlem yapılır” şeklindedir.

*Narbay’a göre*³⁵⁹; Çek Kanunu m.3/f.5- c.2’deki düzenleme ile anlatılmak istenen, çek hesabında hiç karşılık bulunmadığı ve muhatabın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı ödediği durumuna özgü olarak m.3/5-c.1’e göre yapılan işlemle ilgilidir. Bu durumda çek, aslı hamile geri verilip, fotokopisi bankada kalacaktır. Bu iki düzenleme arasındaki çelişki ise m.3/f.6-c.1’in başına “fıkra 5, c.2 hükmü hariç olmak üzere” ibaresinin konmasıdır.

*Kırca’ya göre*³⁶⁰; bu iki düzenleme arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu durumda 6. fıkra, 5. fıkranın 2. cümlesini de kapsayıcı ve daha açık olması nedeniyle, 6. maddeye üstünlük tanınmalıdır.

*Özgenç’e göre*³⁶¹; hesapta hiç karşılığının bulunmaması halinde, gerekli işlemlerin yapılıp çekin ön ve arka yüzünün fotokopisinin bankada kalacak, çek aslının ise imza karşılığı hamile verilecektir.

5941 sayılı Kanun 3/7. maddesine göre çekin ödenmek üzere muhatap bankaya ibraz edildiğinde, “çekin karşılığının hesapta bulunmasına rağmen hamiline ödenmesinin geciktirilmesi, kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesinin geciktirilmesi, hâllerinde, çek hamiline, her geçen gün için binde üç gecikme cezası” ödeneceği belirtilmiştir. Bu durumda hamile ödenecek gecikme cezası

---

³⁵⁸ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.87.

³⁵⁹ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.88.

³⁶⁰ KIRCA, s.18.

³⁶¹ ÖZGENÇ, s.46.

konusunda “3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümlerinin uygulanacağı” belirtilmiştir³⁶².

5941 sayılı Kanun 7/5. maddesine göre: “Karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemeyen banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”.

Narbay’a göre³⁶³; gecikme faizi ve hamilin şikayeti üzerine banka görevlilerinin cezalandırılması düzenlemeleri isabetli olmuştur. Bu düzenlemeler sonucunda bankalar ve banka görevlileri, çek hesabında karşılık bulunmasına rağmen bu karşılığı, daha sonraki bir tarihte ödeme üzerine plan yaparken dikkatli ve tedbirli davranacaklardır. Bunun yanında bankaların kanunen ödemekle yükümlü oldukları tutarı hamile ödeme konusunda daha az sorun çıkaracaklarından, hamil korunmuş olacaktır.

5941 sayılı Çek Kanununun muhatapın kanunen ödemekle yükümlü olduğu tutarı düzenleyen hükmü, 5941 sayılı Çek Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılmış olan TCMB’nin 2010/2 sayılı Tebliğ³⁶⁴ hükümlerine göre bastırılmış çekler bakımından geçerlidir. 3167 sayılı Kanuna uygun olarak bastırılmış ve hesap sahiplerine verilmiş çekler hakkında ise TCMB’nin 2003/1 sayılı Tebliğ hükümleri uygulanacaktır³⁶⁵. Bu durumla ilgili olarak TCMB’nin 2010/2 sayılı Çek Tebliğinde bu durum düzenlenmiştir. Geçici 2. madde: “Bu Tebliğden önce yayımlanan Tebliğlere göre bastırılan çeklerden ötürü muhatap banka, süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde her çek yaprağı için beşyüz Türk Lirasına kadar ve kısmen karşılığının bulunması halinde ise bu miktarı her çek yaprağı için beşyüz Türk Lirasına tamamlayacak biçimde ödeme yapmakla yükümlüdür” şeklindedir.

Muhatap bankanın kısmen veya tamamen karşılıksız kalan çek için yasal olarak sorumlu olduğu miktar Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat

---

³⁶² HELVACI’ya göre, bu fıkrada geçen “gecikme cezası” ibaresi eleştiriye açıktır. Bu ibarenin Kanunda (Tasarıda) açıklanmadığını ve söz konusu hükümde 3095 sayılı Faiz Kanuna atıf yapılarak, hükümde yer alan “gecikme cezası” tabirinin bir temerrüt faizi düzenlenmek istenildiğinin ortaya konulmuştur.

³⁶³ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.89.

³⁶⁴ RG.20/01/2010 tarih ve 27468 sayısı.

³⁶⁵ NARBAY, (Çek Kanunu Yenilik), s.90.

endekslerindeki yıllık değişmeler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenir ve Resmî Gazete’de yayımlanır (Çek Kanunu md.3/3).

*Moroğlu’na göre*³⁶⁶; muhatap bankaların süresinde ibraz edilmiş olup karşılıksız çıkan her çek yaprağı ile ilgili olarak belirlenen miktarla banka garantili bir çek oluşturmuş olup, ticari yaşamda bu garantinin bütün alacağı kapsayacak şekilde genişletmek için yasal yükümlülüğün altında çeklerin talep görmesine neden olabilecektir. Bu bakımdan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası her yıl Ocak ayında belirleyeceği bu miktarın garanti kapsamını kötüye kullanmasının önüne geçecek şekilde belirlemelidir.

3. Karşılığı Bulunmayan Çekin Ödenmesi

Muhatap banka, karşılığı bulunmayan bir çeki ödemekle yükümlü tutulmamıştır. Fakat karşılığı bulunmayan bir çeki, muhatap banka ödemek istediği takdirde ödeyebilir ve bu ödeme geçerli bir ödemedir. Muhatap banka tarafından ödeme keşideci hakkında hukuki ve cezai takip yapılmasını engellemek için yapılabilir³⁶⁷.

Yargıtay’ın bir kararında³⁶⁸ *“karşılıksız bir çekin ödenip ödenmemesinin tamamen bankanın ihtiyarında olduğu, muhatap bankanın özellikle müşterisi keşideci ile yapmış olduğu çek anlaşması nedeniyle onun kredisini ve itibarını düşünerek karşılıksız bir çeki dahi hamiline ödeyebileceğini”* belirtmiştir.

Banka karşılığı bulunmayan bir çeki, Çek Kanunu 3/3. madde gereğince yasal ödeme mükellefiyeti nedeniyle, keşidecinin hesabında para bulunduğu veya yetersiz para bulunduğu düşüncesi ile, vekaletsiz iş görme esasları çerçevesinde veya bankanın keşideci lehine kredi açması nedeniyle yapılabilir³⁶⁹.

Muhatap banka söz konusu ödemeyi ödünç (BK.md.306 vd.) veya bir kredi sözleşme nedeniyle yaptığında hukuki olarak bu durum kredinin kullandırılması olarak

³⁶⁶ MOROğLU, (Kocamustafağaoğlu için Armağan), s.543.

³⁶⁷ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s.194; KENDİGELEN, s.244-245.

³⁶⁸ Yargıtay 11.HD.24/03/1983 tarih ve 3125/3302 sayılı karar, *Yargıtay Kararları Dergisi*, Ankara 1983, s.1496.

³⁶⁹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s.194; ÖZTAN, s.294-295.

nitelenebilir. Bankanın yaptığı bu ödeme nedeniyle hamile olmayıp, keşideciye rücu hakkı bulunmaktadır³⁷⁰.

Muhatap banka tarafından karşılıksız çekin ödenmesi halinde keşideciden tazminat talebine ilişkin yapılan sözleşme kabul edilmektedir³⁷¹.

Muhatap banka tarafından karşılıksız çekin ödenmesi durumunda, söz konusu çek nedeniyle sorumluluk altında olan bütün borçlular bakımından kambiyo ilişkisi son bulur. Bunun sonucunda keşideci hakkında hukuki ve cezai takip yapılamaz³⁷².

Ödeme yapılması sonucunda karşılığı ödenen çek makbuz olarak alınır. Bu nedenle çek keşideciye geri verilmez. Çekin harici olarak ödenmesi halinde ise, çeki ödeyen borçluda çek kalır³⁷³.

C. İBRAZ SÜRELERİ VE ÇEK TEN CAYMA İLİŞKİSİ

Çekten cayma; çekin tedavüle çıkmasından sonra keşidecinin muhatap bankaya çekin ödenmemesi hususunda verdiği bir talimattır. Bir başka ifadeyle, bankaya tanınan çeki ödeme yetkisinin keşideci tarafından geri alınması yönünde beyandır³⁷⁴.

Çekten cayma beyanı, keşideci tarafından yapılan bir işlem olup, muhataba yapılmaktadır ve keşideci tarafından düzenlenen çekin ödenmemesi yönünde beyandır. Böylelikle keşideci, çek anlaşmasından kaynaklanan bir yetkisini kullanmaktadır. Keşidecinin, cayma beyanıyla sadece muhataba verdiği ödeme yetkisini geri alması söz konusudur³⁷⁵. Bu nedenle çek geçersiz olmayıp, çekten cayılmasına karşın, çek ciro edilebilmekte, fonksiyonlarını yerine getirebilmekte ve diğer kambiyo kayıtları ve müracaat hakları varlığını korumaktadır³⁷⁶.

Çek hamil ve lehtarlarını korumak, böylelikle çekin ödeme aracı olarak kullanılmasını özendirmek için Ticaret Kanunu, keşidecinin, muhataba verdiği çeki ödeme yetkisini her zaman geri almayı uygun görmeyip, bu yetkisini ibraz süresinin

³⁷⁰ POROY/TEKİNALP, s.270; Aynı yöndeki karar için bkz.03/03/1987 tarih, E.86/8020, K.87/1236, ERİŞ, s.43.

³⁷¹ POROY/TEKİNALP, s.270.

³⁷² İNAN, (Karşılıksız Çek), s.105-106.

³⁷³ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s.195.

³⁷⁴ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1328; POROY/TEKİNALP, s.282.

³⁷⁵ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1328.

³⁷⁶ POROY/TEKİNALP, s.282-283.

sona ermesinden sonra kullanabilmesini belirtmiştir³⁷⁷. Söz konusu TTK.md.711'e göre: "Çekten cayma, ancak ibraz müddeti geçtikten sonra hüküm ifade eder". Bu sebeple keşidecinin ibraz süresi içerisinde çekten cayması geçerli olmayıp, ibraz süresi içerisinde cayılan çek, ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade etmektedir³⁷⁸.

Keşideci hakkında kişisel def'i hakkı doğuran durumlarda dahi keşideci çekten cayamaz. Bu bakımdan keşideci, borç ilişkisinin sona erdiğini, lehtarın yükümlülüklerini yerine getirmediğini, irade sakatlığı gibi durumları ileri sürerek ibraz süresi içinde çeki ödememekten kaçınamaz³⁷⁹.

Muhatap bankanın, keşidecinin cayma beyanına rağmen ödeme yükümlülüğünde olmasına karşın, keşideci borç ilişkisinden kaynaklanan def'ilere dayanarak muhatap bankanın hamile yapacağı ödemeyi önlemek için ihtiyati tedbir kararı alarak ödemeyi önleyebilir³⁸⁰.

Türk Ticaret Kanunu 711/1. maddesinde yer alan hükümde ibraz süresi sonuna kadar çekten caymanın hüküm ifade etmeyeceği belirtilmiş ise de, bu hüküm, yalnızca muhataba bu caymaya uymak zorunda olmadığını belirtir. Bu nedenle keşidecinin cayma beyanına uyulmasını gerektirmez. Cayma beyanına rağmen ibraz süresi içerisinde çek bedelini ödeyen muhatap keşideciye karşı sorumlu olmaz³⁸¹.

Yargıtay, ibraz süresinde keşidecinin cayma beyanına karşı muhatabın uyma zorunda olmayıp, bu süre içerisinde caymaya uyup çek bedelini ödememesi halinde hamile karşı sorumlu olduğunu belirtmiştir³⁸².

³⁷⁷POROY/TEKİNALP, s.282;"Çekten cayma, ibraz süresinden sonra geçerlidir" Yargıtay 11.HD. 23/09/1976 tarih ve 3852/3866 kararı, ERİŞ, s.242.

³⁷⁸ REİSOĞLU, s.266; NARBAY, s.58; AKYAZAN, 691; "keşideci 24.12.1974 tarihli iki adet çekin havale sebebinin gerçekleşmediğini ileri sürerek iptallerini ve borçlu bulunmadığının tespitini istemiştir. Her ne kadar davacı çek tarihinden iki gün sonra muhatap bankaya yazdığı mektupla çekten caydığını bildirmiş ise de, Türk Ticaret Kanununun 711. maddesi gereğince, bu cayma ancak ibraz süresinin geçmesinden sonra hüküm ifade edeceğinden, ibraz süresi içinde yapılan bu işlemin ödeme gününe kadar geçerliliğinden söz edilemez" Yargıtay 11.HD.23.9.1976, 3582/3866, REİSOĞLU, s.266.

³⁷⁹ REİSOĞLU, s.266-267; NARBAY, s.61; İNAN, (Karşılıksız Çek) s.110-111.

³⁸⁰ NARBAY, s.61; REİSOĞLU, s.267.

³⁸¹ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1333.

³⁸² "...ibraz süresi içinde de cayma hükümsüz sayıldığına göre (md.711/f.1) muhatap bankanın, böyle bir cayma beyanına uymak zorunda olmadığını kabul etmek gerekir" Yargıtay 11.HD.7/5/1981, E.1850, K.2241, "Mahkemece, çekin süresinde bankaya ibraz edildiği, TTK.'nun 711. maddesine göre çekten caymanın, ancak ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade edeceği, ibraz müddeti içinde ibraz edilen çek bedelini ödemeyen bankanın sorumlu olacağı gerekçesiyle...Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı

Çekten cayma muhataba verilen talimatla yapıldığından, keşidecinin ibraz süresi içerisinde hesaptan para çekme hali cayma olarak nitelendirilemez³⁸³.

Muhatap bankanın çekten cayıldığı talimatını aldıktan sonra, ibraz müddetinin bitmesinden itibaren çeki ödememesi gerekir. Muhatap bankanın bu durumda çeki ödediği durumda, ödediği bedeli keşideciden isteyemez³⁸⁴.

Çekten cayıldığıının, ibraz süresi içerisinde keşideci tarafından muhataba bildirilmesi halinde, ibraz müddetinin sona ermesinden sonra tekrar çekten cayıldığını muhataba bildirilmesi gerekmez³⁸⁵.

Çekten ibraz süresi içerisinde cayılamayacağına ilişkin TTK 711/1. maddesine karşın, keşidecinin çekin kendisinin veya üçüncü bir kişinin elinden rızası olmaksızın çıktığı duruma ilişkin vermiş olduğu ödeme yasağı talimatı, 5838 sayılı Yasa'nın 32. maddesinin 19 numaralı bendi ile TTK.nın 711/3. maddesinin yürürlükten kaldırılması ile sona ermiştir³⁸⁶.

Çek keşidecileri hesaplarında karşılık bulunmamasına veya çok az karşılık bulunmasına rağmen “ekonomik kriz” nedeniyle dayanaksız olarak “çekin rıza olmaksızın ellerinden çıkmış olduğunu” gerekçe gösterilerek ödemededen men talimatı verip çeki ödemekten kaçınmışlardır³⁸⁷.

TTK. m.711/3'ün yürürlükten kaldırılmasına ilişkin gerekçede: “6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 711 inci maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen “Keşideci çekin kendisinin veya üçüncü bir kimsenin elinden rızası olmaksızın çıkmış olduğu iddiasında ise muhatabı çeki ödemekten menedebilir.” şeklindeki hükmü Cenevre Birlik Anlaşmasının 32 nci maddesinde yer almamaktadır. 6762 sayılı Kanunun 711 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan düzenleme, İsviçre Borçlar Kanunundan aynen aktarılmıştır. İsviçre öğretisinde de şüphe ile karşılanan, yorum güçlüklerine ve tartışmalara yol açan, amaç ve faydası pek belirlenemeyen bu hüküm, Türkiye’de yanlış

---

delillerin taktirinde bir isabetsizlik bulunmadığına göre..hükümün onanması gerekir” Yargıtay 11.HD.2/4/1987, E.849, K.2356, NARBAY, s.52, dpnt.68, 69.

³⁸³ REİSOĞLU, s.267-268.

³⁸⁴ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1350-1351.

³⁸⁵ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1351.

³⁸⁶ TEOMAN, (5838 Sayılı Yasa), s.27; BİLGİLİ, s.196.

³⁸⁷ ERTUNÇ Ali, *Karşılıksız Çek Banka Ödeme Yükümlülüğünde Ödemededen Men, Temerrüt, Cezai Yaptırım*, Terazi Hukuk Dergisi, Mayıs 2009, S.33, s.54.

anlamaların doğmasına neden olmuş ve çekin niteliğiyle bağdaştırılması mümkün olmayan ve uygulamanın yerleşmesine de sebebiyet vermiştir. Karışıklık yaratmaktan başka hiçbir yarar sağlamayan ve çekin değerinin düşüren bu hükmün kaldırılması amaçlanmaktadır”³⁸⁸ denilmiştir.

Yürürlükten kaldırılan TTK m.711/3’e dayanarak, keşideci, çekin kendisinin veya üçüncü bir şahsın elinden rızası dışından çıkmış olduğunu iddia ederek muhatabı çeki ödemekten yasaklamakta, bu nedenle uygulamada çoğu zaman çek hamillerinin çek bedelini tahsil edememelerine yol açmış ve ticari hayatta yakınmaların artmasına neden olmuştur. Bu nedenle maddenin yürürlükten kaldırılması fikri oluşmuş ve söz konusu fıkra yürürlükten kaldırılmıştır³⁸⁹.

Ödeme yasağına ilişkin kaldırılan bu hükmün yol açtığı bu boşluğun doldurulmasına ilişkin hiçbir yasal düzenleme yapılmamıştır. Hükmün kaldırılması nedeniyle sorunların nasıl çözüleceği duraksamalara yol açıp yeni sorunlar ortaya çıkaracaktır³⁹⁰.

TTK. m.711/3’ün yürürlükten kaldırılmasından sonra çeki elinden rızası dışında çıkan keşidecinin başvurabileceği muhtemel durum kıymetli evrakın iptalini istemektir. TTK. m.563 vd. hükümlerine göre, kıymetli evrakı zayi olduğu yahut ziyam meydana çıktığı zamanda senet üzerinde hak sahibi olan şahıs senedin iptaline karar verilmesini mahkemeden isteyebilir. Fakat bu hükme göre, dava hakkı çekin elinden rızası hilafına çıkan hamile aittir. Keşidecinin bu hükme göre dava açması zor bir yorum olmaktadır³⁹¹.

*Teoman’a göre*³⁹²; keşidecinin veya hamilin herhangi bir nedenle çekin elinden gerçekten rızası hilafına çıkması halinde ciddi bir koruma önlemi oluşturan TTK m. 711/3’ün tamamen ortadan kaldırılması yerine, öğretideki öneriler yönünde tamamlanması, örneğin, keşideci veya hamile tanınacak belirli bir süre içinde mahkemeden bir ödeme yasağı kararı getirmesinin istenmesi, bu süre içinde karşılık bulunuyorsa karşılığın bloke bir hesapta bulundurulması, belirtilen sürede ödeme yasağı

---

³⁸⁸ BİLGİLİ, s.196.

³⁸⁹ TEOMAN, (5838 Sayılı Yasa), s.29.

³⁹⁰ BİLGİLİ, s.196.

³⁹¹ BİLGİLİ, s.197.

³⁹² TEOMAN, (5838 Sayılı Yasa), s.30.

getirilmediği halde çekin ödenmesi veya karşılıksız işleminin yapılması, ödemededen men talimatının haksız yer verilmesi halinde, keşideci veya hamilin faiz dışında belirli bir tazminata mahkum edilmesi tercih edilebilecekken, hükmün tamamen ortadan kaldırılması yerinde olmamıştır.

D. İBRAZ SÜRELERİNİN MÜRACAAT HAKKINA VE TAKİP HUKUKUNA ETKİSİ

Borcun ifası amacıyla, ödeme aracı olarak keşide edilen çekin, muhataba ibraz edilmeden önce ödenip ödenmeyeceğinin belli olmaması nedeniyle, muhataba ibraz zorunludur. Çekin ibraz edildiğinde, ödenmemesi, yani çekin karşılıksız çıkması durumunda, kanun koyucu hamile çeke dayalı alacağı tahsil etmek amacıyla, kendisine karşı sorumlu olanlara başvurma imkanı vermiştir. Kambiyo hukukuna dayanan ve temel borç ilişkisinden bağımsız, bu talep hakkı kanunda “müracaat hakkı” olarak belirtilmiştir³⁹³.

Türk Ticaret Kanunu 720. maddesine göre; çekin ödenmemesi gerek çekin karşılıksız kalmasından, gerekse diğer sebeplerden³⁹⁴ kaynaklansın, çekin ödenmemesi hallerinde, hamilin müracaat hakkı doğmaktadır. Hamil, bu durumda, keşideciye, cirantalara, avale karşı çekin ödenmemesi nedeniyle başvurabilir.

Türk Ticaret Kanunu 720. maddesi, çek hamilinin müracaat hakkını kullanabilmesini çekin ödenmemiş olmasına ve çekin ödemededen imtina keyfiyetini:

1. Resmi bir vesika ile (Protesto);
2. Muhatap tarafından, ibraz günü de gösterilmek suretiyle, çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyanla;
3. Bir takas odasının, çek vaktinde teslim edildiği halde ödenmediğini tesbit eden tarihli bir beyanı ile tespiti şartına tabi tutmuştur³⁹⁵.

---

³⁹³ KENDİGELEN, s.292.

³⁹⁴ Bazı hallerde çekin karşılığı olsa ödenmeyebilir. Örneğin, çekin karşılığı bulunmakla haciz, hesap üzerinde bulunan rehin, çek tevdi edilmediğinden kısmi karşılığın ödenmemesi, bankanın yanılarak veya bilerek karşılıksız kaydını koyması hallerinde çek bedeli ödenemez. REİSOĞLU, s.339.

³⁹⁵ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı m.808’de aynı hüküm muhafaza edilmiştir.

Bu hükümle çek açısından, poliçeden farklı bir yaklaşım kabul edilmiştir. Poliçede müracaat hakkının kullanılabilmesi için protesto varakasının düzenlenmesi zorunlu iken, çekte, hamil, müracaat hakkını kullanabilmek için protesto düzenlettirmek yolunu seçebileceği gibi, protestoya muadil diğer tespit ve tevsik yollarını seçebilir. Bu şartlardan hangisini seçeceği hamilin kendisine aittir³⁹⁶.

Çek üzerinde bir ihtiyati tedbir kararının bulunması veya çekin ziyai gerekçesine dayalı olarak açılan bir iptal davasında mahkemenin ödemedi men kararı vermesi, müracaat hakkının kullanılabilmesi için çekin süresinde ibraz edilmesi ve ödenmeme durumunun tespiti zorunluluğunu kaldırmayıp, bu durumun tespiti gerekir³⁹⁷.

Çek bedelinin ödenmediğine yönelik tespit, çekin süresi içinde yapılması gerekir (TTK. m.721/1). Bununla birlikte TTK. m. 721/2’de, ödenmek üzere, ibrazın, sürelerin son günü gerçekleşmesi halinde, ödenmeme durumuna yönelik tespit, ibrazı takip eden ilk iş günü içerisinde de yapılabileceğini kabul etmiştir. İbraz beyanında, senedin ibraz edildiği ve ödenmediği durumları doğrulanmalıdır. Bu nedenle ödenmemenin tespitinde çift tarih yer almalıdır. Bunlardan ilki ibraz gününü gösteren tarih (ibraz tarihi), ikincisi ise beyanın ne zaman yapıldığını gösteren tarihtir (beyan tarihi)³⁹⁸. Bu iki tarihin yer almaması halinde, geçerli bir ibraz yoktur ve çoğunluk görüşüne göre, artık kambiyo hukukuna dayalı müracaat hakkı düşecektir³⁹⁹. Bu bakımdan, çekin ödenmek üzere süresinde ibraz edildiğinin yazılması olması yeterli olmayıp, ibrazın yapıldığı tarihin açıkça belirtilmesi gerekir⁴⁰⁰. Bu beyan el yazı ile yapılmalı ve altının imzalanması gerekir⁴⁰¹. Muhatap tarafından yazılan bu kayıt, bir irade beyanı olmayıp, bir bilginin açıklanmasıdır. Bu bakımdan hukuki muameleden söz edilemeyeceğinden hukuki muamelelerin geçerliliği şartları aranmaz⁴⁰².

³⁹⁶ BOZBEL Savaş/ATALI Murat, *Çekte İbraz Tarihinin Yer Almamasının Müracaat Hakkının Kullanılması Bakımından Sonuçları*, Prof.Dr. Fırat Öztan’a Armağan, Şubat 2010, s.446.

³⁹⁷ KENDİGELEN, s.298; “çek hakkında ihtiyati tedbir kararı verilse bile, bu hal, çekin muhatabına yasal süresi içinde ibraz zorunluluğunu ortadan kaldırmaz” Yargıtay 19.HD.26/2/1998, 92/1376, ERİŞ, s.281.

³⁹⁸ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1317.

³⁹⁹ BOZBEL/ATALI, s.447.

⁴⁰⁰ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1317.

⁴⁰¹ Banka tarafından çekte bu kaydın yazılması bir hukuki muamele teşkil etmeyip, bir vakıanın tespiti niteliğindedir. Bu nedenle bankanın temsili bakımından çift imzanın arandığı halde bile, kayıtlardan yalnızca birinin imzalanması yeterli olacaktır. Buna karşılık sadece kaşe basılması yeterli olmamaktadır. ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1317.

⁴⁰² BOZBEL/ATALI, s.448.

TTK. md. 720.b.2'ye göre, ibraz ya da beyan tarihinin veya ikisinin birden tespit edilmemesi halinde, ağırlıklı görüşe göre, hamil, keşideci dahil, tüm müracaat borçlularına karşı müracaat hakkını kaybedecektir⁴⁰³.

Müracaat hakkına ilişkin bu şartların bulunup bulunmadığının tespiti emredici nitelikte olduğundan, gerek hakim, gerekse icra memuru tarafından re'sen nazara alınmalıdır⁴⁰⁴.

Yargıtay'da bu konuda ağırlıklı görüşü benimsemiştir. Yargıtay'ın bir kararında⁴⁰⁵: “...çekin bankaya ibraz şerhi varsa da tarihi çek üzerinden belirtilmediğinden, takip alacaklısı borçluya yönelemez. Bankadan sorulmak suretiyle yasada açıklanan hususun giderilmesi söz konusu değildir” denilmiştir. Bir başka Yargıtay kararında⁴⁰⁶: “6.10.1997 keşide tarihli çekin muhatap bankaya hangi tarihte ibraz edildiğine dair bir kayıt yoktur. TTK.'nun 708. ve 720. maddelerine göre bu durumda alacaklının müracaat hakkı bulunmamaktadır. İİK.nun 170/a maddesi uyarınca da bu hususun mercice öncelikle re'sen göz önünde bulundurulacak” denilmiştir.

Yargıtay'ın bu kararlarına karşın 2008 tarihinde vermiş olduğu iki kararla⁴⁰⁷ çekte ibraz tarihinin yer almamasının sonuçları konusunda yerleşik olan içtihatlarına aykırı görüşler belirtilmiştir.

Yargıtay 2008/12-450 sayılı ilk kararında: “...takibe konu çek arkasında ibraz şerhi varsa da ibraz tarihi gösterilmemiştir. Bu hali ile TTK'nun 720. maddesine uygun bir ibrazın varlığından söz edilemez. Bu hususun icra hakimliğince İİK.170/a maddesi gereğince kendiliğinden göz önüne alınması gerekir. İcra mahkemesince, bankaya sorulmak sureti ile ibraz tarihinin belirlenmesi ise, yukarıda açıklanan TTK. 720. maddesi içeriğine aykırıdır. Şu durumda, alacaklının takip hakkı bulunmadığından şikayetin kabulü ile İİK.nun 170/a-2. maddesi gereğince iptaline karar verilmesi” denilmiştir. Bu sonuca ulaşırken şu gerekçelerden söz edilmiştir: “...çekin ibrazı ve ibraz tarihinin varlığı yasal hakların kullanılması bakımından önem taşımaktadır. Zira,

⁴⁰³ ÖZTAN, (Kıymetli Evrak), s.1317.

⁴⁰⁴ KURU Baki, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, İstanbul 2006, s.657.

⁴⁰⁵ Yargıtay 12.HD.30/03/1993, 863/5603 sayılı karar, BOZBEL/ATALI, s.449.

⁴⁰⁶ Yargıtay 12.HD.20/01/1998, E.1997/14830, K.1998/187, BOZBEL/ATALI, s.450.

⁴⁰⁷ Yargıtay HGK, 25.6.2008, E.2008/12-450, K.2008/452 ve 18.6.2008, E.2008/11-400, K.2008/429, BOZBEL/ATALI, s.451.

süresinde ibraz edilmeyen bir çekin varlığı halinde, hamil müracaat hakkını kaybeder; muhatap banka; ibraz süresi geçen çeki karşılığı olsa bile ödenmek zorunda değildir; hamil çekten cayabilir; ibraz tarihine kadar ciro mümkün olup, ibraz tarihinden sonra yapılan ciro alacağın temliki hükümlerine tabidir; zamanaşımı ibraz tarihinden itibaren başlar. (...) Görüldüğü üzere, hamilin müracaat hakkını düzenleyen TTK.nun 720. maddesinin açık hükmü gereği, vaktinde ibraz edilmiş olan çekin ödenmemiş olduğu be ödemededen imtina keyfiyeti, muhatap tarafından “ibraz günü” de gösterilmek suretiyle, “çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyanla” sabit bulunduğu takdirde hamil; cirantalar, keşideci ve diğer çek borçlularına karşı müracaat haklarını kullanabilir.

Şu durumda, alacaklının takip hakkı bulunmadığından şikayetin kabulü ile İİK.nun 170/a-2. maddesi gereğince, takibin iptaline karar verilmesi gerekirken, redde karar verilmesi doğru değildir. (...) Nitekim, aynı ilkeler TTK.nun 644. maddesine dayalı olarak açılan sorumluluk davası nedeniyle verilmiş olan “ibraz tarihi bulunmayan çekin kambiyo senedi vasfını taşımadığı olgusu ve sonuçlarına ilişkin” Hukuk Genel Kurulu’nu 18.06.2008 gün ve 2008/11-440 Esas 2008/429 Karar sayılı ilamında da vurgulanmıştır” şeklindedir.

Yargıtay Genel Kurulu’nun 2008/11-400 esas sayılı kararına konu olayda, TTK’nun 644. maddesine dayanılarak, muhatap banka aleyhine alacak davası açılmıştır. Banka tarafından çeki ibraz tarihinin yazılmamış olması nedeniyle kambiyo senedine dayanan takip bu nedenle iptal olmuştur. Karar şu şekildedir: “...çekin karşılıksız olduğunun arkasına yazılmasının davacı zararının gerçekleşmesinde etkisinin ne kadar olduğunun belirlenmesi; ayrıca davacının da, ticari ilişkiye gireceği kimseleri seçmeden gereken özeni göstermemesi nedeniyle müterafik kusurunun bulunup bulunmadığının ve varsa oranının tartışılıp değerlendirilmesi ve varılacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekir”.

Bozbel/Atalı’ya göre⁴⁰⁸; TTK. md.720-b.2’ye göre gerçekleşen tespitin tarih içermemesi halinde, hukuki sonuçlarının ne olacağı konusunda ayırım yapılması gerekir. Çekte beyan tarihi olmasına karşın, ibraz tarihi yer almamışsa, beyan tarihi ibraz süresi içinde yer alması koşuluyla beyanı geçerli kabul etmek gerekir. İbraz tarihi belirtilmiş olmasına karşın beyan tarihinin yer almaması halinde, karine olarak ibraz tarihinin

⁴⁰⁸ BOZBEL/ATALI, s.452-453.

konulduğunun ve müracaat hakkının olduğunu kabulü gerekir. Çekte beyan ve ibraz tarihinin yer almaması halinde ise müracaat hakkının düştüğünün kabulü gerekir. Fakat senet üzerinde herhangi bir tarih yer almamasına karşın, çekin ibraz süresi içinde muhataba ibraz edildiği anlaşılıyorsa⁴⁰⁹ müracaat hakkının kullanılabilceğinin kabulü gerekecektir. Yargıtay'ın söz konusu kararlarında, çek üzerinde hangi tarihlerin yer aldığı tespit edilememektedir. Yargıtay'ın önceki kararlarında, her iki tarihin varlığına değinilmemiş ve bu iki tarihten birisinin bulunması yeterli görülmüştür. Yargıtay'ın bu son iki kararındaki sonuca göre banka görevlisi tarafından ibraz tarihi yazılmadığı takdirde çek, kambiyo senedi niteliğini yitirecek ve kambiyo senetlerine özgü takip yoluyla takibi yapılamayacak, ancak TTK.m.644'e göre sebepsiz iktisap davası açılabilir. Çekin bir ödeme aracı olması ve çeke olan itimadın sağlanması bakımından banka görevlisinin atmayı unuttuğu bir tarih yüzünden, kusuru bulunmayan hamilin elindeki çekin "bir kağıt parçası" haline dönüştüğünü kabul etmek hak ve adalet duygusuyla bağdaşmaz. Ayrıca bu şekilde yapılan yorum kanun koyucunun amacını aşar. Kanun koyucu, çekin tedavülünü kolaylaştırmak, müracaat haklarını kullanmada hamile basit ve masrafsız bir imkan tanımıştır. Madde de düzenlenen tespit formalite değildir. Bu nedenle TTK m.720'deki tespit ve beyanlarda tarih bulunmaması halinde, hamilin müracaat hakkını yitireceğini kabul etmek mümkün değildir.

E. İBRAZ SÜRESİ VE ZAMANAŞIMI

Türk Ticaret Kanunu 726. maddesine göre: "*Hamilin; cirantalarla keşideci ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu müracaat hakları ibraz müddetinin bitiminden itibaren altı ay geçmekle müruruzamana uğrar.*

Çek borçlularından birinin diğerine karşı haiz olduğu müracaat hakları bu çek borçlusunun çeki ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı dermeyan edildiği tarihten itibaren altı ay geçmekle müruruzamana uğrar".

Buna göre çeşitli çek alacaklılarının talep haklarının hangi sürenin geçmesiyle zamanaşımına uğrayacağı belirtilmiştir. Maddeye göre, poliçelerde olduğunun aksine muhataba bir kambiyo davası açılmasına imkan verilmiştir. Bunun nedeni keşideci ile muhatap banka arasındaki ilişki çek hukukuyla ilgili bulunmamaktadır. Banka hesapta

---

⁴⁰⁹ Örnek olarak; "işbu çek süresi içinde ibraz edilen çek, karşılığının bulunmaması nedeniyle ödenmemiştir".

karşılık bulunmasına rağmen çek bedelini ödemediği takdirde ve hamilin cirantalar veya keşideciye rücu halinde, bankaya karşı haksız fiil ya da tazminat davası açmak söz konusu olabilecektir⁴¹⁰.

Çekte müracaat haklarının kullanılabilmesi için zamanaşımı süresi diğer kambiyo senetlerine göre kısa tutulmuş ve 6 aylık süre öngörülmüştür. Çeklerde birçok sürenin ibraz süresi ile ilgisi olduğu gibi zamanaşımı süresinin de ibraz süresiyle ilgisi bulunmaktadır. TTK. m.726'a göre zamanaşımı süresinin başlangıcı ibraz süresinin geçmesi ile başlayacaktır.

Hamilin açacağı davada, zamanaşımı, ibraz süresinin sona ermesinden itibaren başladığından ibraz tarihi göz önüne alınmaz. Çek keşide tarihinden önce ibraz edilmiş olsa bile, zamanaşımı ibraz süresinin sona ermesinden itibaren başlayacaktır⁴¹¹.

Yargıtay'ın bir kararında⁴¹² zamanaşımı süresinin başlangıcı ile ilgili bir olayda şu şekilde denilmiştir: *“01.05.1990'da Adana'da keşide edilen çekte, hesabın bulunduğu yer, yani ödeme yeri Adana ise, bu çek 10 gün içinde, yani 11.05.1990 da çalışma saatinin sonuna kadar ibraz edilmelidir. Süreler hesaplanırken, başladığı gün sayılmaz (TTK m.729). Ancak bu çeki hamil 03.05.1990'da ibraz etmiş olsa da, altı aylık zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi çekin fiilen ibraz edildiği 03.05.1990 değil, ibraz süresinin bitimi olan 11.05.1990 tarihidir ve 11.11.1990 günü de zamanaşımının son günüdür”*.

Zamanaşımı süresinin son günü resmi tatile rastladığında, süre tatili takip eden ilk iş gününün sonuna kadar uzar (TTK m.728).

Zamanaşımın kesilmesi hakkında TTK. m.730, b.18'in yollaması ile 662 ve 663. maddeler çekler içinde geçerli olacaktır⁴¹³.

Çekin zamanaşımına uğraması ile çeke dayalı takip hakkı kendiliğinden sona ermemekte, bir anlamda çek dayalı borç, “eksik borç” haline gelmektedir. Bu durumda çek borçluları zamanaşımı defisini ileri sürerek ödemekten kaçınabileceklerdir.

---

⁴¹⁰ POROY/TEKİNALP, s.289.

⁴¹¹ POROY/TEKİNALP, s.290.

⁴¹² Yargıtay 11.HD.14/4/1992, 7458/4843, GÜRBÜZ, s.207.

⁴¹³ POROY/TEKİNALP, s.290.

Buradaki zamanaşımı savunması defi niteliğinde olduğundan hakim tarafından re'sen nazara alınmayıp, mutlaka ilgili tarafından ileri sürülmesi gerekmektedir⁴¹⁴.

---

⁴¹⁴ KENDİGELEN, s.315.

SONUÇ

Çekin ticari hayatta ödeme vasıtası olarak kullanılması, çekin diğer kambiyo senetlerine nazaran daha hızlı tedavül etmesi nedeni Türk Ticaret Kanununda yer alan kısa ibraz süreleridir. Bu bakımdan çekin niteliğinin belirlenmesinde ibraz süreleri ve ibraz kavramı önemli rol oynamaktadır. İbrazın hukuki neticelerinin doğabilmesi için çekin ibraz süreleri içinde ibraz edilmesi gerekmektedir.

Çekin ibraz edileceği muhatabın belirlenmesi, hamil tarafından belli hakların kullanılması bakımından önem taşımaktadır. 3167 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce “muhatap” kavramı konusunda öğretide ve Yargıtay uygulamasında farklı görüşler ileri sürülmüştür.

3167 sayılı Kanunun 4. maddesi ve 5941 sayılı Kanunun 3/1. maddesi ile muhatap kavramı konusunda yapılan düzenleme ile bu konu açıklığa kavuşturulmuştur. 5941 sayılı Kanunun 3/1. maddesinde yapılan bu düzenleme sonucunda, hamil, çeki hesabın işlediği şubeye ibraz edebileceği gibi, o bankanın diğer şubelerine ödenmek üzere ibraz edebilecek ve bu ibraz kanuni anlamda ibrazın neticelerini doğuracaktır.

Çekin bir takas odasına ibrazı TTK. m. 710’a göre; ödeme için ibraz yerine geçecektir. Bu nedenle çekin muhataba ibraza kuralının tek istisnasını teşkil eden bir düzenleme yapılmıştır.

Çekin muhataba ödenmek üzere ibrazı gerekmektedir. Ödeme için yapılmayan ibraz, ibrazın kanuni neticelerini doğurmayacaktır. Çekin muhataba süresinde ibraz edildiğinde çekin karşılığının bulunması ve çek anlaşmasının da bulunması halinde hamile çekin karşılığı ödenmelidir.

5941 sayılı Kanunun yürürlüğü ile bankaların çek hesabı açtıkları esnada ve çekin hamil tarafından muhataba ibrazı halinde muhatap bankanın inceleme ve özen yükümlülüğü artırılmıştır. Bu nedenle beyan yükümlülüğü, tacir çeki ve bildirim yükümlülükleri getirilmiştir.

Karşılığı bulunan bir çekin ödenmesi için ibraz süreleri içinde muhataba ibraz edilmesi gerekmektedir. İbraz süresinin geçmesinden sonra yapılan ibraz halinde muhatap bankanın ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Çekten caymanın geçerli olması için, ibraz sürelerinin geçmesinden sonra yapılması gerekmektedir.

Hamilin müracaat borçlularına başvurabilmesi için çekin ibraz süresi içinde ibraz edilip, karşılıksız işleminin yapılması gerekmektedir.

Karşılıksız çekin, hem hukuki hem de cezai neticelerinin ortaya çıkabilmesi için, çekin süresi içinde ibraz edilip, karşılıksız işleminin yapılması gerekir.

Zamanaşımı sürelerinin başlaması da, ibraz sürelerinin sona ermesinden itibaren başlamaktadır.

Çekte ibraz sürelerinin bu kadar önemli olmasına rağmen, ibraz sürelerinin tespitinde etkili olan yer kavramı ve ibraz sürelerinin ne zaman başlayacağı konusu tartışmalıdır. Bu tartışmanın ortadan kaldırılması için Cenevre Yeknesak Kanunu 29. maddeye paralel bir düzenleme yapılarak, ülke genelinde tek bir ibraz süresinin belirlenmesi gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısına göre ibraz sürelerinin keşide tarihinin ertesi günü başlayacağı konusunda düzenleme yapılmasına rağmen doktrindeki aynı yer ve farklı yer tartışmalar ve öneriler dikkate alınmamış ve eski düzenlemeye göre farklı bir düzenleme getirilmemiştir.

5941 sayılı Kanunun geçici 1/5. maddesi ve 3/8. maddeleri düzenlemeleri ile çekin temel özelliği olan “görüldüğünde ödenme” niteliğine aykırı düzenlemeler yapılmış ve çeke adeta bir vade getirilmiştir.

Çek üzerinde iki farklı keşide tarihinin yer alması ve bu iki tarihin hangisinin keşide tarihi olduğu belirtilmemesi halinde Yargıtay uygulamasına göre ilk tarih keşide tarihi olarak kabul edilmekte ve ibraz süreleri ilk tarihe göre belirlenmektedir.

Çekin süresi içinde muhatap bankaya ibrazı halinde karşılıksız çıkması halinde muhatap bankanın yasal ödeme yükümlülüğünün 3167 Yasanın 4. maddesi ve 5941 sayılı 3/3. maddesi düzenlemeleri karşısında yapılan tartışmalar sona ermiş ve muhatapın yasal ödeme yükümü açıklığa kavuştur. Bununla birlikte Yargıtay’ın son zamanlarda vermiş olduğu kararlardan sonra ancak hesabın bulunduğu şubeye ibraz

halinde muhatabın yasal ödeme yükümlülüğünün kabul edilmesi karşısında bu konuda tartışmalar ortaya çıkacaktır.

KAYNAKÇA

- AKYAZAN, Sıtkı: Çekin Muhataba İbrazi Zorunluluğu ve Çekten Cayma, Batıder 1972, C.VI, S.4, s.687-691.
- ALIŞKAN, Murat: Çek Kanunu Kapsamında Çek, Kazancı Hukuk Dergisi, S.63-64, s.7 vd.
- ANIK, Gülgün: Çekin Takas Odasına İbrazi, İstanbul Barosu Dergisi, C.74, S.7-8-9, İstanbul 2000, s.673-705.
- ARKAN, Sabih: 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da Yapılan Değişiklikler, Batıder 2003, C.XXII, S.I, s.19-20.
- BAHTİYAR, Mehmet: Kıymetli Evrak Hukuku, Ders Notları, B.2, İstanbul 2003
- BAHTİYAR, Mehmet: Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili ve Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, TBBD, 2005, S.61, s.103.
- BAHTİYAR, Mehmet: İleri Tarihli Çekten Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk, Makaleler I, İstanbul 2008, s.44 vd. (İleri Tarihli Çek)
- BARTU, Nihat: Muahher Tarihli Çekler ve Çek Karşılıkları, İstanbul Barosu Dergisi, C.24, 1950, s.524-531.
- BATTAL, Ahmet: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2005
- BATTAL, Ahmet: Güven Kurumu Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu, Ankara 2001
- BİLGİLİ, Fatih;
DEMİRKAPI, Ertan: Kıymetli Evrak Hukuku, Bursa 2010
- BİLGİLİ, Fatih: 28.02.2009 Tarihli "Bazı Kanunlarda Deşiklik Yapılması Hakkında Kanun"un Çek Hukukuna İlişkin Getirdikleri, MÜHF Dergisi, 2009/1, s.189 vd.
- BOZBEL, Savaş;
ATALI Murat: Çekte İbraz Tarihinin Yer Almamasının Müracaat Hakkının Kullanılması Bakımından Sonuçları, Prof.Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Şubat 2010, s.445-456.
- BOZER, Ali: Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, 12 Ocak 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2002

- CAN, Mertol: Çek Hamillerinin Bankaya Karşı Hukuki Durumu, Prof.Dr. İhsan Tarakçıoğlu'na Armağan, 1999, GÜHF, C.II, S.1-2, s.74.
- CAN, Mustafa Erdem: Çek Muhatabı Bankanın Yasal Miktarı Ödeme Sorumluluğu, Legal Hukuk Dergisi, Ağustos 2009, S.80, s.2361-2384 (Ödeme Sorumluluğu)
- CAN, Halil;
GÜNER, Semih: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1999
- COŞKUN, Muzaffer: Özel Hukukta Karşılıksız Çek ve Hamilin Hakları, İstanbul 1994
- ÇABRİ, Sezer: Muhatap Bankanın Çek Hesabı Açma ve Çek Karnesi Vermesi İle Bundan Doğan Sorumluluğu, MÜHF Dergisi, 2006/2, s.170 vd.
- ÇÖL, Hüseyin Cem: İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar, AÜHF Dergisi, 2004, C.54, S.1, s.195 vd.
- DOĞANAY, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.2, B.4, İstanbul 2004
- DOMANIÇ, Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1990
- DOMANIÇ, Hayri: Karşılıksız Çek Yargıtay Kararları ve Dünya Mevzuatından Örnekler-Eleştiri ve Temenniler, İstanbul 1983
- DONAY, Süheyl: Son Değişiklikler Açısında Çek, İstanbul 1986
- DONAY, Süheyl: Yeni Çek Kanunu Hakkında Görüşler, Kazancı Hukuk Dergisi, S.67-68, s.177 vd. (Makale)
- ERMAN, Sahir: Karşılıksız Çek, Çek Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu, 18-19 Aralık 1981, Batıder C.XI, s.123 vd.
- EROĞLU, Sıtkı: 3167 Sayılı Çek Kanunu İle İlgili Olarak T.C. Merkez Bankası Açısından Uygulamada Ortaya Çıkan, Tespit ve Öneriler, Batıder 1989, C.XV, S.II, s.13-29.
- ERTEKİN, Erol;
KARATAŞ, İzzet: Uygulamada Ticari Senetler, Ankara 1992

- ERİŞ, Gönen: Açıklamalı-İçtihatlı Çek Hukuku, Genişletilmiş Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Ankara 2004
- ERTUNÇ, Ali: Karşılıksız Çek Banka Ödeme Yükümlülüğünde Ödemeden Men, Temerrüt, Cezai Yaptırım, Terazi Hukuk Dergisi, Mayıs 2009, S.33, s.54 vd.
- GENÇTÜRK, Muharrem: Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Çekte İbraz Süreleri Ne Zaman Başlar, Prof.Dr.Hüseyin Ülgen'e Armağan, 2007, s.633 vd.
- GÖKÇE, Teoman: İleri Keşide Tarihli Çeklerin Keşide Tarihinden Önce İbraz Edilmesine Bağlanacak Hukuki Düşünceler, Adalet Dergisi, 2002, S.11, s.127 vd.
- GÖLE, Celal: Çek Hukuku, Ankara 1989
- GÖLE, Celal: Uygulama Açısından 3167 sayılı Çek Kanunu Sempozyumu, Batıder, C.XV, S.2, Aralık 1989, Tartışmalar, s.36 vd. (3167 Sempozyum)
- GÖLE, Celal: Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, 12 Ocak 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2002
- GÜRBÜZ, Hulusi: Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar, 2. Baskı, İstanbul 1985
- GÜLEÇ SOYER, Sesim: Borç İçin Hapis Yasağı ve Karşılıksız Çek Keşide Etme, Ankara 2007
- HELVACI, Mehmet: Çek Kanunu Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi, Batıder 2009, C.XXV, S.4
- İMREGÜN, Oğuz: Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1998
- İMREGÜN, Oğuz: Kara Ticareti Hukuku Dersleri, Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak, 12. Baskı, İstanbul 2001 (Kara Ticareti)
- İNAN, Nurkut: Özel Hukukta Karşılıksız Çek, Çek Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu, Batıder 1981, C.XI, S.2, s.105, 224.
- İNAN, Nurkut: İstirdat Davasında İsbat Yükü-Çekin İktisadi Niteliği, Batıder 1969, C.V, S.1, s.94.

- İPEKÇİ, Nizam: Açıklamalı-İçtihatlı TTK Şerhi, III. Cilt, Ankara 2003
- KAHYAOĞLU, Emin Cem: 5941 Sayılı Çek Kanunu ile İlgili Bazı Tespitler, Kazancı Hukuk Dergisi, S.67-68, s.144 vd.
- KALPSÜZ, Turgut: Çek Hukukunda Gelişmeler Sempozyumu, 18-19 Aralık 1981, Batıder, C.XI, S.2, s.88-89.
- KALPSÜZ, Turgut: Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, Ankara 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, s.87 vd.
- KALPSÜZ, Turgut: 5941 Sayılı Çek Kanunu, Konferans, Kırca, Ankara 2010, (Tartışmalar)
- KALPSÜZ, Turgut;
Gürhan ÇELEBİCAN;
Faruk EREM: İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 1974
- KARAYALÇIN, Yaşar: Ticaret Hukuku III- Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. Baskı, Ankara 1970 (Ticari Senetler)
- KARAYALÇIN, Yaşar: Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler, Ankara 1975 (Görüşler)
- KARAYALÇIN, Yaşar: Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, 12 Ocak 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2002
- KARAYALÇIN, Yaşar: Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'ın İleri Tarihli Çeklerle İlgili Görüşü, Batıder, C.XI, S.3, s.137 vd.
- KAYAR, İsmail: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2006
- KENDİGELEN, Abuzer: Çek Hukuku, Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 4. Baskı, İstanbul 2007
- KENDİGELEN, Abuzer: Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı (TK. m.711), Makalelerim, C.I, İstanbul 2006, s.86
- KENDİGELEN, Abuzer: Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Çeke İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Batıder 2009, C.XXV, S.3, s.29 vd., (Tasarı)

- KINACIOĞLU, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999
- KIRCA, İsmail: 5941 Sayılı Çek Kanunu, Konferans 22 Ocak 2010
- KIRCA, İsmail: Çekin İbraz Edildiği Şube Muhatap Bankanın Kanunen Ödemekle Yükümlü Olduğu Tutarı Ödemelidir, Batıder Mart 2010, C.XXVI, S.1, s.71 vd., (Makale)
- KURU, Baki: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul 2006
- MEMİŞ, Tekin: Vergi Kimlik Numarasının Çekin Geçerliliğine Etkisi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXI (9-10 Aralık 2005), Ankara 2006, s.185 vd.
- MOROĞLU, Erdoğan: 3167 Sayılı Çek Kanunu'nda 4814 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikler, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Ankara 2004, s.533-546.
- NARBAY, Şafak: Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, I. Baskı, İstanbul 1996
- NARBAY, Şafak: 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanunun "Çekte Şekil Şartları" ve "Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü" Konuları Açısından İncelenmesi, AÜEHF Dergisi, C.VII, S.1-2, Erzincan 2003 (Ödeme Yükümlülüğü)
- NARBAY, Şafak: Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan Yer Kavramına "De Lege Lata" ve "De Lege Ferenda" Çözüm Öneleri, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, C.I, İstanbul 2003 (Yer Kavramı)
- NARBAY, Şafak: Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklikler, Önerilerimiz, Prof.Dr.İrfan Baştuğ Anısına Armağan, C.7, Özel Sayı, 2005, s.205 vd. (Öneri)
- NARBAY, Şafak: Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı' na Sunulan Yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısı İle İlk Tasarının "Kıymetli Evrak Kitabı" Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, EÜHF Dergisi, 2006, C.1.S.1, s.243 vd. (Tasarı)
- NARBAY, Şafak: 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi Ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun 10'uncu Maddesi Hükmü Uyarınca Muhatap Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar Hakkında Bir İnceleme, Terazi Hukuk Dergisi, Ocak 2009, S.29, s.17 vd. (Bankanın Sorumlu Olduğu Miktar)

- NARBAY, Şafak: 5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi, Terazi Hukuk Dergisi, Mart 2010, S.43, s.90 vd. (Çek Kanunu Yenilik)
- OĞURLU, Yücel: Karşılıksız Çeklerde Bankanın Sorumluluğu, AÜEHF Dergisi 1977, C.I, S.I, s.337 vd.
- OĞUZOĞLU, Çetin Abdullah;
OĞUZOĞLU, Özkan: Açıklamalı-İçtihatlı-Örnekli, Çek Kanunu, Ankara 2010
- ORMANLI YURDDAŞER
Selda: İleri Tarihli (Postdate) Çek ve Uygulamadaki Sorunlar, MÜHF Dergisi, 2006/1, s.239 vd.
- ÖZGENÇ, İzzet: Çek Kanunu, Ankara 2010
- ÖZKORKUT, Korkut: Çek Hukukunda Ödeme İçin İbraz Süreleri, Batider 1997, C.XIX, S.2, s.47-60.
- ÖZTAN, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1997 (Kıymetli Evrak)
- ÖZTAN, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, Güncelleştirilmiş 16. Bası, Ankara 2009
- ÖZTÜRK, Sinan: Çekte İbraz, Yargıtay Dergisi, Temmuz 2001, C.27, S.3, s.528 vd.
- POROY, Reha;
TEKİNALP, Ünal: 5941 Sayılı Çek Kanununun Yorumu İle Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul 2010
- POSTACIOĞLU, İlhan E.: Çekin İbrazı İle İlgili Bazı Problemler, Batider 1976, C:VIII, S.3, s.116-125.
- PULAŞLI, Hasan: Kıymetli Evrak Hukuku, Yenilenmiş 9. Baskı, Ankara 2009
- PULAŞLI, Hasan: Çek Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Yeni Çek Kanun Tasarılarının Getirdikleri, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, 1983, S.40, s.12.
- PULAŞLI, Hasan: Çek Hukuku ve İlgili Mevzuat, Ankara 2010 (Çek Hukuku)

- REİSOĞLU, Seza: Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Ankara 2003
- REİSOĞLU, Seza: Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Sorunlar, http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Konferans_Sunumlari/SR_yeni_cek_kanunu_ve_degerlendirilmesi_07012010.pdf, 19.01.2010 (Çek Kanunu)
- SELÇUK, Sami: Çek Suçları, Öğreti-Mevzuat-İçtihat, Ankara 1993
- SOMER, Mehmet: 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Yapılan Değişikliklerin Anayasa, Ceza ve Ticaret Hukuku Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Uluslararası Çalışmalar Kulübü, İstanbul 2002
- ŞİMŞEK, Edip: Hukukta ve Cezada Ticari Senetler, Ankara 1983
- TANDOĞAN, Haluk: Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar, Batider 1981, C.XI, S.2, s.63 vd.
- TANDOĞAN, Haluk: Sonraki Tarihli Çekler ve Ticaret Kanunu ve 3167 Sayılı Kanun Açısından Ortaya Çıkardığı Sorunlar, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara 1986, s.5. (Sonraki Tarihli Çek)
- TEKİL, Fahiman: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1994
- TEKİNALP, Ünal: İleri Keşide Tarihli (Vadeli) Çekler İlişkin Bir Öneri, Prof.Dr.Aysel Çelikel'e Armağan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1999-2000, S.1-2, s.925. (İleri Keşide Tarihli Çek)
- TEKİNALP, Ünal: Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının İleri Tarihli Çeklere İlişkin Siteminin Değerlendirilmesi, Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, Ankara 12 Ocak 2002, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2002
- TEOMAN, Ömer: Çekte İbrahim Süresinin Hesaplanmasında Keşide Gününün Önemi, Prof. Dr. Reha Poroy'a Armağan, İstanbul 1995, s.426-435. (Keşide Günü)
- TEOMAN, Ömer: Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, İstanbul 1993 (Makalelerim)

- TEOMAN, Ömer: Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler, Batıder, C.XXV, S.2, s.27 vd. (5838 Sayılı Yasa)
- TEOMAN, Ömer: İki Farklı (Keşide) Tarihi İçeren Çeklerin Hukuki Durumu, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, C.XXIII, 12 Haziran 2009 (Sempozyum)
- TUNA, Ergun: Ticaret Hukuku, Cilt III, Kıymetli Evrak, İstanbul 1995
- YEŞİLOVA ARAS, Ecehan;
YEŞİLOVA, Bilgehan: 5838 Sayılı Kanun'un 18 ve 32/XIX. Maddesinin Getirdikleri, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2009, S.82, s.77 vd.
- YURTTAŞ, Volkan: Çekte İbraz ve Zamanaşımı Süresi ve Sonuçları, Bursa Barosu Dergisi 1987, C.2, S.31, s.15 vd.
- ZEYNELOĞLU, Ahmet: Çekin Muhatap Bankaya İbraz Zorunludur, Yargıtay Dergisi 1976, C.2, S.I, s.141 vd.

ÖZGEÇMİŞ

Umut KOÇ, 25/01/1981 tarihinde Ankara ili Çubuk İlçesinde doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Çubuk İlçesinde tamamladı. 1999 yılında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazanarak lisans eğitimine başladı ve 2003 yılında lisans eğitimini tamamladı.

2004 yılında Adalet Bakanlığında hakim adayı olarak göreve başladı. 2006 yılında kura neticesinde Tunceli Ovacık İlçesine Cumhuriyet Savcısı olarak atandı ve 2008 yılında Manisa Kula İlçesine tayini çıktı ve halen burada görevini sürdürmektedir.

2004-2005 yılı Öğretim yılı Güz döneminde Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Eğitim süresi içinde öğrenimini tamamlayamayıp, 2008 yılında 5806 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle bu Kanundan yararlanarak yüksek lisans eğitimine tekrar başlamıştır.